

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

บทบาทก้ำนันและผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

พัทษาพันธ์ อินทโชติ

21 ส.ค. 2560 ๑๙ ๐๐๒๙ ๐๒๙

369582

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

พฤษภาคม 2558

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ได้พิจารณางานนิพนธ์
ของ พัชราพันธ์ อินทโชติ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน ของมหาวิทยาลัยบูรพา
ได้

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์

.....*อ. นฤฤทธิ์*.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์เอกลักษณ์ ณีถฤทธิ์)

คณะกรรมการสอบงานนิพนธ์

.....*[Signature]*.....ประธาน
(อาจารย์ ดร. กิจฐเขต ไกรवास)

.....*สิริรุ่ง ฝ่อง*.....กรรมการ
(อาจารย์จักรชัย สือประเสริฐสิทธิ์)

.....*อ. นฤฤทธิ์*.....กรรมการ
(อาจารย์เอกลักษณ์ ณีถฤทธิ์)

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจอนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน ของ
มหาวิทยาลัยบูรพา

.....*[Signature]*..... คณบดีวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พันธ์ย์ ธารเสนา)

วันที่...21...เดือน.....พฤษภาคม.....พ.ศ....2558.....

กิตติกรรมประกาศ

งานนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดีก็ด้วยความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายท่านที่ได้ให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทาง และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี ท่านที่มีพระคุณท่านแรกที่ขอระลึกถึง คือ ดร. กิจฐเขต ไกรवास อาจารย์ที่ปรึกษา งานนิพนธ์ฉบับนี้ที่ท่านได้ให้คำปรึกษาให้คำแนะนำ และแนวทางที่ถูกต้องตั้งแต่เริ่มต้นหัวข้อ การวิจัย การวิเคราะห์ผลจนกระทั่งสำเร็จเป็นงานนิพนธ์ฉบับนี้

ขอบพระคุณคณาจารย์ สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ ที่สอนในระดับปริญญาโททุกท่าน รวมทั้งเจ้าหน้าที่โครงการปริญญาโทที่ช่วยประสานงานและอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ แก่ข้าพเจ้าเสมอมา และทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลทั้งจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อความสมบูรณ์ของงานวิจัย นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณผู้ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการทำงานนิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

งานนิพนธ์ฉบับนี้ อาจไม่สามารถสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีได้ หากปราศจากกำลังใจและความช่วยเหลือจากสมาชิกทุกคนในครอบครัว โดยเฉพาะคุณแม่ คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นสิ่งบูชาพระคุณของบิดา มารดา รวมถึงคุณครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณของผู้วิจัยทุกท่าน และหวังว่างานนิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและผู้ประกอบการต่อการศึกษาและผู้ประกอบการต่อไป

พัทธาพันธ์ อินทโชติ

54930152: สาขาวิชา: สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน; รป.ม.

(การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน)

คำสำคัญ: บังคับแรงจูงใจในการทำงาน/ ธรรมชาติ/ เทศบาลเมืองแสนสุข

พัทชาพันธ์ อินทโชติ: บทบาทกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข
ปัญหาเสพติดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี (ROLES OF VILLAGE HEADMEN IN
PREVENTING AND SOLVING NARCOTIC DRUG PROBLEMS IN AMPHOE MUANG,
CHON BURI PROVINCE) อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์: กิจฐเขต ไกรवास, ปร.ค. 103 หน้า.
ปี พ.ศ. 2558.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและ
แก้ไขปัญหาเสพติด เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการ
ดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดและเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความตระหนักเกี่ยวกับ
ปัญหาเสพติดของกำนันผู้ใหญ่บ้านกับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหา
เสพติด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งแบ่ง
ออกเป็น 18 ตำบล 107 หมู่บ้าน จำนวน 107 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ
สถิติที่ใช้ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการทดสอบสมมติฐาน ใช้ค่าสถิติใช้ค่าสถิติ t-test
ในการทดสอบสมมติฐานหาความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 2 กลุ่ม กับตัวแปรตาม ใช้ค่าสถิติ One way
ANOVA หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ในการทดสอบสมมติฐานหาความแตกต่างระหว่างตัวแปร
ที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม และใช้ค่าสถิติการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ที่ระดับ .05 ผลการวิจัยพบว่า
บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม
ส่วนใหญ่มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา
เป็นรายด้านพบว่า มีประเด็นที่อยู่ในระดับมากทุกประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ การค้นหา
และนำผู้เสพเข้าบำบัด ฯ ในระบบสมัครใจ รองลงมาคือ การสร้างหมู่บ้าน/ ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง พัฒนาไกล
และระบบอำนวยการบริหารจัดการภาคชุมชน การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์และการจัดทำบันทึกผลการติดตาม
ให้กับผู้เสพเสพติด ตามลำดับ

จากผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า 1) กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีสถานภาพ จำนวนบุตร ระดับการศึกษา
ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง ขนาดของหมู่บ้านที่ปกครอง การเข้ารับการอบรมต่างกัน มีบทบาทในการ
ดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดไม่แตกต่างกันและ 2) ระดับความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาเสพติด
มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดด้านภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทางบวกและมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ

54930152: MAJOR: PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT

KEYWORDS: WORK MATIVATIONAL FACTORS/ SAEN SUK MUNICIPALITY

PATCHAPUN INTACHOT: ROLES OF VILLAGE HEADMEN IN PREVENTING AND SOLVING NARCOTIC DRUG PROBLEMS IN AMPHOE MUANG, CHON BURI PROVINCE. ADVISORY: KITTACHET KRIVART. Ph.D. 103 P. 2015.

The purposes of this study were to examine the roles of village headmen in preventing and solving narcotic drug problems and to compare personal factors affecting their roles. Also, this study attempted to investigate relationship between the village headmen's awareness of narcotic drug problems and their roles in preventing and solving narcotic drug problems. The samples participating in this study were 107 village headmen from 18 sub-districts and 107 villages. A statistical package was used to analyze the collected data, including percentage, means, and standard deviation. To test the research hypotheses, t-test was used to test the differences of the independent variables between two groups and dependent variables. Also, One-way ANOVA was used to test the differences of variables more than two groups. Finally, Pearson Product Moment Coefficient with a preset of a significant level of 0.05 was operated.

Regarding the roles of village headmen in preventing and solving narcotic drug problems, it was found at a high level. When considering each aspect, it was also found at a high level. Specifically, the role in relation to seeking and taking drug addicts to rehabilitate was rated the highest, followed by strengthening villages and communities, developing mechanism and systems to facilitate community management, campaigning anti-narcotic drugs, recording and monitoring drug addicts, respectively.

Based on the tests of research hypotheses, it was shown that no statistically significant differences were found in relation to the roles in preventing and solving narcotic drug problems among the village headmen with different status, numbers of children, educational level, work experience, and size of village that they were in charge. Finally, a low, positive relationship was found between the village headmen's awareness of narcotic drug problems and their roles in preventing and solving narcotic drug problems at a significant level of 0.05.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
สมมติฐานการวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท.....	8
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ.....	14
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน.....	20
นโยบายรัฐบาลในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.....	26
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด.....	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	44
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	49
รูปแบบการศึกษา.....	49
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	49
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	50
การสร้างเครื่องมือและทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	50

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
เครื่องมือที่ใช้ในสการวิจัย.....	52
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
4 ผลการวิจัย.....	55
ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	55
ตอนที่ 2 ความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพเสฟติด ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี.....	58
ตอนที่ 3 บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพเสฟติดของกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี	60
ตอนที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน.....	66
ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงาน ป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพเสฟติด	72
5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	76
สรุปผลการวิจัย	76
อภิปรายผล.....	77
ข้อเสนอแนะ	80
บรรณานุกรม.....	83
ภาคผนวก.....	87
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	103

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	แผนยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด..... 34
2	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพ..... 55
3	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามจำนวนบุตร 56
4	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา..... 56
5	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสบการณ์ในการดำรง ตำแหน่ง 57
6	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามขนาดของหมู่บ้าน..... 57
7	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการเคยเข้ารับการอบรม เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด 58
8	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความตระหนักเกี่ยวกับ ปัญหายาเสพติด 58
9	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติด โดยรวมและรายด้าน 60
10	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติด ด้านการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ 61
11	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติด ด้านการสร้างหมู่บ้าน/ ชุมชนให้มีความเข้มแข็ง 62
12	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติด ด้านพัฒนากลไกและระบบอำนวยการบริหารจัดการภาคชุมชน..... 63
13	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ด้านการค้นหาและนำผู้เสพเข้าบำบัด ฯ ในระบบสมัครใจ 64
14	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ด้านการจัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับผู้เสพยาเสพติด 65
15	เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามสถานภาพกับบทบาทในการดำเนินงาน ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านภาพรวม และรายด้าน..... 66
16	เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามจำนวนบุตรกับบทบาทในการดำเนินงาน ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรวม และรายด้าน 67

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
17 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามระดับการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาอาเสพติด โดยรวม และรายด้าน	67
18 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาอาเสพติด โดยรวม และรายด้าน	68
19 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามขนาดของหมู่บ้านกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาอาเสพติด โดยรวม และรายด้าน	68
20 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามการเคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาอาเสพติดกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาอาเสพติด โดยรวม และรายด้าน	69
21 การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาอาเสพติด เฉพาะทางธุรกิจกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาอาเสพติด	70
22 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	71
23 สิ่งที่น่าสนใจและผู้ใหญ่บ้านเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาอาเสพติด ด้านการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์	72
24 สิ่งที่น่าสนใจและผู้ใหญ่บ้านเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาอาเสพติด ด้านการสร้างหมู่บ้าน/ ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง	72
25 สิ่งที่น่าสนใจและผู้ใหญ่บ้านเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาอาเสพติด ด้านพัฒนากลไกและระบบอำนวยการบริหารจัดการภาคชุมชน	73
26 สิ่งที่น่าสนใจและผู้ใหญ่บ้านเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาอาเสพติด ด้านการค้นหาและนำผู้เสพเข้าบำบัด ฯ ในระบบสมัครใจ	74
27 สิ่งที่น่าสนใจและผู้ใหญ่บ้านเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาอาเสพติด ด้านการจัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับผู้เสพยาเสพติด	74

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยในปัจจุบันกำลังประสบภาวะวิกฤติที่กระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน ส่วนใหญ่ของประเทศ วิกฤติที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้มีความรุนแรงจนสามารถกล่าวได้ว่าเป็นวิกฤติชาติที่ต้องการพลังของประชาชนทั้งแผ่นดินผืนนี้กำลังร่วมกันแก้ไขนั่นก็คือ ปัญหา ยาเสพติดซึ่งมีความรุนแรงกระทบต่อวิถีชีวิตและก่อให้เกิดอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ นับวันจะทวีความรุนแรงและขยายขอบเขตกว้างขวางออกไป จนยากที่จะหาหนทางแก้ไข ดังที่ ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ได้กล่าวแสดงข้อคิดเห็นไว้ว่า ยาเสพติดเป็นภัยมหันต์ต่อชาติของเรา แต่หากจะมองกันให้ลึกซึ้งแล้วจะเห็นชัดเจนว่า ยาเสพติดมีพิษภัยมากกว่าคอร์ปชั่นมาก ยาเสพติดเป็นโทษต่อชาติบ้านเมืองร้ายแรงที่สุด ยาเสพติดทำให้คนในชาติอ่อนแอด้วยคุณภาพ ทำให้เยาวชนผู้เป็นอนาคตของชาติเสียคน และในที่สุด ถ้าเราไม่สามารถหยุด ยาเสพติดได้ชาติบ้านเมืองของเราก็ล่มสลายได้ ปัญหา ยาเสพติดเกิดขึ้นทุกหัวระแหง ในประเทศที่รักของเราเกิดขึ้นในทุกเพศ ทุกวัย เกิดขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศแล้ว ความเลวร้ายจากเหล่านั้นก็แพร่ขยายเข้ามาในประเทศแผ่ขยายออกไปทั่วแผ่นดิน ทำให้พวกเราต้องเห็นดเห็น้อยในการปฏิบัติต่อสิ่งชั่วร้ายเหล่านั้น ผู้เสพต้องทนทุกข์ทรมานนำเวทนา ทำให้สังคมบิดเบี้ยว พ่อฆ่าลูก ลูกฆ่าพ่อ ทำลายอนาคตของตนเอง บางคนถึงกับทำลายชีวิตตนเอง คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นสภาพความวิกฤติของปัญหาได้อย่างชัดเจน (กรมการปกครอง, 2556)

หลังจากรัฐบาลประกาศสงครามกับยาเสพติดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 และดำเนินยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด โดยกำหนดแผนงาน การต่อสู้กับยาเสพติดและปฏิบัติการกวาดล้างยาเสพติดมาเป็นระยะ ทำให้สถานการณ์ปัญหา ยาเสพติดลดความรุนแรงลงจนไม่ส่งผลกระทบต่อความเดือดร้อนของประชาชน โดยทั่วไปมาเป็นช่วงระยะเวลาหนึ่ง ปัจจุบันสถานการณ์ยาเสพติดหวนกลับมาเป็นปัญหาสำคัญและมีแนวโน้มที่จะขยายตัวมีความรุนแรงมากขึ้นใกล้เคียงกับระดับก่อนประกาศสงครามกับยาเสพติด จากผลการสำรวจความรุนแรงของปัญหา ยาเสพติดในเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2547 อยู่ที่ร้อยละ 1.80 ความรุนแรงของปัญหา ยาเสพติดได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงผลการสำรวจครั้งล่าสุดในเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2554 ความรุนแรงของปัญหา อยู่ที่ร้อยละ 23.40 ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งเนื่องมาจากพลังแผ่นดินทุกภาคส่วนยังไม่เข้มแข็งพอที่จะผนึกกำลังเป็นวาระของคนในชาติที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหานานาไปสู่ชัยชนะอย่างยั่งยืน รวมทั้งจาก

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมภายในประเทศที่ส่งผลทำให้ผู้คนส่วนหนึ่งตกเป็นเหยื่อของยาเสพติด ควบคู่กับปัจจัยจากภายนอกประเทศที่ยังคงส่งผลทำให้ปัญหาการผลิตและนำเข้ายาเสพติดยังคงเป็น ปัญหาสำคัญ (ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด, 2554)

จากการสำรวจข้อมูลผู้เสพ/ ผู้ติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขยาเสพติด ปี พ.ศ. 2554 โดยศึกษาจากขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่สำรวจ มีจำนวน 18,457 คน จาก 29 จังหวัด (ประชากรที่มีอายุระหว่าง 12-65 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 48,354,601 คน จาก 76 จังหวัด) ซึ่งพบว่า ประชากรที่เคยใช้สารเสพติดชนิดใดชนิดหนึ่ง มีจำนวนทั้งสิ้น 3,531,436 คน คิดเป็น 7 % ของ ประชากรที่สำรวจ ส่วนใหญ่เคยใช้กัญชา 2,440,785 คน รองลงมาเป็นฝิ่นกระท่อม 1,233,176 คน และยาบ้า 902,244 คน ส่วนประชากรที่ใช้สารเสพติดชนิดใดชนิดหนึ่งใน 1 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 598,765 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้ใช้ฝิ่นกระท่อม 404,548 คน รองลงมาเป็นยากลุ่มประสาท/ ยานอนหลับ 398,502 คน และกัญชา 109,040 คน เมื่อเปรียบเทียบจำนวนประชากรที่ใช้สารเสพติด ปี พ.ศ. 2551 และ พ.ศ. 2554 พบว่า จำนวนผู้ “เคยใช้” สารเสพติดในปี พ.ศ. 2554 เพิ่มขึ้นกว่าในปี พ.ศ. 2551 จาก 2,600,120 คน เป็น 3,531,436 คน ส่วนจำนวนผู้ “เคยใช้ใน 1 ปี” ในปี พ.ศ. 2554 ลดลงจากปี พ.ศ. 2551 จาก 605,095 คน เป็น 598,765 คนแต่อย่างไรก็ตามช่วงเวลาที่ทำการเก็บ รวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือน มีนาคม-สิงหาคม พ.ศ. 2554 ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวมีนโยบายของรัฐ เกี่ยวกับการปราบปรามยาเสพติด ซึ่งส่งผลให้ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจอาจต่ำกว่าความเป็นจริง (ศูนย์วิชาการด้านยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2554)

โดยนโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติดของรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ยุคปัจจุบันได้ กำหนดให้มียุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด” ด้วยการรวมพลังทุกภาคส่วนเป็นพลัง แผ่นดินในการต่อสู้กับยาเสพติด โดยยึดหลักผู้เสพ คือ ผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดรักษาให้กลับมา เป็นคนดีของสังคม และสั่งการให้มีการกำกับติดตามช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ รวมทั้งดำเนินการ ป้องกันกลุ่มเสี่ยงและประชาชนทั่วไปไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดยึดหลักนิติธรรมในการ ปราบปรามลงโทษผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้มีอิทธิพล และผู้ประพฤตินิยมชอบ มีการบังคับใช้กฎหมาย อย่างเคร่งครัด และดำเนินการอย่างจริงจังในการป้องกันปัญหาด้วยการแสวงหาความร่วมมือเชิงรุก กับต่างประเทศในการควบคุมและสกัดกั้นยาเสพติด สารเคมี และสารตั้งต้นในการผลิตยาเสพติดที่ ลักลอบเข้าสู่ประเทศ ภายใต้การบริการจัดการอย่างบูรณาการและมีประสิทธิภาพ โดยวัตถุประสงค์ หลักของยุทธศาสตร์ ยุติสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด ภายใน 1 ปี และได้วางกลยุทธ์ 7 แผน 4 ปรับ 3 หลัก 6 เร่ง ยึดเป็นหลักในการขับเคลื่อนงานยาเสพติด ซึ่ง 1 ในแผนกลยุทธ์ของ ยุทธศาสตร์นั้นก็คือ แผนสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติด ทำให้หมู่บ้าน/ ชุมชน ทั่วประเทศ ประมาณ 60,000 แห่ง มีการรวมตัวเป็นพลังแผ่นดิน ในการป้องกันเฝ้าระวัง และแก้ไข

ปัญหายาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชน (ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด, 2554) ฉะนั้น กลไกหลักที่จะเป็นผู้ขับเคลื่อนแผนดังกล่าวก็คือ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นองค์การของรัฐที่มีความสำคัญในการดูแลทุกข์สุข และแก้ปัญหาต่าง ๆ ของประชาชนในพื้นที่ โดยกำลังสำคัญขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นส่วนหนึ่งมาจาก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพราะมีความใกล้ชิดกับประชาชน ดังนั้นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในหมู่บ้าน หรือในชุมชน ย่อมจะรู้ดีกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในระดับอำเภอ และระดับจังหวัด ในการสอดส่องดูแล ป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด การจับกุมให้เบาะแสผู้เสพยาเสพติดในชุมชน รวมไปถึงการเฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยงจะเสพยาเสพติด อีกด้วย

สถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดชลบุรีถือว่าค่อนข้างรุนแรง และน่าเป็นห่วง โดยจากสถิติในขณะนี้ จังหวัดชลบุรี เป็นจังหวัดที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดสูงที่สุดของประเทศ ยกเว้นเพียงกรุงเทพมหานครเท่านั้น แต่ไม่ใช่คนในจังหวัดชลบุรีที่เสพยาเสพติดหรือจำหน่ายเป็นเพราะจังหวัดชลบุรีเป็นเมืองที่มีความเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจการลงทุน ด้านการท่องเที่ยวจึงมีผู้ประกอบการ หรือนักท่องเที่ยวจากที่อื่น ๆ เข้ามาลงทุนและพักอาศัย โดยผู้ค้าหรือผู้จำหน่ายยาเสพติด มองว่าพื้นที่จังหวัดชลบุรีเป็นตลาดยาเสพติด เนื่องจากมีแรงงานและสถานประกอบการเป็นจำนวนมากเพราะปัจจุบันจังหวัดชลบุรี มีประชากรประมาณ 1.2 ล้านคน แต่มีประชากรแฝงกว่า 2 ล้านคน จึงเป็นปัญหาที่หน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบจะดูแลได้ทั่วถึง ซึ่งแหล่งแพร่ระบาดของยาเสพติดนั้น ที่ผ่านมาสามารถพบได้ตามแหล่งสถานบันเทิงต่าง ๆ เท่านั้น แต่ขณะนี้เริ่มแพร่ระบาดเข้าสู่สถานประกอบการ และโรงงานอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และยังเริ่มเข้าสู่สถานศึกษาอีกหลายแห่ง (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 2 และกองบังคับการตำรวจภูธร จังหวัดชลบุรี, 2556)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ถึงสภาพความรุนแรงของปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นในประเทศไทย และจังหวัดชลบุรี ซึ่งวิธีการแก้ไขที่สามารถเข้าถึงปัญหาได้อย่างตรงจุดที่สุดก็คือ การใช้ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับคนในหมู่บ้าน รู้จักสภาพชุมชนเป็นอย่างดี ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อการป้องกันและแก้ไข ปัญหาเรื่องยาเสพติดในพื้นที่เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนา บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

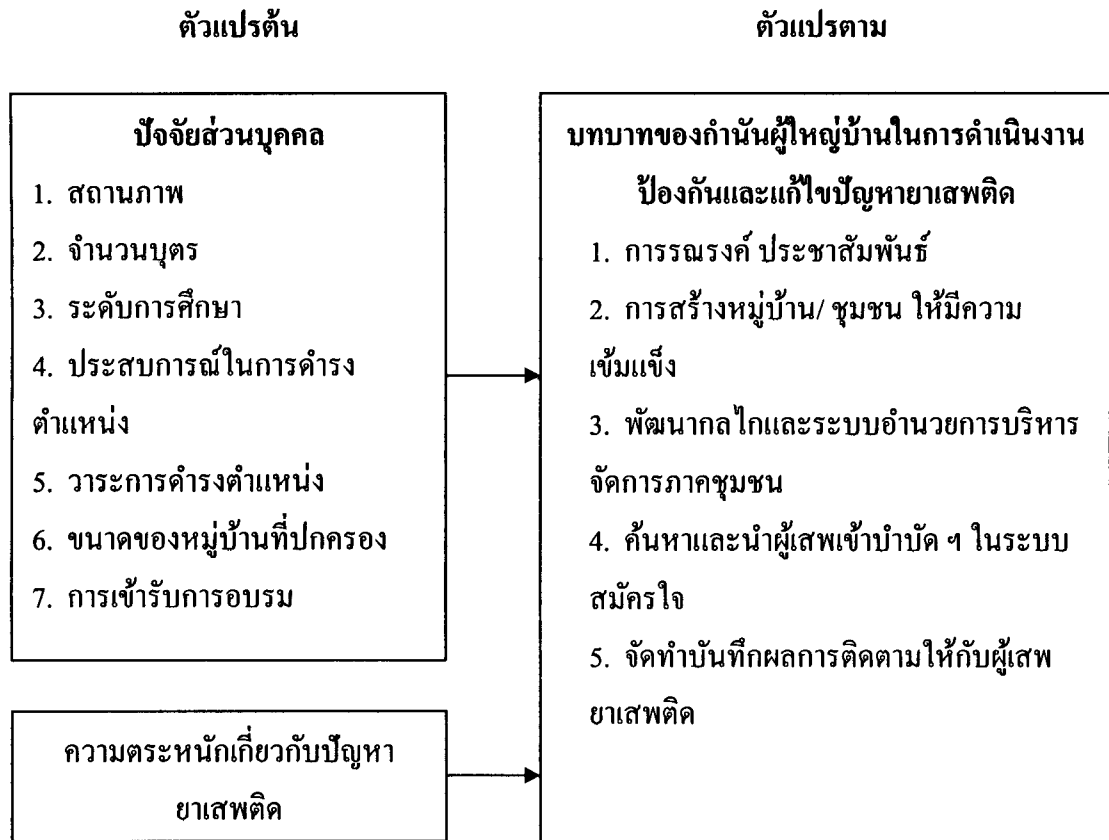
1. เพื่อศึกษาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดของกำนันผู้ใหญ่บ้าน กับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

สมมติฐานการวิจัย

1. กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีสถานภาพต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แตกต่างกัน
2. กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีจำนวนบุตรต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แตกต่างกัน
3. กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แตกต่างกัน
4. กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แตกต่างกัน
5. กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีขนาดของหมู่บ้านที่ปกครองต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แตกต่างกัน
6. กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีการเข้ารับการอบรมต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แตกต่างกัน
7. ระดับความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดของกำนันผู้ใหญ่บ้าน มีความสัมพันธ์กับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งประกอบด้วย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด, 2554)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
2. เป็นข้อมูลให้กับกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี นำไปปรับปรุงบทบาทเรื่องการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ให้สอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด” และปัญหายาเสพติดของประชาชนในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เป็นข้อมูลให้กับผู้ที่สนใจศึกษาข้อมูล เกี่ยวกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ในด้านต่าง ๆ ของกำนันผู้ใหญ่บ้านสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับงานที่ศึกษาต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตของประชากร

ประชากรที่ศึกษา คือ กำนันผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 107 คน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งแบ่งเป็น 18 ตำบล 107 หมู่บ้าน

2. ขอบเขตในด้านเนื้อหาของการศึกษา

การวิจัยจะศึกษามุ่งเน้นเกี่ยวกับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด โดยมุ่งเน้นศึกษาทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ 2) การสร้างหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง 3) พัฒนากลไกและระบบอำนวยการบริหารจัดการภาคชุมชน 4) การค้นหาและนำผู้เสพเข้าบำบัด ฯ ในระบบสมัครใจ และ 5) การจัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับผู้เสพยาเสพติด (ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด, 2554)

3. ขอบเขตของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

3.1 ขอบเขตของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1.1 ตัวแปรอิสระ

3.1.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของกำนันผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตาม สถานภาพ, จำนวนบุตร, ระดับการศึกษา, ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง, วาระในการดำรงตำแหน่ง, ขนาดของหมู่บ้านที่ปกครอง, และ การเข้ารับการอบรม

3.1.1.2 ความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาเสพติด

3.1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ได้แก่ 1) การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ 2) การสร้างหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง 3) พัฒนากลไกและระบบอำนวยการบริหารจัดการภาคชุมชน 4) การค้นหาและนำผู้เสพเข้าบำบัด ฯ ในระบบสมัครใจ และ 5) การจัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับผู้เสพยาเสพติด

นิยามศัพท์เฉพาะ

บทบาท หมายถึง การกระทำ หรือการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านด้านการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ในพื้นที่อำเภอเมือง จังชลบุรี ใน 5 ด้าน คือ 1) การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ 2) การสร้างหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง 3) พัฒนากลไกและระบบอำนวยการบริหารจัดการภาคชุมชน 4) การค้นหาและนำผู้เสพเข้าบำบัด ฯ ในระบบสมัครใจ และ 5) การจัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับผู้เสพยาเสพติด

1. การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ หมายถึง การกระทำ หรือการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยการให้ข่าวสาร และข้อมูลในเรื่องปัญหาสุขภาพเสพติดผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อกระตุ้น จิตสำนึกแก่พลังชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้คนในชุมชนตระหนักว่า การแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติดต้อง อาศัยพลังทั้งชุมชนร่วมกัน

2. การสร้างหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง หมายถึง การกระทำ หรือการปฏิบัติ หน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยการรวมกลุ่มชาวบ้าน เป็นพลังชุมชน ในการเฝ้าระวัง ร่วมลด ระดับปัญหาสุขภาพเสพติดในพื้นที่อย่างเห็นผลชัดเจน และการแก้ไขสภาพแวดล้อมของชุมชนให้ ปลอดภัยจากยาเสพติด

3. พัฒนากลไกและระบบอำนวยการบริหารจัดการภาคชุมชน หมายถึง การกระทำ หรือ การปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด อย่างมีแบบแผน และมีการใช้ทรัพยากรด้านการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การค้นหาและนำผู้เสพเข้าบำบัด ฯ ในระบบสมัครใจ หมายถึง การกระทำ หรือ การปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยการนำผู้ติดยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการปรับปรุงแก้ไข จิตใจและบุคลิกภาพของผู้ติดยาเสพติด เพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยให้สามารถกลับไปดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ได้อย่างปกติสุข

5. การจัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับผู้เสพยาเสพติด หมายถึง การกระทำ หรือ การปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดเพื่อ ช่วยเหลือผู้ป่วยให้สามารถกลับไปดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขและเข้ามายุ่งเกี่ยวกับ ยาเสพติดอีก

กำนันผู้ใหญ่บ้าน หมายถึง บุคคลผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง หรือถูกแต่งตั้งจากทางราชการตาม พระราชบัญญัติปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457 และปฏิบัติหน้าที่อยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

ป้องกันและแก้ไข หมายถึง การดูแลปกป้อง พื้นฟู และพัฒนาชุมชนหมู่บ้านของกำนัน ผู้ใหญ่ ให้พ้นจากปัญหาสุขภาพเสพติด

ยาเสพติด หมายถึง สารเคมี หรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดย รับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้ว ทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะ สำคัญ โดยงานวิจัยนี้หมายถึงยาเสพติดทุกชนิด

ความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพเสพติด หมายถึง การมีความรู้ ความเข้าใจ และการให้ ความสำคัญกับปัญหาสุขภาพเสพติดในชุมชนของตน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง บทบาทกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติด ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เพื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง บทบาทเรื่องการป้องกันและปราบปรามปัญหาเสพติดให้มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ
3. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน
4. นโยบายรัฐบาลในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
5. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

ความหมายของบทบาท

คำว่า บทบาท (Role) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525, หน้า 453) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการกระทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู

นอกจากนี้ สวงวนศรี วิรัชชัย (2527, หน้า 23-24 อ้างถึงใน เสกสรรค์ สุขแสง, 2553) กล่าวว่า ถ้าพิจารณาให้ลึกซึ้งจะพบบทบาทอยู่ 5 ลักษณะ คือ

1. บทบาทตามที่กำหนด หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่ม หรือองค์การกำหนดไว้ว่า เป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่ม หรือองค์การนั้น ๆ
2. บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง หมายถึง บทบาทหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่ผู้เกี่ยวข้อง คาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ
3. บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคล ผู้อยู่ในตำแหน่งคิดและเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่
4. บทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติหรือแสดง ออกมาให้เห็น ซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง

5. บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติ บทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่ง ซึ่งมักจะมีการเลือกรับรู้และรับรู้ที่ผิดไปจากความเป็นจริงได้

สำหรับ Levingson (1964, pp. 284-285 อ้างถึงใน รุ่งทิวา แสงหิรัญ, 2541, หน้า 22) ได้สรุปความหมายของบทบาทไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. บทบาท หมายถึง ปทัสถาน ความคาดหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบและอื่น ๆ ที่มีลักษณะในตนเองเดียวกัน ซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดให้บทบาทตามความหมายนี้ คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปถึงการบ่งชี้หน้าที่อันควรกระทำ

2. บทบาท หมายถึง ความเป็นไปของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่เกิดและกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

3. บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่สัมพันธ์กับ โครงสร้างทางสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ แนวทางที่บุคคลพึงกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

นักสังคมวิทยาและนักจิตวิทยาได้อธิบายความหมายของบทบาทไว้อีก Bloom and Selznick (1977, pp. 34-35 อ้างถึงใน รุ่งทิวา แสงหิรัญ, 2541, หน้า 22) ได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

1. บทบาทที่กำหนดไว้หรือบทบาทตามอุดมคติ (The socially prescribed or ideal role) เป็นบทบาทที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งทางสังคมไว้

2. บทบาทที่ควรกระทำ (The perceived role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลเชื่อว่าควรกระทำ ในหน้าที่ตำแหน่งนั้น ๆ ซึ่งอาจไม่ตรงตามบทบาทที่กำหนดไว้ไม่ตรงตามอุดมคติทุกประการและอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลก็ได้

3. บทบาทที่กระทำจริง (The performed role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลได้กระทำไปจริงตามความเชื่อ ความคาดหวัง ตลอดจนความกดดันและ โอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

สรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมของคนที่เกิดขึ้น โดยตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ จะโดยตั้งใจหรือถูกบังคับ แต่เป็นพฤติกรรมแอบแฝง เช่น พ่อแม่รักลูกแต่ตีลูก พฤติกรรมของคนแต่ละคนจะแสดงบทบาทได้หลายอย่าง ในเวลาเดียวกันเราไม่สามารถแสดงได้หลายบทบาทได้ คนที่อยู่ในแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกัน ตามปกติเมื่อบุคคลมีสถานภาพโดยยอมแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับที่สังคมคาดหวัง สถานภาพเป็น โครงสร้างของสังคม ส่วนบทบาทเป็นพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้นบุคคลควรเข้าใจในบทบาทของตนเป็นอย่างดี โดยบทบาทที่เป็นภาระหน้าที่หรือรูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลต้องกระทำเมื่อดำรงสถานภาพใดสถานภาพหนึ่ง หรือตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งการกระทำหรือรูปแบบพฤติกรรมดังกล่าว เป็นผลมาจากความหวังของบุคคลอื่น ๆ ในสังคม รวมทั้งความคิดเห็นของผู้ดำรงตำแหน่ง หรือเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ และสิทธิของตน

ตามสถานภาพในสังคม เช่น นายทงมีสถานภาพทางสังคมเป็นครู นายทงยอมมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่นักเรียน นายแดงมีสถานภาพทางสังคมเป็นผู้ใหญ่บ้าน นายแดงยอมมีบทบาทในการดูแลทุกข์สุขชาวบ้าน ให้ความช่วยเหลือชาวบ้านตามสมควร

ความสำคัญของบทบาท

Linton (1936, pp. 113-115 อ้างถึงใน รุ่งทิวา แสงหิรัญ, 2541, หน้า 23) ได้ให้แนวความคิดในเรื่องสถานภาพ (Status) และบทบาท (Role) เขาเห็นว่าสถานภาพเป็นนามธรรม หมายถึง ฐานะหรือตำแหน่งจะเป็นเครื่องกำหนดบทบาทของตำแหน่งนั้น ๆ ว่าตำแหน่งนั้นจะมีภารกิจอย่างไรบ้าง ดังนั้นเมื่อมีตำแหน่งเกิดขึ้น สิ่งที่ควบคู่มากับตำแหน่งก็คือบทบาทของตำแหน่ง ไม่สามารถแยกออกจากกันได้จนกล่าวได้ว่า ไม่อาจจะมีบทบาทได้โดยปราศจากตำแหน่ง หรือไม่อาจมีตำแหน่งได้โดยปราศจากบทบาท บทบาทและตำแหน่งควบคู่กันเสมอ เปรียบเสมือนเหรียญถ้าด้านหนึ่งของเหรียญคือตำแหน่ง อีกด้านหนึ่งของเหรียญก็คือบทบาทนั่นเอง

Parsons and Shils (1951, p. 4 อ้างถึงใน รุ่งทิวา แสงหิรัญ, 2541, หน้า 24-25) กล่าวว่า สถานภาพและบทบาทเป็นหน่วยของระบบสังคม โดยยอมรับว่าสถานภาพและบทบาทเป็นคุณลักษณะของผู้แสดงในสังคมนั้น ๆ บทบาท คือ การจัดระเบียบของผู้เริ่มแสดง เป็นการสร้างและกำหนดการมีส่วนร่วมของเขาในกระบวนการที่มีการกระทำร่วมกัน ซึ่งเป็นการร่วมความคาดหวังที่เกี่ยวกับตนเองและบุคคลอื่นที่เขามีความสัมพันธ์ด้วย ส่วนสถานภาพ คือ ตำแหน่งของผู้แสดงภายในสถาบัน เป็นตำแหน่งของผู้แสดงภายในระบบสังคม ซึ่งอาศัยกลไกของสังคมเป็นตัวกำหนด

Krech, et al. (1962, p. 28 อ้างถึงใน รุ่งทิวา แสงหิรัญ, 2541, หน้า 26) ได้กล่าวว่า บทบาทเป็นแบบแผน ความต้องการ เป้าประสงค์ ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยมและการกระทำของสมาชิกที่ชุมชนคาดหวังว่าจะต้องเป็นตามลักษณะของตำแหน่งนั้น ๆ หรืออาจกล่าวสั้น ๆ ว่า บทบาทคือสิทธิหน้าที่ในการกระทำของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่น ในสังคมตามสถานภาพของตนเอง

Berlo (1966, p. 153 อ้างถึงใน ชุมพร แสงมณี, 2540, หน้า 17) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะบทบาทไว้ดังนี้

1. บทบาทที่ถูกกำหนดไว้ (Role prescriptions) คือ บทบาทที่กำหนดไว้เป็นระเบียบอย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง
2. บทบาทที่กระทำจริง (Role descriptions) คือ บทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงเมื่ออยู่ในบทบาทนั้น ๆ
3. บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Role expectations) คือ บทบาทที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้น ๆ ควรกระทำอย่างไร

Lindersmith, et al. (1975, p. 400 อ้างถึงใน เศกสรรค์ สุขแสง, 2553) กล่าวว่า บทบาทของคนใดคนหนึ่งจะต้องประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้

1. ต้องเป็นแบบหรือลักษณะเฉพาะของตนเอง
2. พฤติกรรมในสถานการณ์ที่กำหนดให้นั้นจะต้องพอเหมาะกะกับลักษณะเฉพาะของตน
3. ภูมิหลังของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอื่น ๆ จะเป็นตัวชี้แนวทางในการกระทำที่จะเกิดขึ้น

4. ในการแสดงบทบาทนั้น ๆ จะต้องมีการประเมินผลด้วยตัวเองและผู้อื่น

Cohen (1979, p. 35 อ้างถึงใน ชุมพร แสงมณี, 2540, หน้า 17-18) ได้เสนอเกี่ยวกับบทบาทไว้ ดังนี้

1. บทบาทที่ถูกกำหนด (Prescribed role) เป็นบทบาทที่สังคมกำหนดไว้ให้ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่ง แม้ว่าบุคคลบางคนจะไม่ได้ประพฤติตามบทบาทที่คาดหวังโดยผู้อื่น เราก็ยังคงยอมรับว่าบุคคลจะต้องปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้
2. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted role) เป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริง ตามตำแหน่ง
3. บทบาทที่กระทำจริงเป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพได้กระทำจริง ซึ่งอาจเป็นบทบาทที่สังคมคาดหวัง หรือเป็นบทบาทที่ตนเองคาดหวัง หรืออาจเป็นบทบาทตามที่สังคมคาดหวังและตนเองคาดหวังด้วย

จากแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทในรูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ถ้าบทบาททั้งหลายมีความสอดคล้องกัน โดยเฉพาะบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง บทบาทที่ปฏิบัติจริง และบทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ ก็จะเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมที่ราบรื่น แต่ถ้าบทบาทดังกล่าวไม่สอดคล้องกัน เช่น บทบาทที่ปฏิบัติจริงไม่ตรงกับบทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวังไม่ตรงกับบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง ฯลฯ สถานการณ์เช่นนี้ จะทำให้เกิดความขัดแย้งของบทบาท (Role conflicts)

ความสำคัญเกี่ยวกับบทบาท

1. ทำให้เกิดการแบ่งหน้าที่ระหว่างสมาชิก ตามความถนัดและ ความสามารถ
2. ทำให้สมาชิกในสังคมรู้ถึงฐานะและความรับผิดชอบของตนเอง
3. ทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบสมาชิกในสังคมปฏิบัติตามหน้าที่ของตน ไม่ก้าวก่ายกัน
4. ทำให้สมาชิกแต่ละคน รู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบของตนตามสถานภาพและบทบาท

ทฤษฎีบทบาท (Role Theory)

ในการศึกษาครั้งนี้ คงไม่สามารถละเอียดที่จะมีกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีบทบาทได้ การเข้าใจทฤษฎีบทบาทจะทำให้สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมมนุษย์ได้ ดังนั้นสมาชิกทุกคนในสังคมจึงควรที่จะเรียนรู้บทบาทของกันและกันว่าเมื่อไร เวลาไหนและที่ใดบุคคลควรที่จะแสดงบทบาทอย่างไรจึงจะเหมาะสมอันเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย

ทฤษฎีบทบาทมีการมองใน 2 ลักษณะคือ แนวโครงสร้างและแนวปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ นิยมในลักษณะแนวโครงสร้างนิยมนั้น บทบาทจะถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดกฎเกณฑ์ไว้ในสังคมถูกคาดหวังไว้ว่าบุคคลในสถานภาพใดควรมีบทบาทอย่างไร เมื่อบุคคลเข้าดำรงในสถานภาพนั้น ๆ ก็จะมีบทบาทตามที่สังคมคาดหวังไว้เช่นนั้นและบุคคลอื่น ๆ ก็จะถูกคาดหวังบทบาทของผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่าง ๆ ตามที่คิดว่าเป็นค่านิยม บรรทัดฐานที่กำหนดให้มีบทบาทพฤติกรรมนั้น ๆ ส่วนการมอง บทบาทในแนวปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์จะให้ความสำคัญกับกระบวนการซึ่งบุคคลจะทำความเข้าใจได้ว่า บุคคลอื่นให้ความหมายและคาดหวังกับตนเองอย่างไร ในการที่จะมีบทบาทในสังคม อันจะเกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีการปฏิสังสรรค์ทางสังคมต่อกันนั้น ๆ เองด้วย

องค์ประกอบของบทบาท

บุคคลในสังคมจะแสดงบทบาทต่าง ๆ แตกต่างกันไป โดยที่การแสดงบทบาทของบุคคลจะเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงลักษณะของบุคคลนั้นได้ ดังนั้น จึงมีผู้แบ่งลักษณะและประเภทของบทบาทไว้ ดังต่อไปนี้

อรุณ รักธรรม (2526, หน้า 18) ได้แบ่งบทบาทออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. บทบาทจริง (Actual role) เป็นพฤติกรรมที่แท้จริงของบุคคล ที่ถูกควบคุมโดย อารมณ์ เจตคติ พฤติกรรมส่วนตัว และปัญหาในการปฏิบัติงาน
2. บทบาทที่ถูกกำหนด (Prescription role) เป็นขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบ ซึ่งทางหน่วยงานหรือองค์การเป็นผู้กำหนด
3. บทบาทคาดหวัง (Expectation role) เป็นความคาดหวังของบุคคลอื่น หรือสังคมที่มีต่อบุคคลผู้ครองตำแหน่ง และเป็นความคาดหวังของตนเองต่อบทบาทนั้น ๆ

จำนง อติวัฒนสิทธิ์ (2545, หน้า 37-38) ได้กล่าวถึงลักษณะของบทบาทไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. บทบาทในอุดมคติ (Ideal role) เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมาย หรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้มีสถานภาพหนึ่ง ๆ ควรกระทำ แต่อาจไม่มีใครทำตามนั้นก็ได้
2. บทบาทที่บุคคลเข้าใจ (Perceived role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้น ๆ ที่คาดคิดด้วยตัวเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทศนคติ บุคลิกภาพและประสบการณ์ของ

แต่ละบุคคล

3. บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual or enacted role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย สถานการณ์ดังกล่าวอาจเป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม เช่น การกอดกันของกลุ่มต่าง ๆ และบทบาทที่กระทำจริง อาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทในอุดมคติหรือบทบาทที่บุคคลรับรู้ก็ได้

สงวนศรี วิรัชชัย (2527, หน้า 23-24) ได้สรุปลักษณะของบทบาทไว้ 5 ประการ คือ

1. บทบาทตามที่กำหนด (Prescribed roles) หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่มหรือองค์กร กำหนดไว้ว่าเป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่มหรือองค์กรนั้น ๆ

2. บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง (Expected roles) หมายถึง บทบาทหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่คนอื่น ๆ คาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ

3. บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง (Subjective roles) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งคิด เชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่

4. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted roles) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติหน้าที่แสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง แต่อาจมีกรณีที่บุคคลแสดงพฤติกรรมคาดหวังผู้อื่น ทั้ง ๆ ที่บทบาทนั้นไม่ตรงกับบทบาทตามความคิดของตน

5. บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ (Perceived roles) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบ เกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่ง ซึ่งโดยธรรมชาติการรับรู้ของคนเราจะมีการเลือกรับรู้ และมีการรับรู้ที่ผิดพลาดไปจากความเป็นจริงได้ด้วยอิทธิพลจากประสบการณ์หลายอย่าง

ดังนั้น เมื่อผู้อยู่ในตำแหน่งปฏิบัติบทบาทโดยแสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ผู้ที่ได้พบเห็นอาจรับรู้พฤติกรรมหรือบทบาทนั้น ในทางที่แตกต่างกันและอาจแตกต่างไปจากบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่งด้วย

ดังนั้น บทบาทจึงเป็นพฤติกรรมที่บุคคลในสังคมจะแสดงออกตามสถานภาพ หรือ ตำแหน่ง สิทธิ และหน้าที่ของตน ตามความคาดหวังของสังคมหรือตามความเป็นจริง ซึ่งการแสดงบทบาทของแต่ละบุคคลอาจจะสอดคล้องหรือขัดแย้งกับความคาดหวังของสังคมก็ได้ ทั้งนี้บทบาททางสังคมจะถูกกำหนดและวางระเบียบไว้ เพื่อการปฏิบัติอย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นจะต้องมีสิทธิและหน้าที่ทำอะไรบ้างในองค์กรนั้น ๆ และสังคมได้วางระเบียบไว้อย่างชัดเจนว่าบุคคลในองค์กรดังกล่าว จะต้องเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนและผู้อื่นที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อให้มีมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ดี ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับก้านัน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งมีสถานภาพทางสังคมที่อยู่ในผู้นำในชุมชน ก้านันผู้ใหญ่บ้านจึงมีบทบาทในด้านต่าง ๆ ทั้งที่เป็น

บทบาทที่ถูกกำหนดไว้บทบาทตามความคาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริง ซึ่งกำนันผู้ใหญ่บ้านจะต้องเข้าใจบทบาทของตนให้ชัดเจน เพื่อที่จะได้ปฏิบัติให้ถูกต้องด้วย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ความหมายของภาวะผู้นำ

ชาลซัย อาจินสมาจาร (2540 ก, หน้า 109) ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำ ว่าหมายถึง บุรณาการในทางรุกของคน วัตถุประสงค์และแนวคิดในองค์การ ซึ่งกิจกรรมและความพยายามจะมุ่งสู่การทำ ให้เป้าหมายสถาบันบรรลุผล ความเต็มใจของสมาชิกขององค์การที่จะถูกนำ ขึ้นอยู่กับหน้าที่หลายอย่างของคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้นำ

ทองอินทร์ วงศ์โสธร (2540, หน้า 7) ได้สรุปสาระสำคัญของภาวะผู้นำไว้ 4 ประการ คือ

1. ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการใช้อิทธิพลทางสังคม (Social influence process)
2. เป็นกิจกรรมของกลุ่มบุคคล
3. เป็นสถานการณ์อย่างหนึ่ง
4. เพื่อนำกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์

ประสิทธิ์ ทองอุ่น (2542, หน้า 233) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ สภาวะหรือศักยภาพความสามารถของบุคคลในการสร้างกระบวนการเพื่อจูงใจให้ผู้อื่นให้ความร่วมมือ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนงานและจุดประสงค์ที่วางไว้

เสาวนิต เสาธานนท์ (2542, หน้า 4) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือมากกว่าพยายามใช้อิทธิพลของตนหรือกลุ่มตน กระตุ้น ชี้นำ ผลักดัน ให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลอื่น มีความเต็มใจ และกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่าง ๆ ตามต้องการ โดยมีความสำเร็จของกลุ่มหรือองค์การเป็นเป้าหมาย

Szilagyi and Wallace (1980, p. 227) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล 2 คนขึ้นไป โดยบุคคลหนึ่งพยายามที่จะใช้อิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ๆ ชี้นำให้ทุกคนทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายบางอย่าง

Bass (1985, p. 545) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลง ผู้นำต้องเป็นผู้เปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของผู้ตามต้องได้ผลเกินเป้าหมายที่กำหนด ทศนคติ ความเชื่อ ความเชื่อมั่นและความต้องการของตามต้องได้รับการเปลี่ยนแปลงจากระดับต่ำ ไปสู่ระดับที่สูงกว่า

Plunkett (1992, p. 325) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถที่จะทำงานให้สำเร็จ โดยอาศัยและผ่านบุคคลอื่น ในขณะที่เดียวกันก็ได้รับความเคารพ ความมั่นใจ ความจงรักภักดี และให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ

Yukl (1998, p. 2) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลคนหนึ่งที่จะชักนำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

โดยสรุป ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมที่มีอิทธิพลในการจูงใจบุคคลอื่นในองค์กรให้ร่วมมือ ประสานงานกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยอาศัยกระบวนการสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

ทฤษฎีภาวะผู้นำ

การศึกษาแบบภาวะผู้นำ คือ การศึกษาวิธีการจัดการกับผู้ใต้บังคับบัญชา โดยมากนักวิจัยจะแบ่งแบบของผู้นำออกเป็น 2 แบบ คือ แบบมุ่งงาน (Task-oriented style) กับแบบมุ่งคน (Employee-oriented style) ในที่นี้จะนำเสนอแบบผู้นำตามที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้แบ่งไว้ ดังนี้ (ชูชาติ พ่วงสมจิตต์, 2544, หน้า 15)

แบบผู้นำอันเกิดจากการใช้อำนาจหน้าที่

Lewin, Lippitt and White (1939 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, 2542, หน้า 107) ได้ศึกษาพฤติกรรมผู้นำ โดยได้ทำการทดลองที่มหาวิทยาลัยไอโอวา สหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 1938 และรายงานผล เมื่อปี ค.ศ. 1939 โดยการศึกษาครั้งนั้นเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มระหว่างผู้นำกับผู้ตามและประสิทธิภาพของงาน โดยแบ่งผู้นำออกเป็น 3 แบบ ตามลักษณะการใช้อำนาจหน้าที่ คือ

1. ผู้นำแบบอัตตาริปไตย (Autocratic)
2. ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic)
3. ผู้นำแบบเสรีนิยม (Laissez faire)

ผลการศึกษาปรากฏว่า ผู้นำแบบประชาธิปไตยให้ผลดีกว่าในกระบวนการกลุ่ม ผู้นำแบบกิจสัมพันธ์และมิตรสัมพันธ์

1. การศึกษาภาวะผู้นำที่มหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอ (Ohio State Leadership Studies) เริ่มศึกษาในปี ค.ศ. 1945 ที่มหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอ โดยการเริ่มของ ดร. แครอล ชาเทิล (Dr. Carroll L. Shartle) ต่อมาปี ค.ศ. 1949 เฮมพ์ฟิลและคูนส์ (John K. Hemplill and Alvin E. Coons) ได้สร้างแบบวัดพฤติกรรมผู้นำ ชื่อว่า Leader Behavior Description Questionnaire หรือ LBDQ ซึ่งต่อมาได้มีการปรับปรุง LBDQ อีกหลายครั้ง โดยบุคคลหลายคน เช่น ฮอลพิน (Halpin) ไวนเนอร์ (Winer) สตอกคิลล์ เป็นต้น การวัดด้วย LBDQ จะสามารถจำแนกผู้นำออกเป็น 2 มิติ คือ กิจสัมพันธ์ (Initiating structure) และมิตรสัมพันธ์ (Consideration) การศึกษาภาวะผู้นำที่มหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอนี้ นับเป็นครั้งแรกที่เน้นความสำคัญของทั้งงานและคนในการประเมินพฤติกรรมผู้นำ (Drake & Roe, 1986 อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2521, หน้า 50)

2. การศึกษาวิจัยที่มหาวิทยาลัยมิชิแกน (University of Michigan research studies) โดยการนำของ Likert การศึกษาครั้งนี้ใช้ระยะเวลาใกล้เคียงกับงานวิจัยที่มหาวิทยาลัยแห่งรัฐ โอไฮโอ มีเป้าหมายเพื่อจำแนกแบบของผู้นำ และความสัมพันธ์ระหว่างแบบผู้นำกับเกณฑ์ที่ใช้วัด ประสิทธิภาพผลเกณฑ์ต่าง ๆ ประกอบด้วย ความพอใจในการทำงาน อัตราการเปลี่ยนแปลง การขาดงาน ผลผลิตและประสิทธิผล ผลการวิจัยได้จำแนกผู้นำออกเป็น 2 แบบ คือ แบบมุ่งผลผลิต (Production-centered) และแบบมุ่งคน (Employee-centered) ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ว่า

2.1 ผู้นำที่มีประสิทธิภาพมีแนวโน้มที่จะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกน้องสนับสนุนและส่งเสริมให้ลูกน้องเชื่อว่าตนเองเป็นคนมีเกียรติ มีความสำคัญ

2.2 ผู้นำที่มีประสิทธิภาพใช้กลุ่มในการตัดสินใจ

2.3 ผู้นำที่มีประสิทธิภาพมักตั้งมาตรฐานในการทำงานค่อนข้างสูง

3. การศึกษาผู้นำของกลุ่มที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard Studies of Group Leadership) ในปี ค.ศ. 1974 โดย ดร. โรเบิร์ต เบลส์ (Robert F. Bales) เป็นการศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของกลุ่มย่อยในห้องปฏิบัติการ เก็บข้อมูลโดยการสังเกตโดยตรง ผลการศึกษาทำให้เกิดผู้นำ 2 แบบ คือ แบบมุ่งงาน (Task leader) และแบบมุ่งสังคม (Social leader) (Bales, 1959 อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิชาการณ์, 2521, หน้า 51)

4. การศึกษาข่ายการบริหารงาน (The Managerial Grid) (Blake & Mouton, 1964 อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิชาการณ์, 2521, หน้า 76) ได้แบ่งพฤติกรรมผู้นำออกเป็น 2 แบบ คือ แบบมุ่งคน (Concern for people) และแบบมุ่งผลผลิต (Concern for production) เมื่อนำการเน้นความสำคัญของทั้งสองแบบมาประกอบกันสร้างเป็นตารางการบริหารงาน หรือที่เรียกว่า Managerial grid แล้วแบ่งความสนใจในคนและในผลผลิตออกเป็นด้านละ 9 ระดับ จะได้รูปแบบของผู้นำทั้งหมด 81 รูปแบบ

บทบาทหน้าที่ของผู้นำ

การเป็นผู้นำเป็นการใช้ความพยายามที่จะรวบรวมพลังและความสามารถของสมาชิก เพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ขององค์การและตอบสนองความต้องการของสมาชิก ผู้นำจะต้องมีบทบาทและหน้าที่หลายอย่าง จึงทำให้สมาชิกมีความร่วมมือกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

เสาวนิต เสาธานนท์ (2542, หน้า 46-48) ได้สรุปบทบาทหน้าที่ของผู้นำโดยทั่วไปเพื่อเป็นแนวคิดสำหรับผู้บริหาร ดังนี้

1. ผู้นำในฐานะผู้บริหาร (Executive)
2. ผู้นำในฐานะผู้วางแผน (Planner)

3. ผู้นำในฐานะผู้กำหนดนโยบาย (Policy maker)
4. ผู้นำในฐานะผู้ชำนาญการ (Expert)
5. ผู้นำในฐานะตัวแทนของกลุ่มเพื่อติดต่อกับภายนอก (External group representative)
6. ผู้นำในฐานะผู้ควบคุมความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (Controller of internal relations)
7. ผู้นำในฐานะผู้ให้รางวัลและให้โทษ (Purveyor of rewards and punishments)
8. ผู้นำในฐานะผู้ไกล่เกลี่ย (Arbitrator and mediator)
9. ผู้นำในฐานะเป็นบุคคลตัวอย่าง (Exemplary)
10. ผู้นำในฐานะสัญลักษณ์ของกลุ่ม (Symbol of the group)
11. ผู้นำในฐานะตัวแทนรับผิดชอบ (Substitute for individual responsibility)
12. ผู้นำในฐานะผู้มีอุดมคติ (Ideologist)
13. ผู้นำในฐานะบิดาผู้มีแต่ความกรุณา (Father figure)
14. ผู้นำในฐานะเป็นผู้รับความผิดแทน (Scapegoat)

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544, หน้า 16-17) กล่าวถึง บทบาทของภาวะผู้นำที่ดีขององค์การควรมีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นตัวแทนในทุกสถานการณ์ (Figurehead) ผู้นำที่มีตำแหน่งสูงของทุกองค์การจะต้องเป็นตัวแทนทำกิจกรรมต่าง ๆ คือ เป็นตัวแทนที่ดีขององค์การเป็นตัวแทนที่จะรวบรวมข้อมูลที่อยู่ภายนอกองค์การและให้การต้อนรับแขกผู้มาเยือน
2. เป็นนักพูดที่ดี (Spokesperson) ผู้นำจะต้องมีความสามารถในการพูดและนำเสนอ กิจกรรม ตลอดจนมีการวางแผน มีความสามารถในด้านต่าง ๆ และมีวิสัยทัศน์ที่ดีกับบุคคลหรือฝ่ายต่าง ๆ คือ ฝ่ายบริหารระดับสูง ลูกค้า บุคคลภายนอก เพื่อนร่วมอาชีพและชุมชน
3. เป็นนักเจรจาต่อรอง (Negotiator) ซึ่งมีคุณสมบัติในการเจรจาต่อรองคือ สามารถเจรจาต่อรองกับผู้บริหาร หรือผู้บังคับบัญชาที่เหนือกว่าขึ้นไป สามารถต่อรองกับหน่วยงานต่าง ๆ ในองค์การ และหน่วยงานภายนอกและสามารถต่อรองกับผู้ให้บริการ
4. เป็นผู้ฝึกสอน (Coach) ผู้นำที่มีประสิทธิผลจะต้องมีเวลาและความสามารถที่จะสอนทีมงาน ดังนี้ ต้องพยายามช่วยทีมงานให้ประสบความสำเร็จช่วยให้สมาชิกในทีมงานมีการป้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานและเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าสมาชิกทีมงานมีขั้นตอนการทำงานและมีการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น
5. เป็นผู้สามารถสร้างทีมงานได้ (Team builder) มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ ให้การชมเชยแก่ทีมงานที่ปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ จัดกิจกรรมสร้างขวัญและกำลังใจ เช่น การจัดงานเลี้ยง และจัดประชุมเพื่อกระตุ้นสมาชิกเกี่ยวกับความสำเร็จและปัญหา สิ่งเกี่ยวข้องต่าง ๆ

6. เป็นผู้สามารถแสดงบทบาทการทำงานเป็นทีมได้ (Team player) มีพฤติกรรมที่ผู้นำจะต้องปฏิบัติ 3 ประการ คือ การวางตัวเป็นสมาชิกทีมและผู้นำทีมที่เหมาะสม มีความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ในองค์กรและแสดงความจริงใจต่อผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา โดยให้การสนับสนุนแผนการทำงานเป็นทีมและกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเต็มที่

7. เป็นผู้สามารถแก้ปัญหาด้านเทคนิคได้ (Technical problem solver) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บังคับบัญชาระดับต้นและระดับกลาง โดยมีกิจกรรม 2 ประการ คือ ผู้นำควรให้บริการในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้แนะนำด้านเทคนิคและเป็นผู้สร้างผลประโยชน์เกี่ยวกับการทำงานประจำ เช่น การปรับปรุงบำรุงรักษาเครื่องจักรต่าง ๆ

8. เป็นผู้สามารถประกอบการ (Entrepreneur) เป็นผู้ให้คำแนะนำความคิดเริ่มมีความคิดเชิงวิเคราะห์ (Critical thinking) และมีความรู้ความสามารถในการเป็นผู้นำ การพัฒนาเปลี่ยนแปลงโดยมีบทบาท 3 ประการ คือ หาวิธีการเพื่อการปรับปรุงการปฏิบัติงานขององค์กร มีปฏิสัมพันธ์ต่อสมาชิกด้านความจำเป็นและความต้องการการเปลี่ยนแปลงและสนใจติดตามข้อมูลข่าวสารปัจจุบัน

คุณลักษณะของผู้นำ

Sergiovanni (1983, pp. 331-336) ได้เสนอแนะยุทธวิธีและยุทธศาสตร์ เป็นหลัก

10 ประการ ของการเป็นผู้นำที่มีคุณภาพ (The 10-P model of quality leadership) โดยกล่าวว่าผู้นำที่มีคุณภาพต้องมีลักษณะดังนี้ คือ ความจำเป็นพื้นฐาน การมองการณ์ไกล มีหลักการ หลักในการทำงาน หลักการปกครอง ความมุ่งมั่นประสงค์ การวางแผน ความยืดหยุ่น การบริหารคนและความรักสถาบัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ความจำเป็นพื้นฐาน (Prerequisites) ได้แก่ ทักษะที่จำเป็นของผู้นำที่จะพัฒนาและคงความสามารถของการเป็นผู้นำเบื้องต้นไว้ ซึ่งทักษะเหล่านี้มีกล่าวไว้ในทฤษฎีผู้นำมากมาย เช่น ทักษะการแก้ไขข้อขัดแย้ง รูปแบบการตัดสินใจ การบริหารงานเป็นทีมและกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น ทักษะของการเป็นผู้นำจัดเป็นยุทธวิธีลักษณะที่ว่าทักษะเหล่านี้เป็นเรื่องสถานการณ์เฉพาะเป็นเรื่องราวที่เกิดเป็นระยะสั้น ๆ และเน้นจุดมุ่งหมายเฉพาะที่จะให้ผลผลิตออกมาจะพบว่า ผู้นำที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่จะมีทักษะพื้นฐานเหล่านี้อยู่ในตัวของแต่ละคนอยู่แล้ว เว้นเสียแต่ว่าจะมีทักษะทางนี้เก่งมากน้อยต่างกันเท่านั้น

2. การมองการณ์ไกล (Perspective) ได้แก่ ความสามารถของผู้นำที่สามารถจะมองเห็นความแตกต่างระหว่างยุทธวิธีและยุทธศาสตร์และเข้าใจที่จะนำมาสัมพันธ์กันได้เป็นอย่างดี ผู้นำที่มองเห็นการณ์ไกลจะเป็นคนที่มองเห็นอะไรได้กว้าง ๆ มีความอดทน มีแนวความคิดไกล ซึ่งทำให้สามารถเข้าใจอะไรได้โดยใช้เวลาเพียงเล็กน้อย ผลผลิตที่ได้ก็คุ้มค่า

3. มีหลักการ (Principle) ในการบริหารงาน ผู้นำจะต้องมีแนวความคิดหรือหลักการ ในการที่จะปฏิบัติงานนั้น ๆ ซึ่งหลักการก่อให้เกิดบูรณาการ และมีความหมายต่อผู้นำและหลักการ หมายถึง กฎเกณฑ์ทั่วไป ความคิดรวบยอด ข้อเท็จจริงพื้นฐาน ความเชื่อถือเป็นที่ยอมรับ ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติจากสภาพการณ์อย่างหนึ่งไปสู่สภาพอีกอย่างหนึ่งและเป็นสิ่งสำคัญที่จะ ควบคุมกิจกรรมและวิธีการสำหรับการปฏิบัตินั้น ๆ

4. หลักการทำงาน (Platform) ได้แก่ การที่จะนำหลักการในข้อข้างต้นไปใช้ในการ ปฏิบัติงานและวางแผนหรือมาตรฐานในการทำงาน หลังจากที่ได้ตัดสินใจแล้ว หลักในการทำงาน จะมีส่วนช่วยการตัดสินใจได้อย่างดี หลักการทำงานด้านการศึกษาหรือธุรกิจอื่น ๆ ย่อมมีผลต่อผู้นำ ที่มีคุณภาพเช่นเดียวกัน

5. หลักการปกครอง (Politics) ผู้นำควรมีลักษณะของการเป็นนักปกครอง คือ มีความสามารถในการใช้อิทธิพลต่อบุคคลหรือกลุ่มได้ช่วยกันทำงาน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย เรื่องการปกครองมักจะมีเรื่องอำนาจ (Power) เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย อำนาจเป็นเรื่องสำคัญในการ กระทำของผู้นำเพราะสามารถที่จะทำให้เกิดผลต่าง ๆ ขึ้นได้ ผู้นำและอำนาจนี้จะไปควบคุมกันเสมอ เช่น ผู้บริหารโรงเรียนต้องสร้างความร่วมมือเพื่อให้ครูได้ทำงานด้วยความสมัครใจ เป็นต้น

6. ความมุ่งประสงค์ (Purposing) เซอร์จิโอวานนี เสนอแนวความคิดว่า ผู้นำที่ดีเวลา ปฏิบัติงาน ควรตั้งความมุ่งหมายในการทำงานเพราะความมุ่งหมายจะช่วยแสดงให้เห็นถึงแนวทาง ในการทำงาน ความสำเร็จและความผิดพลาด นอกจากนี้การมีความมุ่งหมายยังช่วยให้ผู้นำได้จัด กิจกรรมต่าง ๆ ตามหลักการและวิธีดำเนินการ และเป็นเครื่องช่วยประสานให้ผู้ปฏิบัติงานได้เข้าใจ และดำเนินไปตามทางเดียวกัน

7. การวางแผน (Planning) เซอร์จิโอวานนี ให้แนวความคิดว่า การวางแผนเป็นการ เชื่อมโยงความมุ่งหมายและ โครงการปฏิบัติงานในระยะยาวให้เป็นเชิงประจักษ์ การวางแผนเป็น สิ่งที่ผู้นำไม่ควรขาดในการบริหารงานเพราะการวางแผนจะช่วยทำให้โครงสร้างใหญ่ของงาน ออกมาในรูปของการนำไปปฏิบัติ และจะทำให้ทราบว่าจะอะไรควรทำเป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้เกิด ความสำเร็จ การวางแผนคล้าย ๆ กับข้อกำหนดทางยุทธศาสตร์ของผู้บริหาร ซึ่งจะออกมาเป็น วิธีการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ในแง่ของยุทธวิธี เช่น ผลผลิตเฉพาะในระยะสั้น หรือตาราง การทำงานต่าง ๆ ในรูปของ Gantt chart หรือ PERT เป็นต้น

8. ความยืนหยัด (Persisting) เซอร์จิโอวานนี มีแนวความคิดว่า ผู้นำที่ดีควรมี ความยืนหยัดต่อหลักการที่สำคัญที่กำหนดไว้เป็นเป้าประสงค์และผลผลิต ทั้งนี้หมายความว่า ผู้นำ จะต้องเข้าใจถึงคุณค่าที่พึงจะได้รับด้วย ความยืนหยัดของผู้นำจำเป็นต้องสื่อความหมายให้ถูกต้อง และเข้าใจตรงกัน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการทำงานและควมยืนหยัดในหลักการอันจะก่อให้เกิด

ประโยชน์สูงสุดแก่หน่วยงานนั้น ๆ

9. การบริหารคน (Peopling) เซอร์จิโรวานนิ ยอมรับว่า ถ้าปราศจากความปรารถนาดีจากบุคคลอื่นในหน่วยงานแล้ว ความสำเร็จของงานนั้นจะมีได้น้อยมาก ดังนั้นถ้าผู้นำหวังที่จะแสวงหาผลงานที่ดี ควรจะต้องหาช่องทางที่จะเข้าใกล้เป้าประสงค์ หรือวัตถุประสงค์ หรือความต้องการของหน่วยงาน จุดประสงค์ของการบริหารงานในหน่วยงาน ควรเป็นการพัฒนาบุคคลในหน่วยงานให้เจริญงอกงามขึ้น การบริหารคนจัดเป็นข้อกำหนดทางยุทธศาสตร์ของผู้นำที่มีคุณภาพ

10. ความรักสถาบัน (Patriotism) เซอร์จิโรวานนิ เสนอแนวความคิดว่า เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างได้รับการปฏิบัติแล้ว สิ่งที่สำคัญต้องคำนึงถึงมากกว่าวิธีการจัดการ คือ การแสดงออกอย่างมีวัฒนธรรมในหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จสูง ๆ คนทำงานมักจะตกลงกันว่าลักษณะใดควรทำ และจะอย่างไรแล้วสมาชิกของหน่วยงานยังจะแสดงออกถึงความรักชาติอย่างซื่อสัตย์ ลักษณะความรักสถาบันของหน่วยงาน อาจดูได้จากวัตถุประสงค์ที่เป็นที่ยอมรับ มีการทำงานหลัก มีความตระหนักในสิ่งที่เขากำลังทำอยู่และทำงานอย่างมีความหมายไม่ใช่ทำด้วยความกระหาย

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

อำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2547 มาตรา 28 และพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2551 มาตรา 27 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านไว้ 2 ประการใหญ่ คือ

1. อำนาจหน้าที่ในทางปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร โดยผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1.1 รักษาความสงบและความสุข สำนวณ ช่วยป้องกันความทุกข์ภัยของลูกบ้านตามสมควรและที่สามารถจะทำได้ การที่กล่าวนี้ ถ้าสมควรจะต้องปรึกษาหารือและช่วยกันกับเพื่อนผู้ใหญ่บ้านที่ดี กับกำนันนายตำบลที่ดี ก็เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องปฏิบัติ ให้สมควรแก่การที่จะรักษาประโยชน์และความสุขของลูกบ้าน ซึ่งได้มอบไว้ให้เป็นธุระใน พระราชบัญญัตินี้

1.2 ถ้าความทุกข์ภัยเกิดแก่ลูกบ้าน ซึ่งจะต้องขอความป้องกันจาก รัฐบาล เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ที่จะนำความแจ้งต่อพนักงานปกครองตั้งแต่กำนัน นายอำเภอ เป็นต้น ขึ้นไปโดยลำดับ

1.3 ถ้ารัฐบาลจะประกาศหรือจะส่งราชการใดให้ราษฎรทราบเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะรับข้อความอันนั้น ไปแจ้งแก่ลูกบ้านของตนให้ทราบ

1.4 เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะทำบัญชีสำมะโนครัวในหมู่บ้านของคุณและคอยแก้ไขบัญชีนั้นให้ถูกต้องเสมอ

1.5 ถ้าผู้ใหญ่บ้าน เห็นเหตุการณ์แปลกประหลาดอันใดเกิดขึ้นใน หมู่บ้านของคุณ หรือในลูกบ้านของคุณ ซึ่งอาจจะเป็นคุณหรือโทษแก่ราชการบ้านเมืองก็ดีแก่ ประชาชนในที่นั้นก็ดี ยกตัวอย่างข้างฝ่ายโทษ ดังรู้เห็นว่าผู้คนมีทรัพย์สินของแปลกประหลาด อันน่าสงสัยว่าเป็นของที่ ได้มาโดยทางโจรกรรมก็ดี หรือว่าถ้าเห็นผู้คนล้มตาย หรือมีบาดแผลอันควรสงสัยว่าจะมีผู้อื่น กระทำเอาโดยทุจริต หรือไปกระทำทุจริตต่อผู้อื่นแล้วจึงเกิดเหตุขึ้นก็ดี เหล่านี้ เป็นต้น ให้รีบนำ ความแจ้งต่อกำนันนายตำบลของคุณ

1.6 ถ้ามีคนแปลกหน้านอกสำมะโนครัวหมู่บ้านนั้นเข้ามาอาศัยเป็นหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้านจะต้องไต่ถามให้รู้จักตัวและรู้เหตุการณ์ที่มาอาศัย ถ้าเห็นว่าไม่ได้มาโดย สุจริตให้เอาตัว ผู้นั้นส่งกำนันนายตำบลของคุณ

1.7 ถ้าเกิดเหตุกลางลาก็ดี ฆ่ากันตายก็ดี ปล้นทรัพย์ก็ดี หรือไฟไหม้ก็ดี หรือเหตุร้าย สำคัญอย่างใด ๆ ในหมู่บ้านของคุณ หรือในหมู่บ้านที่ใกล้เคียงอันสมควรจะช่วยให้เป็นหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้านจะต้องเรียกลูกบ้านของคุณออกช่วยต่อสู้ติดตามจับผู้ร้ายเอาของกลางคืน หรือดับไฟ หรือช่วยอย่างอื่นที่สมควร โดยเต็มกำลัง

1.8 ผู้ใหญ่บ้านเห็นลูกบ้านของคนใด แสดงความอาฆาตมาดร้ายแก่ผู้อื่นก็ดี หรือ เป็นคนจรรยาไม่ปรากฏการทำมาหาเลี้ยงชีพและไม่สามารถจะชี้แจงให้เห็นความบริสุทธิ์ของตนได้ ก็ดี ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจที่จะเรียกลูกบ้านคนนั้นมาไต่ถามและว่ากล่าวสั่งสอน ถ้าไม่ฟังให้เอาตัวส่ง กำนันจัดการ

1.9 ควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจะต้องพึงกระทำตามกฎหมายหรือ ระเบียบแบบแผนของทางราชการ

1.10 ฝึกหัดอบรมให้คนไทย รู้จักหน้าที่และการกระทำในเวลารบ

1.11 ทำการอบรมสั่งสอน หรือชี้แจงข้อราชการแก่ราษฎร ในการนี้ให้เรียกราษฎรมา ประชุมได้ตามครั้งคราวที่สมควร

1.12 บำรุงและส่งเสริมการอาชีพของราษฎรในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรมและ อุตสาหกรรม

1.13 ตรวจตราและรักษาประโยชน์ ในการอาชีพของราษฎร

1.14 สั่งให้ราษฎรช่วยเหลือในการสาธารณประโยชน์เพื่อบำบัดโรค ป้องกันอันตราย ซึ่งมีมาเป็นสาธารณะ โดยอุกเงินและให้ทำการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรผู้ ประสบสาธารณะภัย

1.15 จัดการป้องกันโรคติดต่อ หรือโรคระบาดซึ่งเกิดขึ้น หรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้าน เพื่อมิให้ติดต่อลุกลามมากไป

1.16 จัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและต้องด้วยสุขลักษณะ

1.17 จัดให้มีการประชุมกรรมการหมู่บ้าน

1.18 ปฏิบัติการตามคำสั่งของกำนันหรือทางราชการ และรายงาน เหตุการณ์ ซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้กำนันทราบ เพื่อให้กำนันรายงานต่อคณะกรรมการอำเภอ

1.19 กระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการได้แนะนำ

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 มาตรา 27 (แก้ไขเพิ่มเติม) ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้านของตน และมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ด้วย

(1) อำนวยความเป็นธรรมและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน

(2) สร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน รวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องที่

(3) ประสานหรืออำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในหมู่บ้านในการติดต่อหรือรับบริการ กับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(4) รับฟังปัญหาและนำความเดือดร้อน ทุกข์สุขและความต้องการที่จำเป็นของราษฎรในหมู่บ้าน แจ้งต่อส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การแก้ไขหรือช่วยเหลือ

(5) ให้การสนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่หรือการให้บริการของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(6) ควบคุมดูแลราษฎรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ โดยกระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการได้แนะนำ

(7) อบรมหรือชี้แจงให้ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในข้อราชการ กฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ ในการนี้ สามารถเรียกราษฎรมาประชุมได้ตามสมควร

(8) แจ้งให้ราษฎรให้ความช่วยเหลือในกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงรักษาสาธารณชนอันมีมาโดยฉุกเฉิน รวมตลอดทั้งการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย

(9) จัดให้มีการประชุมราษฎรและคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง

(10) ปฏิบัติตามคำสั่งของกำนันหรือทางราชการและรายงานเหตุการณ์ที่ไม่ปกติ
ซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้กำนันทราบ พร้อมทั้งรายงานต่อนายอำเภอด้วย

(11) ปฏิบัติตามภารกิจหรืองานอื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ
หรือตามที่กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานอื่นของรัฐ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอ
มอบหมาย”

2. อำนาจหน้าที่ในการเกี่ยวข้องกับความอาญา โดยผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจ หน้าที่ ดังนี้

2.1 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้ เกิดขึ้นใน
หมู่บ้านของตน ต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบลให้ทราบ

2.2 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้ เกิดขึ้นใน
หมู่บ้านที่ใกล้เคียง ต้องแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านนั้นให้ทราบ

2.3 เมื่อตรวจพบของกลางที่ผู้กระทำผิดกฎหมายมีอยู่ก็ดี หรือสิ่งของ ที่สงสัยว่าได้มา
โดยการกระทำผิดกฎหมาย หรือเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในการกระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับสิ่งของ
นั้นไว้และรีบส่งต่อกำนันนายตำบล

2.4 เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุควร สงสัยว่าเป็นที่ได้
กระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับตัวผู้นั้นไว้และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

2.5 ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการ ให้จับผู้ใดในหมู่บ้าน นั้นเป็นหน้าที่ของ
ผู้ใหญ่บ้านที่จะจับผู้นั้น และรีบส่งต่อกำนันหรือกรมการอำเภอตามสมควร

2.6 เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึด ผู้ใหญ่บ้านต้อง
จัดการให้เป็นไปตามหมาย

อำนาจหน้าที่ของกำนัน

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 กำหนดให้ นอกจากกำนันจะ
มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้โดยเฉพาะสำหรับกำนันแล้ว กำนันยังมีอำนาจ หน้าที่เช่นเดียวกับ
ผู้ใหญ่บ้านด้วย โดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 มาตรา 34 ถึง
มาตรา 43 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของกำนันไว้เป็นการเฉพาะดังนี้

1. บรรดาการที่จะตรวจตรารักษาความปกติเรียบร้อยในตำบล คือการที่จะว่ากล่าวราษฎร
ในตำบลนั้น ให้ประพฤติตามพระราชกำหนด กฎหมายก็ดี หรือการที่จะป้องกัน ภัยอันตรายและรักษา
ความสุขสำราญของราษฎรในตำบลนั้นก็ดี หรือการที่จะรับกิจทุกข์ของราษฎรในตำบลนั้นขึ้น
ร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และจะรับข้อราชการมาประกาศแก่ ราษฎรในตำบลนั้น
ก็ดี หรือที่จะจัดการตามพระราชกำหนดกฎหมาย เช่น การตรวจแนะนำเก็บ ภาษีอากรในตำบลนั้น
ก็ดี การทั้งนี้อยู่ในหน้าที่ของกำนันผู้เป็นนายตำบลผู้ใหญ่บ้านทั้งปวงใน ตำบลนั้น และแพทย์ประจำ

ตำบลจะต้องช่วยกันเอาเป็นธุระจัดการให้เรียบร้อยได้ตามสมควรแก่หน้าที่

2. กำหนดมีหน้าที่และอำนาจในการที่เกี่ยวข้องกับความอาญา ดังต่อไปนี้ คือ

2.1 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในตำบลของตน ต้องแจ้งความต่อกรมการอำเภอให้ทราบ

2.2 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในตำบลที่ใกล้เคียง ต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบลนั้นให้ทราบ

2.3 เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำความผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่า เป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดกฎหมายก็ดี ให้จับผู้ผู้นั้นไว้และรีบนำส่งต่อกรมการอำเภอ

2.4 ถ้ามีหมาย หรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการให้จับผู้ใดในตำบลนั้น เป็นหน้าที่ของกำนันที่จะจับผู้นั้นแล้วรีบส่งนายอำเภอตามสมควร

2.5 เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้คืน หรือให้ยึด กำหนดจัดการให้เป็นไปตามกฎหมาย

2.6 ถ้ามีผู้มาขออายัดตัวคนหรือสิ่งของก็ดี หรือมีผู้จะขอทำการชันสูตร บาดแผลก็ดี ทั้งนี้ให้กำนันสืบสวนฟังข้อความแล้วรีบนำตัวผู้ขอและผู้ต้องอายัด และทรัพย์สินของ บรรดาที่จะพาไปด้วยนั้นไปยังนายอำเภอ ถ้าสิ่งขออย่างใดจะพาไปไม่ได้ ก็ให้กำนันชันสูตรให้รู้เห็น แล้วนำความไปแจ้งต่อนายอำเภอในขณะนั้น

3. ถ้ากำนันรู้เห็นเหตุทุกข์ร้อนของราษฎร หรือการแปลกประหลาดเกิดขึ้น ในตำบลต้องรีบรายงานต่อนายอำเภอให้ทราบ

4. ถ้าเกิดจลาจลก็ดี ฆ่ากันก็ดี ชิงทรัพย์ก็ดี ปล้นทรัพย์ก็ดี ไฟไหม้ก็ดีหรือเหตุร้ายสำคัญอย่างใด ๆ ในตำบลของตน หรือในตำบลที่ใกล้เคียงอันสมควรจะช่วยได้ก็ดี หรือมีผู้ร้ายแต่ที่อื่น ๆ มาฆ่าสุ่มในตำบลนั้นก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่าลูกบ้านในตำบลนั้นบางคนจะเกี่ยวข้องเป็นโจร ผู้ร้ายก็ดีเป็นหน้าที่ของกำนันจะต้องเรียกผู้ใหญ่บ้าน และลูกบ้านในตำบลออก ช่วยต่อสู้ติดตามจับผู้ร้าย หรือติดตามเอาของกลางคืน หรือดับไฟ หรือช่วยอย่างอื่นตามสมควรแต่การโดยเต็มกำลัง

5. ดูแลคนเดินทาง ซึ่งไม่มีเหตุควรสงสัยว่าจะเป็นผู้ร้ายให้ได้มีที่พักตามสมควร

6. ถ้าผู้เดินทางด้วยราชการจะต้องการคนนำทาง หรือขาดแคลนพาหนะ เสบียงอาหารลงในระหว่างทาง และจะร้องขอต่อกำนันให้ช่วยสงเคราะห์ กำหนดช่วยจัดหาให้ ตามที่จะทำได้ ถ้าหากว่าการที่จะต้องช่วยเหลือนั้นจะต้องออกราคาจ้างเพียงใดให้กำนันเรียกเอา แก่ผู้เดินทางนั้น

7. ต้องตรวจจัดการรักษาสัตว์ซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์อันอยู่ในตำบลนั้น เช่น สระน้ำ ศาลาอาศัย ที่เลี้ยงปศุสัตว์ เป็นต้น

8. ต้องรักษาบัญชีสำมะโนครัวและทะเบียนบัญชีของรัฐบาลในตำบลนั้น และคอยแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องตรงกับบัญชีของผู้ใหญ่บ้าน

9. ต้องทำบัญชีสิ่งของ ซึ่งต้องเสียบัญชีอากรในแขวงนั้นยื่นต่อนายอำเภอ และนำราษฎรไปเสียบัญชีอากรตามพระราชบัญญัติภาษีอากร

10. เมื่อกำนันต้องทำการตามหน้าที่จะเรียกผู้ใดมาหรือให้ช่วยก็ได้

จากที่กล่าวมา พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2547 และมีการแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อปี พ.ศ. 2551 ในมาตรา 27 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นมาตราหลักที่จะให้มีความชัดเจนเห็นว่า ไม่ซ้ำซ้อนกับองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นท้องถิ่น อาทิเช่น การอำนวยความสะดวกเป็นธรรม การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของราษฎรในหมู่บ้านในตำบล มีหน้าที่ในการสร้างความสมานฉันท์ ความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน มีหน้าที่ในการนำความเดือดร้อนของพี่น้องประชาชน ไปสู่ส่วนราชการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกในการที่ประชาชนไปรับบริการติดต่องานราชการ ขณะเดียวกันก็จะอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่ไปติดต่องานราชการในพื้นที่ รวมถึงกฎหมายให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ในการดูแลราษฎรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติเป็นไปตามกฎหมายของบ้านเมืองจัดประชุมราษฎรในหมู่บ้านเดือนละ 1 ครั้ง มีหน้าที่ในการอบรมให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่พี่น้องประชาชน นอกจากนี้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับภารกิจจากส่วนราชการต่าง ๆ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงเปรียบเสมือนว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ของทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่ประจำอยู่ในทุกตำบล ทุกหมู่บ้าน

พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ผู้ใหญ่บ้านจึงเปรียบเสมือนเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หากกรณีมีการพบเห็นโจรผู้ร้ายเข้ามาในพื้นที่ก็ให้ผู้ใหญ่บ้านแจ้งกำนัน กำนันก็แจ้งอำเภอ หรือกรณีพบการกระทำผิดซึ่งหน้าเกี่ยวกับการตีชิงวิ่งราวสามารถจับตัวผู้กระทำความผิดได้ก็ส่งให้อำเภอและส่งต่อไปยังตำรวจ ในแง่กฎหมายที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถือเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของพระราชบัญญัตินั้น ๆ รวมไปถึงในกรณีการป้องกันบรรเทาสาธารณภัย น้ำท่วม น้ำป่าไหลหลาก แผ่นดินไหว โคลนถล่ม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงมีหน้าที่ในการคุ้มครองดูแลให้การช่วยเหลือพี่น้องประชาชนที่ประสบภัยพิบัติทั้งหลาย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่จะร้องขอความร่วมมือจากส่วนราชการต่าง ๆ เหล่านี้คือ บทบาทหลัก ๆ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฉะนั้นจึงเน้นเรื่องของการปกครองบังคับบัญชา พี่น้องประชาชนในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบ เนื่องจากได้รับเลือกจากพี่น้องประชาชนจะรู้ผู้คนในพื้นที่ที่ตนปกครองอยู่

บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

นริมา อนุพันธ์ (2547, หน้า 53-54 อ้างถึงใน สุชาติ พันธุ์จรีต, 2555, หน้า 49) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้นำในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ไว้ 3 แนวทาง คือ

1. การเป็นผู้นำคนในชุมชนจำทำงานหรือกิจกรรมใด ๆ นั้นบ่อยครั้งที่คนในชุมชนอาจขาดความเชื่อมั่นในตนเอง หรือเกรงกลัวอุปสรรคต่าง ๆ ทำให้ชาวบ้านไม่กล้าที่จะร่วมมือทำกิจกรรมนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างงานในด้านการป้องกันยาเสพติด อาจทำให้ชาวบ้านกลัวว่าหากเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับแล้วจะเป็นภัยแก่ตนเอง ทั้งที่ความจริงแล้วการป้องกันยาเสพติดเป็นหน้าที่ที่ทุกคนสามารถช่วยเหลือได้ โดยไม่เสี่ยงภัยมากตามที่คิดเอาไว้ อย่างไรก็ตามชาวบ้านเหล่านี้ก็พร้อมที่จะให้ความร่วมมือ หากมีใครสักคนเป็นผู้นำ หรือแสดงการกระทำที่เป็นตัวอย่างการทำงานในฐานะผู้ที่นำชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมป้องกันยาเสพติดจึงเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบสำคัญประการหนึ่งของผู้นำ

2. การเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชน ผู้นำในชุมชนถือเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เป็นคนหูตากว้างไกลในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งเรื่องปัญหายาเสพติดมากกว่าชาวบ้านทั่วไป ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงมีหน้าที่ในการให้ความรู้ที่จะเป็นประโยชน์แก่การป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดของคนในชุมชน ตลอดจนกระตุ้นให้คนในชุมชนตระหนักและตื่นตัวในการแก้ไขปัญหายาเสพติดร่วมกัน นับได้ว่าผู้นำชุมชน ได้มีส่วนช่วยเหลือบ้านเมืองในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดร่วมกัน นับได้ว่าผู้นำชุมชน ได้มีส่วนช่วยเหลือบ้านเมืองในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นอย่างมาก

3. การจัดระเบียบในการจัดกิจกรรม การมาร่วมกันจัดกิจกรรมของชุมชนนั้นจำเป็นที่จะต้องทำอย่างมีระเบียบ เพื่อที่จะให้กิจกรรมการป้องกันยาเสพติดหรือกิจกรรมที่เป็นประโยชน์อื่น ๆ เป็นไปตามความคาดหมาย หน้าที่ในการจัดระเบียบในการร่วมมือกัน ทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งนี้ คงไม่มีใครเหมาะไปกว่าบุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ คือผู้นำนั่นเอง

นโยบายรัฐบาลในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

รัฐบาลภายใต้การบริหารราชการแผ่นดินของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 23-25 สิงหาคม พ.ศ. 2554 โดยในด้านของยาเสพติด ได้มีการบรรจุไว้ในนโยบายของรัฐบาล ดังนี้ (ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด, 2554)

1. นโยบายเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก

1.1 กำหนดให้การแก้ไขและป้องกันปัญหายาเสพติดเป็น “วาระแห่งชาติ” โดยยึด

หลักนิติธรรมในการปราบปรามลงโทษผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้มีอิทธิพล และผู้ประพฤตินิยม โดยบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดยึดหลัก ผู้เสียคือผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดรักษาให้กลับมาเป็นคนดีของสังคม พร้อมทั้งมีกลไกติดตามช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ ดำเนินการอย่างจริงจังในการป้องกันปัญหาด้วยการแสวงหาความร่วมมือเชิงรุกกับต่างประเทศในการควบคุมและสกัดกั้นยาเสพติด สารเคมี และสารตั้งต้นในการผลิตยาเสพติดที่ลักลอบเข้าสู่ประเทศภายใต้การบริหารจัดการอย่างบูรณาการและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งดำเนินการป้องกันกลุ่มเสี่ยงและประชาชนทั่วไปไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ด้วยการรวมพลังทุกภาคส่วนเป็นพลังแผ่นดินในการต่อสู้กับยาเสพติด

1.2 เร่งนำสันติสุขและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนกลับมาสู่พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควบคู่ไปกับการขจัดความยากจน ยาเสพติด และอิทธิพลอำนาจมืด โดยน้อมนำกระแสพระราชดำริสพระราชบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นหลักปฏิบัติในแนวทางสันติวิธี โดยเน้นการส่งเสริมความร่วมมือ ในทุกภาคส่วนกับประชาชนในพื้นที่ อำนวยความยุติธรรมอย่างทั่วถึง เพิ่ม โอกาสทางการศึกษาและคุณภาพชีวิต สร้าง โอกาสและความเสมอภาค พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่เคอร์พอดักซ์ ฆนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ส่งเสริมการกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบที่สอดคล้องกับลักษณะพื้นที่โดยไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ จะมีการบูรณาการการบริหารจัดการทุกภาคส่วนให้มีเอกภาพทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ รวมทั้งปรับปรุง พัฒนากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องทันสมัยกับสภาพความเป็นจริงของปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบอย่างเป็นธรรม

นโยบายที่จะดำเนินการภายในช่วงระยะ 4 ปีของรัฐบาล

1. นโยบายความมั่นคงแห่งรัฐ

1.1 พัฒนาและเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ ส่งเสริมให้กองทัพพัฒนาความสัมพันธ์ทางทหารกับมิตรประเทศ และมีความพร้อมในการปฏิบัติการเพื่อสันติภาพในกรอบสหประชาชาติ พัฒนาความสัมพันธ์ของหน่วยงาน ด้านความมั่นคงและกองทัพกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งจะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ กับประเทศเพื่อนบ้านบนพื้นฐานของการสร้างบรรยากาศความไว้วางใจทั้งภาครัฐและภาคประชาชนดำเนินการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตามหลักฐานพื้นฐานของกฎหมายและสนธิสัญญาที่มีอยู่เพื่อมิให้เป็นเงื่อนไขของความขัดแย้ง รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อระงับยับยั้งและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติและยาเสพติดให้หมดไป

1.2 เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด องค์กรอาชญากรรมการค้ามนุษย์ ผู้หลบหนีเข้าเมืองแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย และบุคคลที่ไม่มีสถานะชัดเจน โดยการปรับปรุงระบบป้องกัน

และบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินอย่างเข้มงวด ดูแลให้ความเป็นธรรมและเฝ้าระวังไม่ให้เกิดปัญหาที่กระทบต่อความมั่นคงและความสงบสุขภายในประเทศควบคู่ไปกับการจัดการแก้ไขปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล ภายใต้ความสมดุลระหว่างการรักษาความมั่นคงของชาติกับการดูแลสิทธิขั้นพื้นฐาน

2. นโยบายสังคมและคุณภาพชีวิต

2.1 นโยบายการพัฒนาสุขภาพของประชาชน

2.1.1 ส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีโอกาสออกกำลังกายและเล่นกีฬาเพื่อส่งเสริมสุขภาพและพละนาามัยที่ดี สร้างนิสัยความมีน้ำใจเป็นนักกีฬาและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เพื่อหลีกเลี่ยงการหมกมุ่นมั่วสุมกับอบายมุขและยาเสพติด

แนวความคิดการดำเนินยุทธศาสตร์

1. การแก้ไขและพลิกสถานการณ์ให้สามารถเอาชนะยาเสพติดจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนจนเกิดเป็นพลังแผ่นดิน ซึ่งเป็นปัจจัยเงื่อนไขสำคัญลำดับแรกในการเอาชนะยาเสพติด

2. การแก้ไขปัญหายาเสพติดจำเป็นต้องตัดวงจรปัญหา 3 วงจร อันได้แก่ การลดปัญหาการผลิตการค้ายาเสพติด การลดปัญหาผู้เสพผู้ติด การแก้ไขกลุ่มเสี่ยงและป้องกันมิให้เกิดผู้เสพยาเสพติดรายใหม่

แนวทางการเอาชนะยาเสพติดตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดนี้ มุ่งการดำเนินยุทธศาสตร์ด้วยการมีส่วนร่วมของคนในชาติทุกภาคส่วน โดยไม่ก่อเกิดผลกระทบในทางลบเพื่อเป็นรากฐานการนำไปสู่ความยั่งยืนของการแก้ไขปัญหายา จึงดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

ใช้หลักเมตตาธรรม ในการตัดวงจรด้านผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดซึ่งมีผู้เกี่ยวข้องได้รับผลกระทบและเดือดร้อนมากที่สุด จำเป็นต้องได้รับการเยียวยาการศึกษาโดยเร่งด่วนอันเป็นการคืนคนสู่ครอบครัว ชุมชนสังคมและประเทศชาติด้วยความเข้มแข็งและกระบวนการมีส่วนร่วมของพลังสังคมและพลังชุมชน

การตัดวงจรกลุ่มเสี่ยงและป้องกันมิให้เกิดผู้เสพยาเสพติดรายใหม่ ด้วยการแก้ปัญหากลุ่มเสี่ยงพื้นที่เสี่ยงและสร้างภูมิคุ้มกันในกลุ่มเด็กและเยาวชน

การลดปัญหาการผลิตการค้ายาเสพติด ด้วยการปราบปรามเพื่อนำผู้ผลิตและผู้ค้ายาเสพติดมาลงโทษด้วยมาตรการทางกฎหมายและกลไกกระบวนการยุติธรรมอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม ซึ่งจะต้องดำรงความเข้มแข็งเพื่อสนับสนุนการแก้ปัญหายาเสพติดและกลุ่มเสี่ยง

สร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศในทุกระดับ เพื่อหยุดยั้งการผลิต และร่วมมือกันในการสกัดกั้นการลักลอบนำเข้า/ ส่งออกยาเสพติด สารตั้งต้น และเคมีภัณฑ์ที่ใช้ในการผลิตยาเสพติด ทั้งนี้ การตัดวงจรปัญหาแต่ละด้าน ต้องมีการดำเนินยุทธศาสตร์ทุกด้านอย่างบูรณาการ และผสมผสานสอดคล้องสัมพันธ์กัน ตามสถานการณ์ของพื้นที่ โดยมุ่งต่อเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ตาม Roadmap แต่ละระยะร่วมกัน

3. ความยั่งยืนของการเอาชนะยาเสพติดอยู่ที่ความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ ชุมชน ที่จะสามารถเฝ้าระวัง คุ้ยแกลและแก้ปัญหาต่อเนื่องในระยะยาว จึงเป็นจุดแตกหักของปัญหา เงื่อนไขความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ ชุมชน จะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีความเอาใจจริงเอาใจลงในระดับพื้นที่ โดยการบูรณาการและการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานองค์กรทุกระดับทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และท้องถิ่น ยึดหลักการร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมกันทำงาน สร้างเอกภาพในการทำงานแบบบูรณาการ

4. การปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด มุ่งให้สามารถลดความรุนแรงของปัญหายาเสพติดจนไม่กระทบความเดือดร้อนและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนในทุกพื้นที่ภายในระยะเวลา 1 ปี และมุ่งดำเนินงานมาตรการต่อเนื่อง โดยปฏิบัติการตามสถานการณ์เป็นระยะ ควบคู่กับการกำหนดให้มีแผนยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อกำหนดแนวทางสร้างความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในระยะยาว ให้สอดคล้องรองรับเป้าหมายและทิศทางตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) และแผนการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล

กลยุทธการดำเนินงานของรัฐบาล

รัฐบาลถือว่าปัญหายาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติที่จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหายาอย่างจริงจัง และน้อมนำกระแสพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถในเรื่องยาเสพติดมาปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วง โดยใช้ “ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด” เป็นยุทธศาสตร์หลัก กำหนดกลยุทธ์สำคัญที่จะดำเนินการ คือ 7 แผน 4 ปรับ 3 หลัก 6 เร่ง เพื่อให้เป็นสิ่งที่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยึดเป็นหลักในการขับเคลื่อนงานยาเสพติด 7 แผน ประกอบด้วย

แผนที่ 1 แผนสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติด เป็นแผนที่ทำให้หมู่บ้าน/ ชุมชนทั่วประเทศ ประมาณ 85,000 แห่ง มีการรวมตัวเป็นพลังแผ่นดิน และใช้พลังที่รวมตัวนี้ ดำเนินการป้องกัน เฝ้าระวัง และแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้าน/ ชุมชน รวมทั้ง ส่งเสริมให้ องค์กรหน่วยงาน โรงเรียน สถานประกอบการ ภาคเอกชนทุกแห่ง ได้รวมกันเป็นพลังแผ่นดินทั่วประเทศรัฐบาลหยิบยกแผนนี้ เป็นแผนแรก เพื่อต้องการสื่อให้สาธารณชนทั้งประเทศได้ระลึกว่าการแก้ไขปัญหายาเสพติดจะต้องร่วมมือกันทุกภาคส่วน

แผนที่ 2 แผนการแก้ไขปัญหาผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด (Demand) เป็นแผนที่ลดจำนวนผู้เสพยาเสพติดในประเทศไทย ประมาณาการว่า จำนวนผู้เสพยาเสพติดในประเทศไทยในขณะนี้กว่า 1.2 ล้านคน ตั้งเป้าหมายไว้ว่าในปีแรกจะดำเนินการให้ได้ถึง 400,000 คน ทั่วประเทศ โดยจะดำเนินการนำผู้เสพเข้ารับการบำบัดรักษาในทุกกระบวน ทั้งระบบสมัครใจ ระบบบังคับบำบัด ระบบต้องโทษ จะขยายสถานบำบัดให้เพียงพอ และจะให้ห้องกรภาคเอกชน ภาคชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันบำบัดรักษารวมทั้งจะดำเนินการต่อผู้เสพให้ครบวงจร ทั้งการติดตาม ช่วยเหลือฟื้นฟู ดูแลผู้เสพในด้านอาชีพ การงานสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นปกติ ไม่กลับไปมีพฤติกรรมซ้ำอีก

แผนที่ 3 แผนการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติด (Potential demand) เป็นแผนที่มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้กับประชาชน เยาวชนทั่วไป เยาวชนกลุ่มเสี่ยง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อปัญหาเสพติดให้กับประชาชนทั้งประเทศ ซึ่งจะเป็นการตัดการเพิ่มขึ้นของผู้เสพรายใหม่ โดยจะให้ความสำคัญในการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาทุกแห่ง รวมทั้ง ขจัดปัจจัยเสี่ยงที่เอื้อต่อปัญหาเสพติดให้หมดไป จะสร้างคุณภาพชีวิต ทศนคติให้กับเยาวชนที่จะเป็นอนาคตของชาติ ไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

แผนที่ 4 แผนการปราบปรามยาเสพติดและบังคับใช้กฎหมาย เป็นแผนที่ลดผู้ผลิตผู้ค้า ผู้ลำเลียงยาเสพติดในทุกกระบวน เพื่อตัดวงจรที่จะนำยาเสพติดมายังตลาดผู้เสพ รัฐบาลจะเน้นย้ำให้ใช้หลักการบังคับใช้กฎหมายตามหลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัด ใช้มาตรการทางด้านทรัพย์สิน การสืบสวนขยายผล เป็นแนวทางปฏิบัติหลัก จะมุ่งลดความเดือดร้อนของประชาชนต่อปัญหาการค้ายาเสพติดในชุมชน จะพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้เอื้ออำนวยต่อการปราบปรามยาเสพติด รวมทั้ง จะลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างเด็ดขาด

แผนที่ 5 แผนความร่วมมือระหว่างประเทศ เป็นแผนที่จะแสวงความร่วมมือกับต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อร่วมกันปราบปรามการผลิตและค้ายาเสพติด มิให้ปัญหาเสพติดเป็นภัยของแต่ละประเทศ โดยจะเร่งรัดในด้านความร่วมมือในทุกด้าน ทั้งในด้านการข่าวการปราบปราม การปฏิบัติการร่วม รวมทั้ง ใช้นโยบายเชิงรุกการพัฒนาพื้นที่ชายแดนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ เพื่อให้ชายแดนมีความเป็นอยู่อย่างสันติ

แผนที่ 6 แผนสกัดกั้นยาเสพติด เป็นแผนที่จะดำเนินการมาตรการต่าง ๆ เพื่อสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดนทุกด้าน มิให้มีการลักลอบนำยาเสพติดสู่ประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อสร้างแนวสกัดกั้นที่มีประสิทธิภาพ โดยจะเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดน เพิ่มการลาดตระเวน การตั้งจุดตรวจ จุดสกัดตามเส้นทางชายแดน การสร้าง

หมู่บ้านชุมชนเข้มแข็งตามแนวชายแดนเป็นหมู่บ้านสกัดกั้นยาเสพติดชายแดน จัดระเบียบหมู่บ้านตามแนวชายแดนรวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพจุดตรวจ จุดสกัดกั้นตามเส้นทางตอนในทั่วประเทศ ให้เป็นตาข่ายการสกัดกั้นการลำเลียงยาเสพติดทั่วประเทศ

แผนที่ 7 แผนบริหารจัดการแบบบูรณาการ เป็นแผนที่ระดมสรรพกำลังทั้งประเทศเข้าแก้ไขปัญหายาเสพติด มีการจัดองค์กร กลไกการแก้ไขปัญหายาเสพติดทุกระดับ จะบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้าน โครงสร้าง กลไก การบริหารงบประมาณ การพัฒนากำลังคน การสร้างขวัญกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดดีเด่น ฯลฯ รวมทั้ง จะจัดการบูรณาการการแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับพื้นที่ มอบหมายบุคคลรับผิดชอบเป็นเจ้าภาพชัดเจน

4 ปรับ เป็นการปรับปรุงสิ่งที่มีความสำคัญในลำดับต้น ๆ 4 อย่าง เพื่อให้การเอาชนะยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ปรับที่ 1 ปรับปรุงข้อมูล การข่าวให้ถูกต้อง ทันสมัย ซึ่งเป็นสิ่งซึ่งนำการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่สำคัญที่จะปรับปรุง ก็คือ ข้อมูลผู้ค้า ข้อมูลผู้เสพ ข้อมูลกลุ่มเสี่ยง ข้อมูลพื้นที่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ข้อมูลการดำเนินงาน โดยจะใช้ระบบคอมพิวเตอร์ เป็นส่วนจัดการข้อมูลให้เชื่อมโยงกัน จัดตั้งห้อง War room ในทุกระดับทั้งในส่วนกลาง และจังหวัด มีการแสดงผลในระบบแผนที่ภูมิศาสตร์/ GIS ตามหลักการจัดระบบจัดการข้อมูลสมัยใหม่

ปรับที่ 2 ปรับบทบาท พฤติกรรมเจ้าหน้าที่ของรัฐ การประกาศเรื่องยาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติ ต้องการแสดงให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหายาเสพติด ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยการปฏิบัติปกติจะต้องมีการมอบหมายปรับกำลัง ปรับบทบาทเจ้าหน้าที่ให้พร้อมทุ่มเทอย่างเต็มที่ โดยจะมีการมอบหมายหน้าที่หลัก-รองของการเป็นเจ้าภาพ มีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการในทุกระดับ มีเจ้าหน้าที่หน่วยต่าง ๆ มาปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ มีการคัดเลือก คัดสรรเจ้าหน้าที่ที่มีคุณภาพ มาปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการรวมศูนย์บูรณาการกำลังการปฏิบัติงานที่สำคัญ การควบคุมพฤติการณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้แสวงประโยชน์ต่อยาเสพติด ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งจะมีการลงโทษอย่างเด็ดขาด ทำให้ประชาชนไว้วางใจและเชื่อมั่นเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ปรับที่ 3 ปรับกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และภาคส่วนต่าง ๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดขั้นตอนการดำเนินงาน จะต้องมีการปรับปรุง แก้ไขกฎหมายหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติด ฯ ที่นำผู้เสพเข้าระบบ บังคับบำบัดจะต้องปรับแก้ให้คล่องตัว ลดขั้นตอน พระราชบัญญัติมาตรการ ฯ ที่ใช้ในการยึด อายัดทรัพย์สิน จะต้องปรับปรุงในด้านระเบียบ ระยะเวลา เพื่อให้เป็นเครื่องมือของเจ้าหน้าที่มากยิ่งขึ้น รวมทั้ง จะพิจารณาเพิ่มบทบาท อำนาจให้กับชุมชนในการเฝ้าระวัง และแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยถูกต้อง

ปรับที่ 4 ปรับทัศนคติของสังคมและชุมชนมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหายาเสพติดให้ประชาชนทั้งประเทศรู้ว่ายาเสพติดไม่ใช่เรื่องของฝ่ายรัฐแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องของประชาชนทั้งประเทศที่ต้องร่วมกันเป็นเจ้าของปัญหา ร่วมแก้ไข สังคมมีการปรับทัศนคติต่อผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่ยุติพฤติกรรมแล้ว ด้วยการให้อภัย ให้การยอมรับ เปิดโอกาสให้ปรับปรุงตัว มีอาชีพการงานรองรับในหน่วยงานต่าง ๆ สามารถกลับสู่สังคมได้อย่างปกติ

3 หลัก ได้แก่ ยึด 3 หลักในการแก้ปัญหา ประกอบด้วย

หลักที่ 1 หลักการแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักเมตตา ความรักในเพื่อนมนุษย์ อยากเห็นคนผิดกลับตัวเป็นคนดี คืนความรักให้ครอบครัว คืนสุขให้ชุมชน โดยจะใช้มาตรการทางชุมชน มาตรการทางสังคม มาตรการประชาคม เพื่อให้เป็นกระแสของคนหมู่มาก ทำให้เกิดผลต่อผู้กระทำผิดยาเสพติดคิดละเลิกด้วยกระบวนการทางสังคม เว้นแต่ผู้ไม่ยินยอม ก็จะดำเนินการอย่างจริงจัง ดังนั้น แผนงานทั้ง 7 แผนจึงมีหลักนี้ แทรกอยู่

หลักที่ 2 ยึดหลักนิติธรรม ใช้การบังคับ ป้องกัน ควบคุม การปราบปราม เป็นการใช้กระบวนการทางกฎหมายมาบังคับใช้อย่างจริงจังตามหลักนิติธรรม และโดยที่ต้องการลด Demand ผู้เสพให้มากที่สุด การจะลดผู้เสพได้ จะต้องดำเนินการในด้าน Supply และด้านป้องกัน ควบคุมไปด้วย เพื่อตัดวงจรการค้า และป้องกันผู้เสพรายใหม่ จึงสามารถลดปัญหาได้อย่างแท้จริง ซึ่งก็คือการบูรณาการมาตรการต่าง ๆ บนพื้นฐานของหลักนิติธรรม

หลักที่ 3 หลักแก้ปัญหาโดยยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง หรือ Area approach โดยยึด จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน เป็นตัวตั้งของการแก้ไขปัญหาให้พื้นที่ที่เป็นเจ้าของปัญหา สร้างความเข้มแข็งให้กับพื้นที่ ทั้งในด้านบทบาท อำนาจ การมอบหมาย การระดมสรรพกำลัง การงบประมาณ การบริหารจัดการให้ผู้ว่าราชการจังหวัด/ นายอำเภอ เป็นเจ้าภาพ และรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาเต็ม มี 5 หน่วยหลักสำคัญ ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บังคับการตำรวจจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด ฝ่ายศึกษาธิการจังหวัด หน่วยงานด้านทหาร เป็นต้น

6 เร่ง ได้แก่ การกำหนดการปฏิบัติที่เร่งด่วน 6 เรื่องที่จะต้องเร่งดำเนินการ ได้แก่

เร่งที่ 1 เร่งดำเนินการในด้านข้อมูล ปัญหา ให้ทุกหน่วยหาข้อมูลปัญหาเสพติดที่เป็นจริงในระดับพื้นที่ ในทุกจังหวัด โดยจะใช้วิธีการที่รอบคอบ ชัดเจน ใช้งานการข่าวขยายผลจากผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด จากประชาคมชุมชน ฯลฯ และให้ตรวจสอบต่าง ๆ อย่างถูกต้อง และใช้ข้อมูลนี้มาจัดทำแผนแก้ไขปัญหารวมทั้ง เร่งจัดตั้งศูนย์ข้อมูลทุกระดับ

เร่งที่ 2 เร่งลดจำนวนผู้เสพยาจากหมู่บ้าน/ ชุมชน โดยจะเร่งจัดทำแผนบำบัดรักษาลดจำนวนผู้เสพยาเสพติดในพื้นที่โดยเร็ว ยึดคุณภาพ และจะดำเนินการให้ครบวงจร ทั้งการติดตามช่วยเหลือฟื้นฟู การแก้ไขปัญหาระดับพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมให้การแก้ไขปัญหานั้นไปอย่างยั่งยืน

เรื่องที่ 3 เร่งแสวงหาความร่วมมือกับต่างประเทศและการสกัดกั้นยาเสพติด โดยจะเร่งประสานงาน ขยายความร่วมมือกับประเทศที่มีผลกระทบต่อปัญหาเสพติดกับประเทศไทย มาที่สูงสุดขยายความร่วมมือในระดับปฏิบัติให้มากขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพการสกัดกั้นตามแนวชายแดน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นเป้าหมายเร่งด่วนอันดับแรก เพื่อลดปริมาณนำเข้ายาเสพติดจากนอกประเทศให้เหลือน้อยที่สุด พร้อมกันนี้ จะเร่งการจัดตั้ง จุดตรวจเส้นทางตอนใน ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

เรื่องที่ 4 เร่งปราบปรามผู้ค้า ลดความเดือดร้อนของประชาชนจากปัญหาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ค้าที่สร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชน-สังคม ที่ประชาชนร้องเรียนตามช่องทางต่าง ๆ และจะมีการแจ้งผลการดำเนินงานให้ประชาชนรับทราบ รวมทั้งจะเร่งขยายผลการดำเนินงาน ในด้านยึดทรัพย์ผู้ค้ายาเสพติดตามหลักนิติธรรมให้เพิ่มมากขึ้น

เรื่องที่ 5 เร่งแก้ไขปัญหาเยาวชนกลุ่มเสี่ยงทั้งในและนอกสถานศึกษาที่เป็นความห่วงใยของพ่อแม่ผู้ปกครองทั่วประเทศ จะเร่งให้ทุกจังหวัดเข้มงวด กวดขันพื้นที่เสี่ยง ปักจี้เสี่ยงที่สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับชุมชนและสังคม ที่สำคัญ ได้แก่ สถานบันเทิง แหล่งมั่วสุมของเยาวชน การรวมกลุ่มรถซิ่งตามท้องถนน การก่อเหตุทะเลาะวิวาทของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง และมีผลต่อประชาชนผู้บริสุทธิ์นอกจากนี้ จะเร่งสร้างระบบป้องกันและเฝ้าระวังยาเสพติดในสถานศึกษา ในทุกจังหวัด เพื่อสร้างความสบายใจให้กับผู้ปกครอง

เรื่องที่ 6 เร่งสร้างหมู่บ้าน/ชุมชนให้มีความเข้มแข็ง โดยน้อมนำพระราชดำรัสสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2554 ในเรื่อง โครงการกองทุนแม่ของแผ่นดินซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์พระราชทานในการสร้างหมู่บ้าน/ชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มีการรวมกลุ่ม เฝ้าระวังยาเสพติด มีการพึ่งตัวเอง พึ่งพากันเอง แก้ไขปัญหาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชน โดยใช้ทุนทางสังคมของตนและต่อยอดไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนด้วยเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 1 แผนยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด

7 แผน	4 ปรับ	3 หลัก	6 เร่ง
1. สร้างพลังสังคมและพลังชุมชน	1. ปรับปรุงข้อมูลการข่าวให้ถูกต้อง	1. หลักการแก้ไขปัญหา ใช้หลักเมตตา	1. เร่งดำเนินการในด้านข้อมูล ปัญหา
2. แก้ไขปัญหาผู้เสพ ผู้ติดยา	ทันสมัย 2. ปรับบทบาท	ความรักในเพื่อนมนุษย์ 2. ยึดหลักนิติธรรมใน	2. เร่งลดจำนวนผู้เสพยาจากหมู่บ้าน ชุมชน
3. ป้องกันยาเสพติด (Potential demand)	พฤติกรรม เจ้าหน้าที่ของรัฐ	การบำบัด ป้องกัน ควบคุมการปราบปราม	3. เร่งแสวงหาความร่วมมือกับต่างประเทศ
4. แผนปราบปรามยาเสพติด	3. ปรับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ	3. หลักแก้ไขโดยยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง (Area approach)	4. เร่งปราบปรามผู้ค้าลดความเดือดร้อนของประชาชนจากปัญหา
5. ความร่วมมือระหว่างประเทศ	4. ปรับทัศนคติของสังคม ชุมชน		ยาเสพติด
6. สกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดน	ให้มีส่วนร่วมแก้ไข ปัญหา ยาเสพติด		5. เร่งแก้ไขปัญหาเยาวชนกลุ่มเสี่ยงทั้งในและนอกสถานศึกษา
7. บริหารจัดการแบบบูรณาการ			6. เร่งสร้างหมู่บ้าน/ชุมชนให้มีความเข้มแข็ง น้อมนำเรื่องโครงการกองทุนแม่ของแผ่นดิน

เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ที่ยกระดับการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เป็นวาระแห่งชาติจึงให้กำหนด “ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด” เป็นยุทธศาสตร์หลักในการแก้ไขปัญหายา โดยมี 7 แผนงานรองรับ ซึ่งมีสาระสำคัญ และแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

แผนงานที่ 1 การสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติด

แผนงานที่ 2 การแก้ไขปัญหาผู้เสพ/ ผู้ติดยาเสพติด

แผนงานที่ 3 การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติด

แผนงานที่ 4 การปราบปรามยาเสพติดและบังคับใช้กฎหมาย

แผนงานที่ 5 ความร่วมมือระหว่างประเทศ

แผนงานที่ 6 การสกัดกั้นยาเสพติด

แผนงานที่ 7 การบริหารจัดการแบบบูรณาการ

โดยแผนงานในความรับผิดชอบหลักขององค์การบริหารส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ได้แก่ แผนงานที่ 1 การสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติด โดยมีกระทรวงมหาดไทย (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) และกระทรวงยุติธรรม (สำนักงาน ป.ป.ส.) เป็นผู้รับผิดชอบหลัก ซึ่งมีแนวทางดำเนินการดังนี้

1. รมรงค์ กระตุ้นจิตสำนึก เสริมสร้างให้พลังสังคมทุกหมู่เหล่าตระหนักถึงวาระแห่งชาติในเรื่องยาเสพติด สร้างกระแสในวงกว้าง
 2. สร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้าน/ชุมชนทั่วประเทศป้องกัน เฝ้าระวังและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด โดยอาศัยพลังของชุมชนในพื้นที่ ร่วมกับกลไกภาครัฐ ลดปัญหา ยาเสพติด อย่างเห็นผลเป็นรูปธรรม
 3. สร้างความเข้มแข็งให้กับทุกหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน และขยายหมู่บ้าน/ชุมชน ใหม่ที่เน้นกระบวนการที่มีคุณภาพ
 4. ทุกจังหวัด ส่งเสริม การรวมกลุ่มภาคประชาสังคมด้านยาเสพติด เป็นกลไกพลังสังคม ในการป้องกัน เฝ้าระวังยาเสพติด ควบคู่กับภาครัฐ ทำหน้าที่สะท้อนปัญหาและเจตนารมณ์ของ ชุมชน-ประชาสังคม โดยให้การรวมตัวนี้ เป็นส่วนหนึ่งของพลังแผ่นดินในจังหวัดที่เป็นการรวมตัว ของภาคประชาสังคม ในการแลกเปลี่ยนปัญหา การดำเนินงานด้านยาเสพติด และข้อเสนอแนะต่อ จังหวัดอย่างต่อเนื่อง
 5. พัฒนากระบวนการบริหารจัดการภาคชุมชน และการสนับสนุนจากภาครัฐ ในการป้องกันและเฝ้าระวังยาเสพติด เพื่อส่งเสริมให้พลังชุมชนมีความเข้มแข็ง
 6. สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความรับผิดชอบ ดูแลการป้องกันและ แก้ไขปัญหา ยาเสพติดในพื้นที่ ด้วยการสนับสนุนงบประมาณสำหรับกิจกรรมของกลุ่มพลังแผ่นดิน ในพื้นที่งบประมาณด้านบำบัดรักษาและการช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัด งบประมาณกิจกรรม สร้างสรรค์ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาค้นคืน
- บทบาทกำนันผู้ใหญ่ก่อนนโยบายรัฐบาล**
- เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย “ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด” ของรัฐบาล ผู้วิจัยได้รวบรวมบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกำนันผู้ใหญ่ ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยมี แนวทางดำเนินการดังนี้
1. ผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศ ดำเนินการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ประชาชน ในพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชนตระหนักถึงปัญหายาเสพติด และเข้ามีส่วนร่วมในการป้องกัน เฝ้าระวัง

ในพื้นที่ (แผนงานที่ 1 การสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติด, แนวทางการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ปี 2554)

2. ดำเนินการให้หมู่บ้าน/ ชุมชนของตน ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้าน/ ชุมชน ตามกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ๗ ขั้นตอนโดยยึดหลักกระบวนการที่ดีมีคุณภาพ (แผนงานที่ 1 การสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติด, แนวทางการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ปี 2554)

3. พัฒนากลไกและระบบอำนวยการบริหารจัดการภาคชุมชน ในรูปของศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดภาคชุมชน ให้เป็นกลไกประสานงานภาคชุมชนอย่างแท้จริง (แผนงานที่ 1 การสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติด, แนวทางการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ปี 2554)

4. สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความรับผิดชอบ ดูแลการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ ด้วยการสนับสนุนงบประมาณสำหรับกิจกรรมของกลุ่มพลังแผ่นดินในพื้นที่งบประมาณด้านบำบัดรักษาและการช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัด งบประมาณกิจกรรมสร้างสรรค์ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาพื้นฐาน (แผนงานที่ 1 การสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติด, แนวทางการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ปี 2554)

5. ค้นหาและนำผู้เสพเข้าบำบัด ฯ ในระบบสมัครใจ ทั่วประเทศ เพื่อสามารถลด Demand ให้เป็นไปตามเป้าหมายในทุกพื้นที่ และดำเนินการต่อผู้เสพที่เข้าบำบัด ฯ ตามรูปแบบที่เหมาะสมในแต่ละอำเภอให้มีผลการบำบัดรักษาทุกเดือนในจำนวนที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา (แผนงานที่ 2 การแก้ไขปัญหายูสเอ/ ผู้ติดยาเสพติด, แนวทางการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ปี 2554)

6. จัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับ ผู้เสพยาเสพติดเป็นรายบุคคล มีการกำหนดแนวปฏิบัติ ระบบรายงาน การบันทึก และตรวจสอบเป็นระยะ 1 ปี (แผนงานที่ 2 การแก้ไขปัญหายูสเอ/ ผู้ติดยาเสพติด, แนวทางการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ปี 2554)

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด

ยาเสพติด หมายถึง ยาหรือสารเคมี หรือวัตถุชนิดใด ๆ ที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ หรือจากการสังเคราะห์ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยวิธีการกิน ดม สูบ ฉีด หรือวิธีใด ๆ ก็ตาม เป็นช่วงระยะเวลา ๆ หรือนานติดกัน จนทำให้ร่างกายทรุดโทรมและตกอยู่ใต้อานาจหรือเป็นทาสของสิ่งนั้น ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ หรือจิตใจเพียงอย่างเดียว เนื่องจากต้องเพิ่มขนาดการเสพมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะเมื่อเสพเข้าไปสักระยะจะเกิดภาวะคือยา ปริมาณยาเดิมไม่สามารถ

ทำให้เมาได้ เมื่อถึงเวลาเสพ หากไม่ได้เสพจะทำให้เกิดอาการขาดยา ทำให้ทรมานทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ หรือจิตใจเพียงอย่างเดียว ยาเสพติด ปัจจุบันยาเสพติดมีมากมายหลายร้อยประเภท ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังนี้ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2556)

1. แบ่งตามการออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง

1.1 ประเภทกดประสาท ได้แก่ ผีน มอร์ฟีน เฮโรอีน ยาแก้ไอ ยาแก้ไอ สารระเหย ยานอนหลับ

1.2 ประเภทกระตุ้นประสาท ได้แก่ แอมเฟตามีน กระท่อม โคคาอีน ยาอี เอ็คตาซี

1.3 ประเภทหลอนประสาท ได้แก่ แอลเอสดี ดีเอ็มที เห็ดขี้ควาย ยาเค

1.4 ประเภทออกฤทธิ์ผสมผสาน (อาจกด กระตุ้น หรือหลอนประสาท ร่วมกัน)

ได้แก่ กัญชา

2. แบ่งตามแหล่งที่มา

2.1 จากธรรมชาติ เช่น ผีน มอร์ฟีน กระท่อม กัญชา ฯลฯ

2.2 จากการสังเคราะห์ เช่น เฮโรอีน แอมเฟตามีน ยาอี เอ็คตาซี ฯลฯ

3. แบ่งตามกฎหมาย

3.1 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เช่น แอมเฟตามีน เฮโรอีน LSD ยาอี ฯลฯ

3.2 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตใจและประสาท พ.ศ. 2518 เช่น อีเฟดรีน

3.3 พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 เช่น ทินเนอร์ กาว แล็กเกอร์

4. ลักษณะการติดยาเสพติด

ยาเสพติดบางชนิดก่อให้เกิดการติดได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ แต่ยาเสพติดบางชนิดก็ก่อให้เกิดการติดทางด้านจิตใจ เพียงอย่างเดียว

4.1 การติดยาทางกาย เป็นการติดยาเสพติดที่ผู้เสพมีความต้องการเสพอย่างรุนแรง ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เมื่อถึงเวลาอยากเสพแล้ว ไม่ได้เสพ จะเกิดอาการผิดปกติอย่างมาก ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งเรียกว่า “อาการขาดยา” เช่น การติดยา ผีน มอร์ฟีน เฮโรอีน เมื่อขาดยาจะมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน หาว น้ำมูกน้ำตาไหล นอนไม่หลับ เจ็บปวดทั่วร่างกาย เป็นต้น

4.2 การติดยาทางใจ เป็นการติดยาเสพติดเพราะจิตใจเกิดความต้องการ หรือเกิดการติดเป็นนิสัย หากไม่ได้เสพร่างกายก็จะไม่เกิดอาการผิดปกติ หรือทรมานทรมายแต่อย่างใด จะมีบ้างก็เพียงเกิดอาการหงุดหงิดหรือกระวนกระวายใจเท่านั้น

ความหมายตามกฎหมาย

ยาเสพติดให้โทษ หมายความว่า สารเคมี หรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้ว ทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญเช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อย ๆ มีอาการถอนยา เมื่อขาดยามีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตอย่างรุนแรงอยู่ตลอดเวลาและสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง กลับให้รวมถึงพิษ หรือ ส่วนของพืชที่เป็น หรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ หรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษและสารเคมี ที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษดังกล่าวด้วย ทั้งนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึง ยาสำคัญประจำบ้านบางตำรับตามที่กฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสม (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2556)

สาเหตุการติดยาเสพติด

ปัญหาการติดสารเสพติดเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลต่อชีวิตของคนที่ติดยา ครอบครัว และสังคม ปัจจัยที่เป็นสาเหตุการติดสารเสพติดมีหลายประการ ซึ่งสาเหตุต่าง ๆ มีความเกี่ยวข้องกัน ดังนี้ (ศูนย์วิชาการด้านยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2556)

1. ความอ่อนไหวทางจิตใจและอารมณ์ ซึ่งรุนแรงมากขึ้นแล้วแต่บุคคล
2. ติดเพราะถูกชักชวน ถูกหลอกลวง ถูกบีบบังคับจากหมู่คณะ
3. สิ่งแวดล้อมนับว่าเป็นอิทธิพลสำคัญอย่างยิ่งในการชักจูงให้บุคคลใช้ยาเสพติด เช่น อยู่ในละแวกที่มีการค้ายาเสพติด ครอบครัวขาดความอบอุ่น
4. การแสดงค่านิยมที่ต้องการจะต่อต้านต่อคำสั่งสอน หรือห้ามปรามจากผู้ใหญ่
5. อาจเป็นเพียงความอยากรู้อยากเห็น อยากลอง อยากมีประสบการณ์
6. วัยรุ่นที่ด้อยโอกาสต้องการหนีจากสภาพของตนชั่วคราว การใช้ยานับเป็นการที่ทำให้คนลืมเหตุการณ์นั้นได้ชั่วคราว
7. การใช้ยาเป็นกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายทางจิตใจ
8. การใช้ยาเพื่อลดความกระวนกระวาย ความทุกข์ ความโดดเดี่ยวเหมือนการถูกละทิ้ง แต่ทั้งนี้ไม่ว่าจะเสพยาเสพติดด้วยสาเหตุใด ผลที่ตามมากับทุกคนนั้นไม่แตกต่างกัน คือชีวิตและอนาคตที่มีดมน สิ้นหวัง และอยู่กับปัญหาไปตลอดชีวิต

ลักษณะการติดยาเสพติด

ธรรมชาติ ของผู้ติดยาเสพติดสามารถมองได้ใน 2 ลักษณะ คือ ธรรมชาติของผู้ติดยาเสพติดที่เป็นไปในลักษณะสากล และเป็นไปในลักษณะเฉพาะตัวบุคคล (ศูนย์วิชาการด้านยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2556)

1. ธรรมชาติของผู้ติดยาเสพติดในแง่ที่เป็นธรรมชาติสากลของมนุษยชาติ

มนุษย์ ต้องการแสวงหาความสุขและความพึงพอใจในการดำรงชีวิต คงไม่มีมนุษย์ผู้ใดที่จะปฏิเสธว่าตนเองไม่ต้องการความสุข แต่วิถีแห่งการได้มาซึ่งความสุขนั้นต่างหากที่ทำให้ในแต่ละคนแตกต่างกันออกไป การใช้ยาเสพติดจึงเป็นการแสวงหาความสุขอย่างรวดเร็ววิธีหนึ่ง สภาพะสุขที่เกิดขึ้นจากการใช้ยาเสพติดเป็นสภาวะที่เกิดขึ้นเพียงชั่วคราว เท่านั้น ความสุขที่เกิดขึ้นจะหมดไปในระยะเวลาหนึ่ง และจะกลับคืนมาใหม่ เมื่อได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าตัวเดิม นั่นก็คือ ยาเสพติด เมื่อฤทธิ์จากยาเสพติดที่เสพหมดไป สภาวะเดิมก่อนเสพก็จะกลับคืนมาโดยเป็น “สภาวะเดิมที่เพิ่มเติมด้วยความรู้สึกแห่งความทุกข์ ทรมาน กระทบกระวาย หงุดหงิดรำคาญจากการที่ไม่ได้เสพยาร่วมไปด้วย” เนื่องจากมนุษย์ต้องการแสวงหาความสุขเฉพาะหน้า มากกว่าการคิดคำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จึงเป็นคำตอบที่ว่า “ทั้งที่รู้ว่าผลที่จะเกิดขึ้น จากการใช้ยาเสพติดนั้นร้ายที่สุด จะลงเอยอย่างไร แต่ผู้ติดยาเสพติดยังคงใช้ยาเสพติดอยู่ต่อไปเพราะเพียงแค่อต้องการหาความสุขเฉพาะหน้าเท่านั้น”

2. ธรรมชาติของผู้ติดยาเสพติดในลักษณะเฉพาะที่เป็นส่วนบุคคล ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะมีลักษณะทางพฤติกรรม ความคิด ความรู้สึก บุคลิกลักษณะ และสภาพจิตใจที่ไร้ซึ่งพลัง ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

2.1 ด้านร่างกาย จะสามารถสังเกตเห็นอาการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายได้ ดังนี้

2.1.1 สุขภาพทรุดโทรม ผอมซูบซีด น้ำหนักลด ไม่มีเรี่ยวแรงที่จะทำงานหนัก

2.1.2 ริมฝีปากเขียวช้ำ แห้ง แตก (เสพโดยการสูบ)

2.1.3 น้ำมูกน้ำตาไหล เหงื่อออกมาก กลิ่นตัวแรง เพราะไม่ทำความสะอาดร่างกายตัวเองทุกวัน บางครั้งได้กลิ่นกาวหรือสารระเหย

2.1.4 มีร่องรอยการเสพยาเสพติดให้เห็นบริเวณแขน หรือบริเวณสะโพกและหัวไหล่ มีรอยแผลเป็นจ้ำ ๆ (เสพโดยการฉีด)

2.1.5 มีรอยแผลเป็นที่ท้องแขนเป็นรอยกรีดด้วยของมีคมตามขวางซึ่งเกิดจากการทำร้ายตนเอง

2.1.6 นิ้วมือนิ้วมือมีรอยคราบเหลืองสกปรก

2.1.7 ผิวหนังหยาบกร้าน เป็นแผลพุพอง อาจมีหนองและน้ำเหลือง ลักษณะคล้ายโรคผิวหนัง

2.1.8 ใบหน้าหมองคล้ำ โดยเฉพาะบริเวณ โหนกแก้มและหน้าผาก

2.1.9 มีการเคลื่อนไหวเพิ่มมากขึ้น เช่น แขน ขา ใบหน้า บางราย ชอบกัดกราม บางรายไม่อยู่นิ่ง เดินไป เดินมา เป็นต้น

2.1.10 มีอาการขาดยา

2.2 ด้านจิตใจและอารมณ์ ผู้ติดยาเสพติดจะมีสภาพจิตใจและอารมณ์ ดังนี้

2.2.1 ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

2.2.2 ไม่สามารถควบคุมแรงกระตุ้น ขาดความอดทนอดกลั้น เป็นคนเจ้าอารมณ์

หงุดหงิด เอาแต่ใจตนเอง ขาดเหตุผล

2.2.3 พฤติกรรมสับสน

2.2.4 รู้สึกไม่ปลอดภัย หวาดระแวง

2.2.5 อารมณ์ฉุนเฉียว ชวนทะเลาะวิวาท และทำร้ายกัน

2.2.6 ไม่สนใจต่อสิ่งแวดล้อม

2.2.7 มีความวิตกกังวล ซึมเศร้า

2.2.8 อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย เช่น เวลาขาดยาจะหงุดหงิดมาก เมื่อเสพยาแล้ว อารมณ์จะดีขึ้นอย่างรวดเร็ว

2.2.9 อุปนิสัยเปลี่ยนไป เช่น จากเป็นคนเรียบร้อย กลายเป็นคนก้าวร้าว

2.3 ด้านพฤติกรรม ผู้ติดยาเสพติดมักจะมีพฤติกรรมต่าง ๆ ดังนี้

2.3.1 มักใช้จ่ายเงินสิ้นเปลืองผิดปกติ เพื่อใช้ซื้อยาเสพติดที่มีราคาแพง โดยอ้างว่า มีความจำเป็นในการใช้จ่ายสูง กลายเป็นสาเหตุให้มีพฤติกรรมการโกหกตามมา บางรายมีเงินทอง ใช้สอยมากผิดปกติโดยไม่มีแหล่งที่มาชัดเจน อาจเป็นไปได้ว่ากลายเป็นผู้ค้ารายย่อย

2.3.2 การพูดโกหกเพื่อเอาเพื่อเอาตัวรอด เพราะไม่ต้องการให้ผู้อื่นทราบว่า ตนติดยา หรือ โกหกเพื่อขอเงินมาซื้อยาเสพติด เป็นต้น

2.3.3 เมื่อไม่สามารถโกหกเพื่อขอเงินไปซื้อยาได้แล้ว ก็จะมีพฤติกรรมลักขโมย เงินหรือทรัพย์สินมีค่าในบ้านตนเองหรือเพื่อนบ้าน เพื่อนำเงินที่ได้ไปซื้อยาเสพติดมาใช้

2.3.4 เมื่อติดยาเสพติดแล้วผู้ติดยาเสพติดจะมีพฤติกรรมเกียจคร้านจะไม่สนใจ ความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัว ไม่มีระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบทั้งในหน้าที่การงาน และการเรียน ขาดความสนใจในการเรียน ทำให้ผลการเรียนตกต่ำไม่สนใจการทำงาน จนเป็นสาเหตุ ให้ถูกไล่ออกจากโรงเรียน และออกจากงานในที่สุด

2.3.5 พฤติกรรมก้าวร้าว คือ อารมณ์แปรปรวน หงุดหงิดง่าย ชอบแสดง ความก้าวร้าวโดยไม่มีสาเหตุอันควร ไม่ยอมรับข้อบกพร่อง ไม่ยอมรับความจริง เมื่อคนรอบข้าง ซักถามเรื่องส่วนตัวมาก ๆ จะรู้สึกฉุนเฉียว หงุดหงิดง่าย เพราะกลัวว่าจะถูกจับผิดได้

2.3.6 พฤติกรรมเก็บตัว เงียบขี้นมผิดปกติ ชอบอยู่โดดเดี่ยวและปลีกตัวจากผู้อื่น ทำตัวลึกลับ ไม่รู้ความเป็นไปใด ๆ ในบ้าน ชอบอยู่ในห้องคนเดียว หรือเข้าห้องนํ้านาน ๆ เพื่อแอบ

เสพยา

2.3.7 พฤติกรรมการคบเพื่อนที่ใช้จ่ายด้วยกัน เป็นกลุ่มเพื่อนที่ไม่ค่อยสนใจเรียน และชอบเที่ยวกลางคืน กลับริก มีการใช้เหล้า บุหรี่ เป็นกลุ่มที่มีปัญหาเกี่ยวกับครู ผู้ปกครอง เวลารับโทรศัพท์จากเพื่อนมักจะพูดเหมือนมีความลับ มักมีเพื่อนแปลกใหม่มาเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นเพื่อนที่ใช้จ่ายด้วยกัน

2.3.8 พฤติกรรมการแต่งกายไม่สุภาพเรียบร้อย สกปรก ไม่หิวผม ไม่อาบน้ำ แปรงฟัน ไม่ตัดผม ชอบใส่เสื้อแขนยาว เพื่อปกปิดร่องรอยการใช้จ่าย

นอกจากพฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้อาจมีข้อพิจารณาอื่น ๆ อีก เช่น มีอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการใช้ยาเสพติด เช่น กระจกนิรภัยและเข็ม กระจกตาตะกั่ว ของบุหรี่ยิววนเป็นกระทะ ชาก ไม้ขีดไฟ ภาชนะบรรจุยาเสพติด เช่น กระจกหย่อ หลอดยาเสพติด หลอดกาแฟตัดเป็นท่อนสั้น ๆ มีรอยพับ หัวพับท้าย ซึ่งจะพบได้ตามห้องน้ำ ห้องนอน เป็นต้น

โดยทั่วไปแล้วผู้ติดยาเสพติดมักมีความคิดว่าตนเองไม่สามารถเข้ากับคนรอบข้างได้ คิดว่าคนติดยาเพราะคนอื่น ๆ ไม่มีจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิต ชอบแยกตัว ประชดชีวิต ขาดพลังใจ ยึดความคิดตนเองเป็นใหญ่ มีแนวคิดที่ตนเองอ่อนแอไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และมีระดับในการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ

ผลกระทบของสารเสพติด

ท่านทราบหรือไม่ว่าปัญหาการติดยาเสพติด เป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งทางสาธารณสุข และผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นกลายเป็นวงจรอันเลวร้ายที่ไม่อาจตัดส่วนใดออกไปได้เลยดังนี้ (ศูนย์วิชาการด้านยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2554)

1. ด้านสุขภาพอนามัย ผู้ตกเป็น ทาสสารเสพติดเกือบทุกประเภทร่างกายจะซูบซีด ผอมเหลือง เหลือแต่หนังหุ้มกระดูก ความคิดอ่านช้า ความจำเสื่อม ขาดสติ อาเจียน นอนไม่หลับ เบื่ออาหาร และจะเสียชีวิตในที่สุด
2. ด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากสารเสพติดทุกประเภทผู้เสพยาจะต้องเพิ่มยาให้มากขึ้น ตลอดเวลาและหยุด เสพไม่ได้ ดังนั้นจึงต้องสูญเสียเงินทองสำหรับซื้อยามาเสพ ไม่มีที่สิ้นสุด ร่างกายไม่แข็งแรง ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ดังเช่นคนปกติทั่วไป ครอบครัวและรัฐต้องสูญเสียแรงงานไป ดังนั้น จึงส่งผงเสียหายต่อเศรษฐกิจ ทั้งของตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ โดยส่วนรวม
3. ด้านสังคม สารเสพติดยังเป็นตัวก่อให้เกิดปัญหาสังคมอย่างมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาอาชญากรรม เพราะผู้ติดยาจำเป็นต้องใช้เข็มสำหรับฉีดยาเสพติดเป็นประจำทุกวัน และจำเป็นต้องเพิ่มปริมาณขึ้นอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การประกอบอาชีพสุจริตทั่ว ๆ ไปนั้นย่อมเป็น

การยากที่จะหาเงินมาซื้อสารเสพติดได้อย่างพอเพียง และในสภาพความเป็นจริงผู้ติดยาจะไม่มีใครคบค้าหรือร่วมสมาคมด้วยเหตุนี้จึง เป็นจุดเริ่มต้นของการประกอบอาชญากรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชญากรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน นอกจากนั้นยังเป็นสาเหตุของปัญหาสังคมอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น ปัญหาวัยรุ่น ปัญหาการพนัน ปัญหาครอบครัว ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ เป็นต้น

4. ด้านความมั่นคงของชาติ ความร้ายแรงของสารเสพติดมีผลโดยตรงต่อความมั่นคงของประเทศชาติเป็นอย่างมาก เพราะถ้าประเทศใดมีประชากรติดสารเสพติดจำนวนมาก ประเทศนั้นก็อ่อนแอ เศรษฐกิจเสียหาย มีปัญหาสังคมต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมไม่เป็นผลดีต่อความมั่นคงของประเทศ

สถานการณ์เกี่ยวกับยาเสพติด

สำนักงาน ป.ป.ส. ได้ประสานความร่วมมือไปยังคณะกรรมการบริหารเครือข่ายองค์กรวิชาการสารเสพติดเพื่อดำเนินการสำรวจครัวเรือนเพื่อประมาณการจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับสารเสพติด ในปี พ.ศ. 2554 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้ (ศูนย์วิชาการด้านยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2554)

ผลการศึกษา พบว่า

1. ประชากรที่เคยใช้สารเสพติดชนิดใดชนิดหนึ่ง มีจำนวนทั้งสิ้น 3,531,436 คน ส่วนใหญ่เคยใช้กัญชา 2,440,785 คน รองลงมาเป็นฝิ่นกระท่อม 1,233,176 คน และยาบ้า 902,244 คน

2. ประชากรที่ใช้สารเสพติดชนิดใดชนิดหนึ่งใน 1 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 598,765 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้ใช้ฝิ่นกระท่อม 404,548 คน รองลงมาเป็นยาสูบ/ยานอนหลับ 398,502 คน และกัญชา 109,040 คน

3. เมื่อเปรียบเทียบจำนวนประชากรที่ใช้สารเสพติด ปี 2551 และ 2554 พบว่า จำนวนผู้ “เคยใช้” สารเสพติดในปี 2554 เพิ่มขึ้นกว่าในปี 2551 จาก 2,600,120 คน เป็น 3,531,436 คน ส่วนจำนวนผู้ “เคยใช้ใน 1 ปี” ในปี พ.ศ. 2554 ลดลงจากปี พ.ศ. 2551 จาก 605,095 คน เป็น 598,765 คน

4. จำนวนประชากรใช้สารเสพติด เพศชายมีมากกว่า เพศหญิง ในทุกกลุ่มอายุ โดยเพศชายกลุ่มที่เคยใช้สารเสพติด ส่วนใหญ่อายุ 45-65 ปี ขณะที่เพศหญิง ส่วนใหญ่อายุ 25-44 ปี สำหรับกลุ่มที่เคยใช้ใน

5. การประเมินระดับความเสี่ยงในการใช้ยาเสพติดแต่ละชนิด พบว่า

5.1 ผู้ใช้ยาเสพติดแต่ละชนิดส่วนใหญ่มีความเสี่ยงในระดับต่ำ โดยผู้ใช้ยาเสพติดเพศชายจะมีความเสี่ยงเท่ากับ/ สูงกว่าเพศหญิง ยกเว้นยาสูบ/ฝิ่น ที่เพศหญิงจะมีความเสี่ยงสูงกว่า

เพศชาย

5.2 ผู้ใช้ยาเสพติดในกลุ่มยากระตุ้นประสาท ได้แก่ ยาบ้า ไอซ์ ยาอี ที่มีระดับความเสี่ยงสูง พบ ในพื้นที่ภาค 1 ภาค 5 และภาค 6

5.3 ผู้ใช้กัญชา ที่มีระดับความเสี่ยงสูง พบในพื้นที่ กทม. ภาค 1 ภาค 5 และภาค 6

5.4 ผู้ใช้ยาแก้ปวดประสาทที่มีระดับความเสี่ยงสูง พบในพื้นที่ กทม. ภาค 3 ภาค 4 ภาค 5 และภาค 6

6. ผลการศึกษาในครั้งนี้ บ่งชี้ว่า

6.1 การแพร่ระบาดของสารเสพติดรุนแรงขึ้นทั้งทางปริมาณ (จำนวนผู้เกี่ยวข้อง) และความหลากหลายของตัวยา

6.2 สารเสพติดชนิดต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงกัน ทั้งด้านอุปทาน และอุปสงค์

6.3 การใช้สารเสพติดมีทั่วประเทศ และกระจายอยู่ทุกเพศ และกลุ่มอายุ โดยกลุ่มที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเป็นเพศหญิง และเยาวชน

6.4 การแพร่ระบาดมีลักษณะเป็นพลวัต มีการแพร่ระบาดอย่างต่อเนื่องของสารเสพติดบางชนิด การกลับมาแพร่ระบาดใหม่ และสัญญาณเตือนของสารตัวใหม่

7. ข้อเสนอแนะจากศูนย์วิชาการด้านยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

7.1 ควรมีการศึกษาทางระบาดวิทยาเพื่อบ่งชี้ปัจจัยเสี่ยง และผลกระทบที่ชัดเจน อันจะนำไปสู่การกำหนดมาตรการที่มีประสิทธิผลเพื่อลดปัจจัยเสี่ยง

7.2 ควรมีการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบเฝ้าระวังให้มีความไวความถูกต้อง รวมทั้งดำเนินการเพื่อให้ระบบข้อมูลเพื่อการเฝ้าระวังครอบคลุมทุกพื้นที่จนถึงระดับท้องถิ่น

7.3 ควรมีการประเมินผลมาตรการต่าง ๆ ด้วยระเบียบวิธีการที่น่าเชื่อถือ

7.4 ควรมีการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการป้องกัน และการบำบัดรักษา

7.5 ควรมีการประสานงานภายในและภายนอกประเทศเพื่อสกัดกั้นการนำเข้า

7.6 ควรมีการบูรณาการทุกภาคส่วน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันทุกกลุ่มเป้าหมาย ในบริบทต่าง ๆ

7.6 ควรมีการคัดกรองผู้เสพผู้ติดด้วยวิธีการที่น่าเชื่อถืออันจะนำไปสู่การบำบัดที่มีประสิทธิผล

7.7 การบำบัดรักษาคด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพจะส่งผลให้อัตราการกลับมาเสพซ้ำลดลง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กนิษฐา ค้วงอินทร์ (2549) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัย พบว่า บทบาทของผู้นำชุมชนในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง นอกจากนี้ ปัจจัยภูมิหลังของผู้นำชุมชนมีความสัมพันธ์กับบทบาทของผู้นำชุมชนในการ ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์การเป็นผู้นำชุมชนส่วน เพศ อายุ การเข้ารับการศึกษา ฝึกอบรม ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของผู้นำชุมชนในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ผู้นำชุมชน ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมกันรับผิดชอบ โดยยึดรูปแบบ พหุภาคี หรือประชาสังคม เป็นกลไกในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในชุมชน ตลอดจนบุคคลระดับผู้นำชุมชนจำเป็นต้องพัฒนา ความรู้ ความสามารถ รวมทั้งพัฒนาบทบาทในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในชุมชนอย่าง จริงจังและต่อเนื่อง การดำเนินงาน จึงจะประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อุษา สุภาพ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมป้องกันปัญหาบ้าในสถานศึกษาของ ผู้นำชุมชนในจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมการป้องกันปัญหาบ้า ในสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 2) ผู้นำชุมชนที่มีสถานภาพแตกต่างกันจะมีส่วนร่วม การป้องกันปัญหาบ้าในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 2.1) ผู้นำชุมชนที่มีเพศแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วม การป้องกันปัญหาบ้าในสถานศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2.2) ผู้นำชุมชนที่มีอายุแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมการป้องกันปัญหาบ้าในสถานศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2.3) ผู้นำชุมชนที่มีตำแหน่ง แตกต่างกัน จะมีส่วนร่วม การป้องกันปัญหาบ้าในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2.4) ผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมการป้องกันปัญหาบ้าในสถานศึกษา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 2.5) ผู้นำชุมชนที่มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง แตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมการป้องกันปัญหาบ้าในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05

สุริยา มณีโชติ (2551) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติด ภายใต้ยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน” ของผู้นำชุมชนในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชนในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการหมู่บ้าน ประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรี คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน จำนวนทั้งหมด 310 คน

ซึ่งผลการศึกษาพบว่า

1. การมีส่วนร่วมในนโยบายแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติดภายใต้ยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน” โดยรวมผู้นำชุมชนในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในด้านกิจกรรมการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎระเบียบของหมู่บ้านมากที่สุด รองลงมา ด้านกิจกรรมบำบัดผู้เสพด้วยวิธีชุมชนบำบัด และกิจกรรมการป้องกันไม่ให้มีผู้เสพเพิ่มมากขึ้น และกิจกรรมด้านการข่าว ส่วนกิจกรรมบำบัดผู้เสพด้วยวิธีชุมชนบำบัด ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในนโยบายน้อยที่สุด

2. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า มีเพียงเพศ และประสบการณ์ในการทำงานของผู้นำชุมชนเท่านั้นที่ทำให้การมีส่วนร่วมในนโยบายแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติดภายใต้ยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน” แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นอายุ การศึกษา และตำแหน่งหน้าที่ของผู้นำชุมชน ไม่ทำให้การมีส่วนร่วมในนโยบายแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติดภายใต้ยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน” แตกต่างกัน

3. ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในนโยบายแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติดภายใต้ยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน” ของผู้นำชุมชนอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย พบว่า ผู้นำชุมชนพบปัญหาเศรษฐกิจจากสถานะเศรษฐกิจตกต่ำ ซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้โดยทันที ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้นำชุมชนในนโยบายแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติดภายใต้ยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน” ทำได้อย่างไม่เต็มความสามารถ สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหาได้แก่ภายในชุมชนควรจะดำเนินการตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงมาใช้เป็นแกนนำในการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

สุวรรณ มาลี (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามบทบาทหน้าที่ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า

1. การปฏิบัติงานของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามบทบาทหน้าที่ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย การปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านเจ้าหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา และด้านอำนาจหน้าที่อื่น ๆ

2. ผลการปฏิบัติงานของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่มีตำแหน่ง ระดับการศึกษาและระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งแตกต่างกัน พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่มีตำแหน่ง ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งแตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ไม่แตกต่างกัน

สุทธิรัตน์ ชื่นอารมย์ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การป้องกันปัญหายาเสพติดของผู้นำชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคู่งกระดิน อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive random sampling) ได้แก่ คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคู่งกระดิน จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ฉบับ คือ 1) โครงสร้างคำถามเพื่อเก็บข้อมูลการสนทนากลุ่ม เรื่อง ยุทธศาสตร์การป้องกันปัญหา ยาเสพติด 2) แบบสัมภาษณ์การดำเนินงานการป้องกันปัญหา ยาเสพติด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ผลการวิจัย พบว่า ยุทธศาสตร์การป้องกันปัญหา ยาเสพติดของผู้นำชุมชนตำบลคู่งกระดิน คือ การพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัว ได้แก่ 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิต 2) การบริหารจัดการที่โปร่งใส มุ่งมั่นสามัคคีและเป็นที่ยอมรับ 3) การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน 4) การใช้กีฬาเป็นยุทธศาสตร์ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับเยาวชนให้ปลอดจากยาเสพติดได้ 5) การสนับสนุนงบประมาณที่เท่าเทียมและเป็นธรรม โปร่งใส 6) การสนับสนุนกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ และ 7) การจัดการความรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของตำบลคู่งกระดิน เน้นการทำงาน เชิงรุก ร่วมกับการสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน รวมทั้ง การสนับสนุนงบประมาณเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในตำบลร่วม กับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนร่วมกับการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนจะนำไปสู่การแก้ปัญหา ยาเสพติด ได้อย่างยั่งยืน

สมนึก ประจงเศรษฐ์ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะของกำนันและผู้ใหญ่บ้านต่อแนวทางการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด ในหมู่บ้านและชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรคือกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 115 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ทักษะของกำนันและผู้ใหญ่บ้านต่อแนวทางการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด ใน หมู่บ้าน/ ชุมชนเขตพื้นที่อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างกระบวนการ ประชาคมในหมู่บ้าน/ ชุมชน ทักษะของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับเห็นด้วย ดังนี้ ด้านการดำเนินการประชาคมและตรวจสอบอย่างละเอียด ผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดด้านกิจกรรม

รณรงค์ในทุกรูปแบบต่าง ๆ และด้านการจัดอบรมคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชนผู้นำเยาวชน

2. ข้อเสนอแนะที่คณะของกำนันและผู้ใหญ่บ้านต่อแนวทางป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชนเขตพื้นที่อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การสร้างจิตสำนึกและรณรงค์ต่อต้านผู้ค้ายาเสพติดไม่ให้มีบทบาทหน้าที่ในชุมชน มากที่สุด รองลงมาคือจัดกิจกรรมสร้างสายใยรักในครอบครัวเพื่อต่อต้านยาเสพติดให้การศึกษาเกี่ยวกับโทษของยาเสพติดกับเด็กและเยาวชนที่จะเป็นกำลังของชาติ ต่อไป และประชาสัมพันธ์ให้คนต่างชาติเชื่อมั่นในเสถียรภาพความมั่นคงของประเทศไทย ว่าปลอดภัยจากยาเสพติด

ประสิทธิ์ อินทโชติ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในจังหวัดชลบุรี โดยกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่จังหวัดชลบุรี จำนวน 260 คน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การมีบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการป้องกันยาเสพติด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การมีบทบาทในเรื่องการเข้าร่วมประชุมเพื่อรับทราบนโยบายรัฐบาลในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด จากจังหวัด/ อำเภอ ส่วนด้านการแก้ไขปัญหายาเสพติด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การมีบทบาทในเรื่องการให้ความร่วมมือกับส่วนราชการในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้ใหญ่บ้านที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดแตกต่างกัน ส่วนผู้ใหญ่บ้านที่มี เพศ อายุ วาระการดำรงตำแหน่ง ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง และขนาดของหมู่บ้านที่ปกครองต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

เรณู ศรีอุบล (2553) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในเขตพื้นที่อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ตัวแทนผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี จำนวน 14 หมู่บ้าน ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีผู้เสพแต่ไม่มีผู้ค้า สาเหตุเพราะมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดมาจากหมู่บ้านข้างเคียงและมีคนนอกพื้นที่นำมาจำหน่าย ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ในด้านการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่มีความล่าช้า มีอัตรากำลังของตำรวจหรืออาสาสมัครไม่เพียงพอ ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในพื้นที่ รวมทั้งมีปัญหาเกี่ยวกับประชากรแฝงที่เข้ามาทำงาน โดยไม่ได้มีการย้ายสำเนา

ทะเบียนบ้านเข้ามา ทำให้มีปัญหาในการควบคุมและติดตาม สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ในการแจ้งเบาะแส ไม่ยอมรับว่าเด็กในปกครองหรือลูกหลานติดยา หรือบางครั้งไม่กล้าให้ข้อมูล หรือเบาะแสะ เพราะเกรงกลัวอันตราย บุคลากรที่เกี่ยวข้องยังไม่ชัดเจนในปัญหาทำให้แก้ปัญหาไม่ตรงจุด และขาดงบประมาณสนับสนุน ส่วนแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในหมู่บ้าน พบว่า เสนอให้จัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เช่น การออกสุ่มตรวจ ผู้ติดยารายเก่าเป็นประจำและต่อเนื่อง รมรงค์ต่อต้านการเสพยาใช้เป็นเงื่อนไขในการให้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ถ้าหากมีผู้ติดยาเสพติดอยู่ในครอบครัวจะไม่ได้รับการอนุมัติให้กู้เงิน

สุชาติ พันธุ์จริต (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในจังหวัดนครราชสีมา โดยทำการศึกษาจากผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดนครราชสีมา ในปี พ.ศ. 2552 จำนวน 400 คน ทำการศึกษาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งหมด 4 ด้าน คือ ด้านการป้องกัน ด้านการปราบปราม ด้านการบำบัดรักษา และด้านการบริหารจัดการ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการป้องกัน รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการและด้านการบำบัดรักษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดและบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในจังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมและรายด้านจะแตกต่างกันตามอายุและประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quatitative research) โดยการสำรวจความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถาม เนื่องจากผู้วิจัยศึกษาถึงบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงได้ดำเนินการศึกษาตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการศึกษา
2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การสร้างเครื่องมือและทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. เครื่องมือการวิจัย
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

รูปแบบการศึกษา

เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ที่มุ่งศึกษาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยดำเนินการศึกษา 2 แบบ คือ

1. การวิจัยศึกษา (Documentary research) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทฤษฎี แนวคิด และผลงานที่เกี่ยวกับการศึกษาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามแนวทางการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ปี พ.ศ. 2554
2. การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ใช้แบบสอบถามแบบปลายปิด และปลายเปิด ในการแสดงข้อคิดเห็น

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กำนันผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 107 คน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งแบ่งออกเป็น 18 ตำบล 107 หมู่บ้าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลให้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย 2 ลักษณะ

1. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่มีผู้เก็บหรือรวบรวมไว้ก่อนแล้ว ทำให้ไม่ต้องเสียเวลากับการเก็บข้อมูลใหม่จะสามารถศึกษาย้อนหลังได้เพื่อทราบถึงการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ที่ศึกษา โดยแหล่งข้อมูลดังกล่าว ได้แก่

1.1 หนังสือและตำราเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด นโยบายรัฐบาลในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงวิทยานิพนธ์ และงานวิจัยต่าง ๆ

1.2 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในประเทศ ได้แก่ เว็บไซต์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด นโยบายรัฐบาลในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านงานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชนในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติกระเปียบวิธีการวิจัย รวมถึงวิทยานิพนธ์ และงานวิจัยต่าง ๆ

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มประชากร คือกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน 107 ราย

การสร้างเครื่องมือและทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด นโยบายรัฐบาลในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามขึ้นตามกรอบข้อมูลที่ต้องการศึกษา โดยใช้คำจำกัดความหรือนิยามปฏิบัติการตามตัวแปรที่กำหนด ไว้เป็นหลักในการสร้างคำถามต่าง ๆ ให้ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด เพื่อให้แบบสอบถามสามารถวัดได้ในสิ่งที่ต้องการจะวัด

3. นำแบบสอบถาม ปรีกษาและขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษางานนิพนธ์ และปรับปรุงแก้ไขให้ตรงและครอบคลุมเนื้อหา

4. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษแล้วนำไปดำเนินการตรวจหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

4.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ (Subject matter specialist) จำนวน 5 ท่าน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความชัดเจนของภาษาถ้อยคำ และความเที่ยงตรงในเนื้อหา (Content validity) ความสอดคล้องข้อคำถามในแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item congruency: IOC) โดยให้คะแนน ดังนี้

- +1 เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหา
 - 0 เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหา
 - 1 เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหา
- สูตรการคำนวณหาค่า IOC

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับลักษณะพฤติกรรม

R หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาทั้งหมด

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ถ้าค่าดัชนี IOC ที่คำนวณได้มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 แสดงว่าข้อคำถามนั้นใช้ได้

ถ้าข้อคำถามใดมีค่าดัชนีต่ำกว่า 0.5 ข้อคำถามนั้นก็ถูกตัดออกไปหรือนำไปปรับปรุงแก้ไขใหม่ให้ดีขึ้น

4.2 ปรับปรุงแบบสอบถาม ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบแก้ไขสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4.3 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) โดยใช้กลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรของการศึกษาที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างจริงของการวิจัยครั้งนี้จำนวน 30 คน

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบ และแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของชุดคำถามในแต่ละตัวแปร ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient of alpha) ของครอนบาค (Cronbach's alpha) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งค่าที่ได้จะต้องมากกว่า 0.70 จึงถือว่าแบบสอบถามชุดนี้ยอมรับได้ (วิชิต อุอิน, 2550)

6. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดจากทฤษฎี เอกสารต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยทำการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามซึ่งสร้างขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดของการศึกษาวิจัย และใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ โดยได้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้แบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check list) ได้แก่ สถานภาพ, จำนวนบุตร, ระดับการศึกษา, ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง, วาระในการดำรงตำแหน่ง, ขนาดของหมู่บ้านที่ปกครองและการเข้ารับการอบรม จำนวน 7 ข้อคำถาม

ส่วนที่ 2 ความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพเสฟติดตามแบบของ Rating scale จำนวน 10 ข้อคำถาม โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิดแบบ Rating scale ใช้ข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval scale) ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน 4 ระดับ ดังนี้

ระดับความคิดเห็น	ค่าคะแนน (Interval scale)
มากที่สุด	4
มาก	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

การแปลผลการวิจัยของลักษณะแบบสอบถามที่ใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval scale) โดยการคำนวณช่วงกว้างระหว่างชั้นตามหลักการหาค่าพิสัย (บุญชม ศรีสะอาด, 2538, หน้า 80-81) ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{4-1}{4} \\ &= 0.75 \end{aligned}$$

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวสามารถแปลความหมายของค่าคะแนนได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.75 หมายถึง มีความตระหนักน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 1.76-2.50 หมายถึง มีความตระหนักน้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.25 หมายถึง มีความตระหนักมาก

คะแนนเฉลี่ย 3.26-4.00 หมายถึง มีความตระหนักมากที่สุด

ส่วนที่ 3 บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยทำการศึกษาทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ 2) การสร้างหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง 3) พัฒนากลไกและระบบอำนวยการบริหารจัดการภาคชุมชน 4) การค้นหาและนำผู้เสพเข้าบำบัด ฯ ในระบบสมัครใจและ 5) การจัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับผู้เสพยาเสพติด ตามแบบของ Rating scale จำนวน 23 ข้อ ได้แก่

1. การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ จำนวน 4 ข้อ
2. การสร้างหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง จำนวน 6 ข้อ
3. พัฒนากลไกและระบบอำนวยการบริหารจัดการภาคชุมชน จำนวน 4 ข้อ
4. การค้นหาและนำผู้เสพเข้าบำบัด ฯ ในระบบสมัครใจ จำนวน 4 ข้อ
5. การจัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับผู้เสพยาเสพติด จำนวน 5 ข้อ

โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิดแบบ Rating scale ใช้ข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval scale) ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน 4 ระดับ ดังนี้

ระดับความคิดเห็น	ค่าคะแนน (Interval scale)
มากที่สุด	4
มาก	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

การแปรผลการวิจัยของลักษณะแบบสอบถามที่ใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval scale) โดยการคำนวณช่วงกว้างระหว่างชั้นตามหลักการหาค่าพิสัย (บุญชม ศรีสะอาด, 2538, หน้า 80-81) ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{4-1}{4} \\
 &= 0.75
 \end{aligned}$$

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวสามารถแปลความหมายของค่าคะแนนได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.75 หมายถึง มีบทบาทน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 1.76-2.50 หมายถึง มีบทบาทน้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.25 หมายถึง มีบทบาทมาก

คะแนนเฉลี่ย 3.26-4.00 หมายถึง มีบทบาทมากที่สุด

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมโดยผลการศึกษาจะใช้ในการอภิปรายผลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) และตัวแปรเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคม โดยมีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์แยกตามส่วนของแบบสอบถาม ดังนี้

1.1 ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามสถิติที่ใช้ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

1.2 ส่วนที่ 2 ความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพเสพติดสถิติที่ใช้ประกอบด้วยค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

1.3 ส่วนที่ 3 บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติดสถิติที่ใช้ประกอบด้วยค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

2. ใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) สำหรับการทดสอบสมมติฐาน ($\alpha = .05$) โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์แยกตามสมมติฐาน ดังนี้

2.1 กำหนดผู้ใหญ่วัยที่มีปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ สถานภาพ, จำนวนบุตร, ระดับการศึกษา, ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง, วาระในการดำรงตำแหน่งต่างกัน, ขนาดของหมู่บ้านที่ปกครอง และการเข้ารับการอบรมมีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติดแตกต่างกัน สถิติที่ใช้คือ t-test และ One way analysis of variance (One-way ANOVA) หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ในการทดสอบสมมติฐานหาความแตกต่างระหว่างตัวแปรที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม

2.2 ความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพเสพติด มีความสัมพันธ์กับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่วัยในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติด สถิติที่ใช้คือ การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องบทบาทกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข
ปัญหาเสพติดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น
4 ตอน ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาเสพติดของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในเขต
อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 3 บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ของกำนันและ
ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงาน
ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โสด	17	15.90
สมรส	83	77.60
หม้าย/ หย่าร้าง	7	6.50
รวม	107	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีสถานภาพ
สมรส คิดเป็นร้อยละ 77.60 รองลงมาคือ สถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 15.90 และสถานภาพหม้าย/
หย่าร้าง คิดเป็นร้อยละ 6.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามจำนวนบุตร

จำนวนบุตร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มี	27	25.30
1-2 คน	65	60.70
3-4 คน	14	13.10
มากกว่า 6 คน	1	0.90
รวม	107	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีจำนวนบุตร 1-2 คน คิดเป็นร้อยละ 60.70 รองลงมาคือ ไม่มีบุตร คิดเป็นร้อยละ 25.30 มีจำนวนบุตร 3-4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.10 และมากกว่า 6 คน คิดเป็นร้อยละ 0.90 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	78	72.90
ปริญญาตรี	28	26.20
สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.90
รวม	107	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 72.90 รองลงมาคือ ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 26.20 และสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 0.90 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง

ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 5 ปี	49	45.80
5-10 ปี	40	37.40
มากกว่า 10 ปี	18	16.80
รวม	107	100.00

จากตารางที่ 5 พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งน้อยกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.80 รองลงมาคือ 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.40 และมากกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.80 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามขนาดของหมู่บ้าน

ขนาดของหมู่บ้าน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
หมู่บ้านขนาดเล็ก	18	16.80
หมู่บ้านขนาดกลาง	42	39.30
หมู่บ้านขนาดใหญ่	47	43.90
รวม	107	100.00

จากตารางที่ 6 พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ปกครองหมู่บ้านขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 43.90 รองลงมาคือ หมู่บ้านขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 39.30 และหมู่บ้านขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 16.80 ตามลำดับ

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการเคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด

การเคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการแก้ไข ปัญหายาเสพติด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคย	98	91.60
ไม่เคย	9	8.40
รวม	107	100.00

จากตารางที่ 7 พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด คิดเป็นร้อยละ 91.60 และไม่เคย คิดเป็นร้อยละ 8.40

ตอนที่ 2 ความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 8 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด

ความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด	ระดับความตระหนัก				\bar{X}	SD	ระดับ	ลำดับที่
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด				
1. การแพร่ระบาดของรุนแรงของยาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติที่ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างยิ่ง	79 (73.80)	28 (26.20)	0 (0.00)	0 (0.00)	3.74	0.44	มากที่สุด	1
2. รัฐบาลต้องใช้งบประมาณจำนวนมากเพื่อป้องกันและปราบปรามผู้ติดยาเสพติด	45 (42.10)	55 (51.40)	7 (7.50)	0 (0.00)	3.36	0.60	มากที่สุด	9
3. การแพร่ระบาดของยาเสพติดส่งผลกระทบต่อการปกครองบริหารประเทศ	63 (58.90)	43 (40.20)	1 (0.90)	0 (0.00)	3.58	0.51	มากที่สุด	4
4. การแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน เป็นเสมือนการทำลายประเทศไทยทางอ้อม	71 (66.40)	36 (33.60)	0 (0.00)	0 (0.00)	3.66	0.47	มากที่สุด	2
5. การที่ผู้เสพยาเสพติดลักเล็กขโมยน้อยหรือทำร้ายร่างกาย หรือปล้นฆ่าผู้อื่นเพื่อนำเงินมาซื้อยาเสพติด นับเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของสังคม	70 (65.40)	33 (30.80)	3 (2.80)	1 (0.90)	3.61	0.59	มากที่สุด	3

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพจิต	ระดับความตระหนัก				\bar{X}	SD	ระดับ	ลำดับที่
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด				
6. การที่ผู้เสพยาเสพติดแล้วทำให้เกิด ครอบครัวแตกแยก ถือเป็นปัญหาหนึ่งที่กระทบต่อสังคม	50 (46.70)	54 (50.50)	3 (2.80)	0 (0.00)	3.44	0.55	มากที่สุด	6
7. การแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างรุนแรงเป็นเหตุให้ประเทศไทยเสี่ยงประมาทมหาศาลทั้งในด้านการป้องกันปราบปราม และอื่นๆ	45 (42.10)	59 (55.10)	2 (1.90)	1 (0.90)	3.38	0.58	มากที่สุด	8
8. การเสพและ/หรือค้ายาเสพติด เป็นต้นตอของการบ่อนทำลายประเทศชาติบ้านเมืองอย่างหนึ่ง	54 (50.50)	53 (49.50)	0 (0.00)	0 (0.00)	3.50	0.50	มากที่สุด	5
9. การที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติดมีประโยชน์ในแง่ที่ช่วยป้องกันและหลีกเลี่ยงการเสพ โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์	34 (31.80)	55 (51.40)	17 (15.90)	1 (0.90)	3.14	0.71	มาก	10
10. การแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ดีที่สุดคือ การที่ประชาชนเองพยายามหลีกเลี่ยงไม่ข้องแวะกับยาเสพติด ทั้งทางตรงและทางอ้อม	54 (50.50)	46 (43.00)	6 (5.60)	1 (0.90)	3.43	0.65	มากที่สุด	7
ภาพรวม					3.48	0.33	มากที่สุด	

จากตารางที่ 8 พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพจิต อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.48$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านมีความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพจิต อยู่ในระดับมากที่สุด 9 ประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ประเด็นข้อที่ 1 การแพร่ระบาดของอย่างรุนแรงของยาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติ ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างยิ่ง รองลงมาคือ ประเด็นข้อที่ 4 การแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน เป็นเสมือนการทำลายประเทศโดยทางอ้อม ($\bar{X} = 3.66$) ประเด็นข้อที่ 5 การที่ผู้เสพยาเสพติด ลักเล็กขโมยน้อยหรือทำร้ายร่างกาย หรือปล้นฆ่าผู้อื่นเพื่อนำเงินมาซื้อยาเสพติด นับเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของสังคม ($\bar{X} = 3.61$) ประเด็นข้อที่ 3 การแพร่ระบาดของยาเสพติด ส่งผลกระทบต่อ การปกครองบริหารประเทศ ($\bar{X} = 3.58$) ประเด็นข้อที่ 8 การเสพและ/หรือค้ายาเสพติด เป็นต้นตอของการบ่อนทำลายประเทศชาติบ้านเมืองอย่างหนึ่ง ($\bar{X} = 3.50$) ประเด็นข้อที่ 6 การที่ผู้เสพยาเสพติดแล้วทำให้เกิดครอบครัวแตกแยก ถือเป็นปัญหาหนึ่งที่กระทบต่อสังคม ($\bar{X} = 3.44$) ประเด็นข้อที่ 10 การแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ดีที่สุดคือ การที่ประชาชนเองพยายามหลีกเลี่ยงไม่ข้องแวะกับยาเสพติด ทั้งทางตรงและทางอ้อม ($\bar{X} = 3.43$) ประเด็นข้อที่ 2 รัฐบาลต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก เพื่อป้องกันและปราบปราม ผู้ติดยาเสพติด ($\bar{X} = 3.36$) และประเด็นข้อที่ 7 การแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างรุนแรงเป็นเหตุให้ประเทศไทยเสี่ยงประมาทมหาศาล

ทั้งในด้านการป้องกัน ปรามปราม และอื่น ๆ ($\bar{X} = 3.38$) ตามลำดับ

ตลอดจนมีประเด็นที่อยู่ในระดับมากอีก 1 ประเด็น คือ ประเด็นข้อที่ 9 การที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติดมีประโยชน์ในแง่ที่ช่วยป้องกันและหลีกเลี่ยงการเสพยาเสพติด โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ($\bar{X} = 3.14$)

ตอนที่ 3 บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรวมและรายด้าน

บทบาท	\bar{X}	SD	ระดับ	ลำดับ
1. การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์	2.86	0.54	มาก	4
2. การสร้างหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง	3.06	0.52	มาก	2
3. พัฒนากลไกและระบบอำนวยการบริหารจัดการภาคชุมชน	2.96	0.52	มาก	3
4. การค้นหาและนำผู้เสพยาเข้าบำบัด ฯ ในระบบสมัครใจ	3.14	0.52	มาก	1
5. การจัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับผู้เสพยาเสพติด	2.83	0.55	มาก	5
ภาพรวม	2.97	0.45	มาก	

จากตารางที่ 9 พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.97$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีประเด็นที่อยู่ในระดับมากทุกประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ประเด็นข้อที่ 4 การค้นหาและนำผู้เสพยาเข้าบำบัด ฯ ในระบบสมัครใจ ($\bar{X} = 3.14$) รองลงมาคือ ประเด็นข้อที่ 2 การสร้างหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง ($\bar{X} = 3.06$) ประเด็นข้อที่ 3 พัฒนากลไกและระบบอำนวยการบริหารจัดการภาคชุมชน ($\bar{X} = 2.96$) ประเด็นข้อที่ 1 การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 2.86$) และประเด็นข้อที่ 5 การจัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับผู้เสพยาเสพติด ($\bar{X} = 2.83$) ตามลำดับ

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหา
ยาเสพติด ด้านการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์

บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ด้านการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์	ระดับความมีบทบาท				\bar{X}	SD	ระดับ	ลำดับที่
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ท่านได้ประชาสัมพันธ์ ข่าวสารเกี่ยวกับโทษ ของยาเสพติดแก่ประชาชนในหมู่บ้านผ่านทางหอ กระจายข่าวเป็นประจำ	11 (10.30)	68 (63.60)	25 (23.40)	3 (2.80)	2.81	0.65	มาก	2
2. ท่านได้เผยแพร่เอกสาร วารสาร หรือสิ่งตีพิมพ์ ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งมีการแจกจ่ายให้กับ คนในหมู่บ้าน	14 (13.10)	62 (57.90)	26 (24.30)	5 (4.70)	2.79	0.72	มาก	3
3. ท่านได้จัดหาผู้ที่มีความรู้ด้านยาเสพติดมา เผยแพร่ความรู้เรื่องโทษภัยของยาเสพติด	13 (12.10)	53 (49.50)	36 (33.60)	5 (4.70)	2.69	0.74	มาก	4
4. ท่านได้แนะนำ หรือชักชวนประชาชนใน หมู่บ้านให้เข้ารับการอบรม เมื่อเจ้าหน้าที่จัดอบรม เกี่ยวกับยาเสพติด	28 (26.20)	67 (62.60)	11 (10.30)	1 (0.90)	3.14	0.62	มาก	1
ภาพรวม					2.86	0.54	มาก	

จากตารางที่ 10 พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีบทบาทใน
การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ด้านการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก
($\bar{X} = 2.86$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีประเด็นที่อยู่ในระดับมากทุกประเด็น ซึ่งสามารถ
เรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ประเด็นข้อที่ 4 ท่านได้แนะนำ หรือชักชวนประชาชนในหมู่บ้านให้
เข้ารับการอบรม เมื่อเจ้าหน้าที่จัดอบรมเกี่ยวกับยาเสพติด ($\bar{X} = 3.14$) รองลงมาคือ ประเด็นข้อที่ 1
ท่านได้ประชาสัมพันธ์ ข่าวสารเกี่ยวกับโทษของยาเสพติดแก่ประชาชนในหมู่บ้านผ่านทางหอ
กระจายข่าวเป็นประจำ ($\bar{X} = 2.81$) ประเด็นข้อที่ 2 ท่านได้เผยแพร่เอกสาร วารสาร หรือสิ่งตีพิมพ์
ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งมีการแจกจ่ายให้กับคนในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.79$) และ ประเด็นข้อที่ 3
ท่านได้จัดหาผู้ที่มีความรู้ด้านยาเสพติดมาเผยแพร่ความรู้เรื่องโทษภัยของยาเสพติด ($\bar{X} = 2.69$)
ตามลำดับ

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านการสร้างหมู่บ้าน/ชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านการสร้างหมู่บ้าน/ชุมชนให้มีความเข้มแข็ง	ระดับความมีบทบาท				\bar{X}	SD	ระดับ	ลำดับที่
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ท่านได้ขอความร่วมมือจากคนในหมู่บ้านให้ช่วยติดตามสอดส่อง พฤติกรรมของคนในหมู่บ้านที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงกับยาเสพติด	27 (25.20)	69 (54.50)	11 (10.30)	0 (0.00)	3.15	0.58	มาก	1
2. ท่านได้จัดเวรยามอาสาสมัครป้องกันภัยยาเสพติด เพื่อเฝ้าระวัง ไม่ให้มีการค้า การเสพยาเสพติดขึ้นภายในหมู่บ้านอยู่เป็นประจำ	28 (26.20)	54 (50.50)	22 (20.60)	3 (2.80)	3.00	0.76	มาก	5
3. การสร้างเครือข่ายเพิ่มความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้านในการแก้ไขปัญหายาเสพติด	26 (24.30)	66 (61.70)	13 (12.10)	2 (1.90)	3.08	0.66	มาก	3
4. ท่านได้ร่วมกับชาวบ้านปรับปรุง หรือแก้ไขแหล่งที่คาดว่าจะแหล่งขาย หรือแหล่งเสพยาเสพติดภายในหมู่บ้าน เพื่อปรับเปลี่ยนให้เป็นแหล่งสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้าน	26 (24.30)	62 (57.90)	17 (15.90)	2 (1.90)	3.05	0.69	มาก	4
5. ท่านได้ร่วมกับชาวบ้านปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในหมู่บ้าน โดยจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือออกกำลังกาย ขึ้นในหมู่บ้าน เช่น สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น สนามกีฬา เป็นต้น	31 (29.00)	42 (39.30)	29 (27.10)	5 (4.70)	2.93	0.87	มาก	6
6. ท่านร่วมกับชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคม/ชุมชนเสมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน อันจะสร้างความรัก ความผูกพัน ความห่วงใยให้เกิดขึ้นนำไปสู่การรักตนเอง	27 (25.20)	68 (63.60)	11 (10.30)	1 (0.90)	3.13	0.62	มาก	2
ภาพรวม					3.06	0.52	มาก	

จากตารางที่ 11 พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านการสร้างหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีประเด็นที่อยู่ในระดับมากทุกประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ประเด็นข้อที่ 1 ท่านได้ขอความร่วมมือจากคนในหมู่บ้านให้ช่วยติดตามสอดส่อง พฤติกรรมของคนในหมู่บ้านที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงกับยาเสพติด ($\bar{X} = 3.15$) รองลงมาคือ ประเด็นข้อที่ 6 ท่านร่วมกับชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคม/ชุมชนเสมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน อันจะสร้างความรัก ความผูกพัน ความห่วงใยให้เกิดขึ้นนำไปสู่การรักตนเอง ($\bar{X} = 3.13$) ประเด็นข้อที่ 3 การสร้างเครือข่ายเพิ่มความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้าน

ในการแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติด ($\bar{X} = 3.08$) ประเด็นข้อที่ 2 ท่านได้จัดเวรยามอาสาสมัครป้องกันภัย
 ยาเสพติดเพื่อเฝ้าระวังไม่ให้มีการค้า การเสพยาเสพติดขึ้นภายในหมู่บ้านอยู่เป็นประจำ ($\bar{X} = 3.00$)
 ประเด็นข้อที่ 4 ท่านได้ร่วมกับชาวบ้านปรับปรุง หรือแก้ไขแหล่งที่คาดว่าจะเป็แหล่งขาย หรือ
 แหล่งเสพยาเสพติดภายในหมู่บ้าน เพื่อปรับเปลี่ยนให้เป็นแหล่งสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้าน
 ($\bar{X} = 3.05$) และประเด็นข้อที่ 5 ท่านได้ร่วมกับชาวบ้านปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในหมู่บ้าน
 โดยจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือออกกำลังกาย ขึ้นในหมู่บ้าน เช่น สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น
 สนามกีฬา เป็นต้น ($\bar{X} = 2.93$) ตามลำดับ

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหา
 ยาเสพติด ด้านพัฒนากลไกและระบบอำนวยการบริหารจัดการภาคชุมชน

บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ด้านพัฒนากลไกและระบบอำนวยการ บริหารจัดการภาคชุมชน	ระดับความมีบทบาท				\bar{X}	SD	ระดับ	ลำดับที่
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ท่านร่วมมือกับชุมชนและองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในการร่วมวางแผนเกี่ยวกับการแก้ไข ปัญหาสุขภาพเสพติด	40 (37.40)	64 (59.80)	2 (1.90)	1 (0.90)	3.34	0.57	มากที่สุด	1
2. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการฝึกอบรม อาชีพ แก่ผู้เสพ ยาเสพติด และผู้ที่มีความเสี่ยงต่อ การเสพยาเสพติด	17 (15.90)	70 (65.40)	17 (15.90)	3 (2.80)	2.94	0.67	มาก	2
3. ท่านเป็นผู้นำในการจัดการร่วมประชุมประชาคม เกี่ยวกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	14 (13.10)	67 (62.60)	24 (22.40)	2 (1.90)	2.87	0.65	มาก	4
4. ท่านเป็นผู้นำในการกำหนดกฎ ระเบียบหมู่บ้าน เกี่ยวกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	16 (15.00)	59 (55.10)	27 (25.20)	5 (4.70)	2.80	0.75	มาก	5
5. เมื่อมีผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดภายใน ชุมชน ท่านมีส่วนในการบังคับให้ปฏิบัติตาม กฎระเบียบของชุมชนหรือหมู่บ้าน	13 (12.10)	72 (67.30)	18 (16.80)	4 (3.70)	2.89	0.65	มาก	3
ภาพรวม					2.97	0.52	มาก	

จากตารางที่ 12 พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีบทบาท
 ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติด ด้านพัฒนากลไกและระบบอำนวยการบริหาร
 จัดการภาคชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.97$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีประเด็นที่อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ ประเด็น
 ข้อที่ 1 ท่านร่วมมือกับชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการร่วมวางแผนเกี่ยวกับการแก้ไข
 ปัญหาสุขภาพเสพติด ($\bar{X} = 3.34$)

ตลอดจนมีประเด็นที่อยู่ในระดับมากอีก 4 ประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ประเด็นข้อที่ 2 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการฝึกอบรมอาชีพแก่ผู้เสพยาเสพติด และผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการเสพ ยาเสพติด ($\bar{X} = 2.94$) รองลงมาคือ ประเด็นข้อที่ 5 เมื่อมีผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดภายในชุมชน ท่านมีส่วนร่วมในการบังคับให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชนหรือหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.89$) ประเด็นข้อที่ 3 ท่านเป็นผู้นำในการจัดการร่วมประชุมประชาคมเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ($\bar{X} = 2.87$) และ ประเด็นข้อที่ 4 ท่านเป็นผู้นำในการกำหนดกฎระเบียบหมู่บ้านเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ($\bar{X} = 2.80$)

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านการค้นหาและนำผู้เสพเข้าบำบัด ฯ ในระบบสมัครใจ

บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านการค้นหาและนำผู้เสพเข้าบำบัด ฯ ในระบบสมัครใจ	ระดับความมีบทบาท				\bar{X}	SD	ระดับ	ลำดับที่
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ท่านมีการสอบถามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับยาเสพติดในภายในชุมชนหรือหมู่บ้านอยู่ตลอดเวลา	26 (24.30)	68 (63.60)	9 (8.40)	4 (3.70)	3.08	0.69	มาก	3
2. ท่านได้แนะนำ ชักชวน และสนับสนุนให้ผู้เสพ ผู้ติด ยาเสพติดในหมู่บ้าน ให้เข้ารับการรักษาอย่างถูกวิธี	37 (34.60)	62 (57.90)	8 (7.50)	0 (0.00)	3.27	0.59	มากที่สุด	1
3. ท่านได้สร้างความเข้าใจให้คนในหมู่บ้านทราบว่า ผู้เสพ ผู้ติดยา คือ ผู้ป่วยที่จะต้องได้รับการบำบัดรักษาอย่างถูกวิธี	34 (31.80)	62 (57.90)	10 (9.30)	1 (0.90)	3.21	0.64	มาก	2
4. ท่านได้พบปะเยี่ยมเยียน และสอบถามปัญหากับผู้ปกครองของผู้เสพ ผู้ติดยา หรือผู้ที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงเป็นประจำ	16 (15.00)	75 (70.10)	14 (13.10)	2 (1.90)	2.98	0.60	มาก	4
ภาพรวม					3.14	0.52	มาก	

จากตารางที่ 13 พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านการค้นหาและนำผู้เสพเข้าบำบัด ฯ ในระบบสมัครใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.14$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีประเด็นที่อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ ประเด็นข้อที่ 2 ท่านได้แนะนำ ชักชวน และสนับสนุนให้ผู้เสพ ผู้ติด ยาเสพติดในหมู่บ้าน ให้เข้ารับการรักษาอย่างถูกวิธี ($\bar{X} = 3.27$)

ตลอดจนมีประเด็นที่อยู่ในระดับมากอีก 3 ประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ประเด็นข้อที่ 3 ท่านได้สร้างความเข้าใจให้คนในหมู่บ้าน ทราบว่า ผู้เสพ ผู้ติดยา คือ

ผู้ป่วยที่จะต้องได้รับการบำบัดรักษาอย่างถูกวิธี ($\bar{X} = 3.21$) รองลงมาคือ ประเด็นข้อที่ 1 ท่านมีการสอบถามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับยาเสพติดในภายในชุมชนหรือหมู่บ้าน อยู่ตลอดเวลา ($\bar{X} = 3.08$) และประเด็นข้อที่ 4 ท่านได้พบปะเยี่ยมเยียนและสอบถามปัญหากับผู้ปกครองของผู้เสพ ผู้ติดยา หรือผู้ที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงเป็นประจำ ($\bar{X} = 2.98$) ตามลำดับ

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านการจัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับผู้เสพยาเสพติด

บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านการจัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับผู้เสพยาเสพติด	ระดับความมีบทบาท				\bar{X}	SD	ระดับ	ลำดับที่
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ท่านได้ดำเนินการสำรวจ และจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ติดยาเสพติด อย่างเป็นระบบแล้ว ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	18 (16.80)	59 (55.10)	27 (25.20)	3 (2.80)	2.86	0.72	มาก	3
2. ท่านได้ทำบัญชีข้อมูลของบุคคลในหมู่บ้านที่ผ่านการบำบัดรักษาเสพติด หรือบุคคลที่ฟื้นฟูเกี่ยวกับยาเสพติด	12 (11.20)	52 (48.60)	38 (35.50)	5 (4.70)	2.66	0.74	มาก	4
3. ท่านได้เฝ้าสังเกต และติดตามพฤติกรรมของกลุ่มผู้เสพ หรือผู้ที่ผ่านการบำบัดรักษาเสพติด ของคนในหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง	22 (20.60)	72 (67.30)	10 (9.30)	3 (2.80)	3.06	0.64	มาก	1
4. ท่านได้ส่งเสริมด้านคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจของบุคคลที่ผ่านการบำบัดรักษาแล้ว เช่น จัดให้มีการเทศนาของพระสงฆ์ การบรรยายของนักจิตวิทยา ฯลฯ	13 (12.10)	49 (45.80)	40 (37.40)	5 (4.70)	2.65	0.75	มาก	5
5. ท่านได้จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัยของกลุ่มเสี่ยง หรือบุคคลที่ผ่านการบำบัดรักษาแล้ว เช่น จัดกีฬาต้านยาเสพติดขึ้นในหมู่บ้าน เป็นต้น	21 (19.60)	60 (56.10)	23 (21.50)	3 (2.80)	2.93	0.75	มาก	2
ภาพรวม					2.83	0.55	มาก	

จากตารางที่ 14 พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านการจัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับผู้เสพยาเสพติด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.83$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีประเด็นที่อยู่ในระดับมากทุกประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ประเด็นข้อที่ 3 ท่านได้เฝ้าสังเกต และติดตามพฤติกรรมของกลุ่มผู้เสพ หรือผู้ที่ผ่านการบำบัดรักษาเสพติดของคนในหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.06$) รองลงมาคือ ประเด็นข้อที่ 5 ท่านได้จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัยของกลุ่มเสี่ยง หรือบุคคล

ที่ผ่านการบำบัดรักษาแล้ว เช่น จัดกีฬาต้านยาเสพติดขึ้นในหมู่บ้าน เป็นต้น ($\bar{X} = 2.93$) ประเด็นข้อที่ 1 ท่านได้ดำเนินการสำรวจ และจัดทำข้อมูล เกี่ยวกับผู้ที่ติดยาเสพติดอย่างเป็นระบบแล้ว ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 2.86$) ประเด็นข้อที่ 2 ท่านได้ทำบัญชีข้อมูลของบุคคลในหมู่บ้านที่ผ่านการบำบัดรักษาเสพติด หรือบุคคลที่พันโทษเกี่ยวกับยาเสพติด ($\bar{X} = 2.66$) และประเด็นข้อที่ 4 ท่านได้ส่งเสริมด้านคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจของบุคคลที่ผ่านการบำบัดรักษาแล้ว เช่น จัดให้มีการเทศนาของพระสงฆ์ การบรรยายของนักจิตวิทยา ฯลฯ ($\bar{X} = 2.65$) ตามลำดับ

ตอนที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 กำหนดผู้ใหญ่บ้านที่มีสถานภาพต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แตกต่างกัน

ตารางที่ 15 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามสถานภาพกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านภาพรวม และรายด้าน

บทบาทในการดำเนินงานป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด		Sum of Square	df	Mean of Square	F	Sig.
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.134	2	.067	.328	.721
	ภายในกลุ่ม	21.308	104	.205		
	รวม	21.442	106			

จากตารางที่ 15 พบว่า เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามสถานภาพกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พบว่า ค่า Sig. เท่ากับ 0.721 ซึ่งสูงกว่า .05 นั่นคือ กำหนดและผู้ใหญ่บ้านที่มีสถานภาพต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านภาพรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 กำหนดผู้ใหญ่วัยที่มีจำนวนบุตรต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แตกต่างกัน

ตารางที่ 16 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามจำนวนบุตรกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรวม และรายด้าน

บทบาทในการดำเนินงานป้องกัน และ แก้ไขปัญหายาเสพติด		Sum of Square	df	Mean of Square	F	Sig.
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.624	2	.312	1.546	.218
	ภายในกลุ่ม	20.799	103	.202		
	รวม	21.423	105			

จากตารางที่ 16 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามจำนวนบุตร กับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พบว่า ค่า Sig. เท่ากับ 0.218 ซึ่งสูงกว่า 0.05 นั่นคือ กำหนดและผู้ใหญ่วัยที่มีจำนวนบุตรต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านภาพรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 กำหนดผู้ใหญ่วัยที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แตกต่างกัน

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามระดับการศึกษากับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรวม และรายด้าน

บทบาทในการดำเนินงานป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด	ระดับการศึกษา	n	\bar{X}	SD	t	Sig.
ภาพรวม	ต่ำกว่าปริญญาตรี	17	2.89	.38	-.801	.425
	ปริญญาตรีขึ้นไป	83	2.99	.47		

จากตารางที่ 17 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามระดับการศึกษากับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พบว่า ค่า Sig. เท่ากับ 0.425 ซึ่งสูงกว่า 0.05 นั่นคือ กำหนดและผู้ใหญ่วัยที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและ

แก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านภาพรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 กำหนดผู้ใหญ่บ้านที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แตกต่างกัน

ตารางที่ 18 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรวม และรายด้าน

บทบาทในการดำเนินงานป้องกัน และแก้ไข ปัญหายาเสพติด		Sum of Square	df	Mean of Square	F	Sig.
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.176	2	.088	.429	.652
	ภายในกลุ่ม	21.267	104	.204		
	รวม	21.442	106			

จากตารางที่ 18 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พบว่า ค่า Sig. เท่ากับ 0.0652 ซึ่งสูงกว่า 0.05 นั่นคือ กำหนดและผู้ใหญ่บ้านที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านภาพรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 กำหนดผู้ใหญ่บ้านที่มีขนาดของหมู่บ้านที่ปกครองต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แตกต่างกัน

ตารางที่ 19 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามขนาดของหมู่บ้านกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรวม และรายด้าน

บทบาทในการดำเนินงานป้องกัน และแก้ไข ปัญหายาเสพติด		Sum of Square	df	Mean of Square	F	Sig.
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.944	2	.472	2.396	.096
	ภายในกลุ่ม	20.498	104	.197		
	รวม	21.442	106			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 19 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามขนาดของหมู่บ้านกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาหยาเสฟติด พบว่า ค่า Sig. เท่ากับ 0.096 ซึ่งสูงกว่า 0.05 นั่นคือ กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่มีขนาดของหมู่บ้านต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาหยาเสฟติด ด้านภาพรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 6 กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีการเข้ารับการอบรมต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาหยาเสฟติด แตกต่างกัน

ตารางที่ 20 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามการเคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาหยาเสฟติดกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาหยาเสฟติด โดยรวม และรายด้าน

บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาหยาเสฟติด	การเคยเข้ารับการอบรม	<i>n</i>	\bar{X}	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>Sig.</i>
ภาพรวม	เคย	98	3.01	.39	2.118	.065
	ไม่เคย	9	2.51	.70		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 20 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามการเคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาหยาเสฟติดกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาหยาเสฟติด พบว่า ค่า Sig. เท่ากับ 0.065 ซึ่งสูงกว่า 0.05 นั่นคือ กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่มีการเคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาหยาเสฟติดต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาหยาเสฟติด ด้านภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 7 ระดับความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาหยาเสฟติดของกำนันผู้ใหญ่บ้าน มีความสัมพันธ์กับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาหยาเสฟติด

ตารางที่ 21 การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด เฉพาะทางธุรกิจกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

บทบาทในการดำเนินงานป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด	ระดับความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด		
	<i>r</i>	<i>Sig.</i>	ระดับความสัมพันธ์
ภาพรวม	.254	.009*	มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำ

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 21 พบว่า ระดับความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด มีความสัมพันธ์กับ บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งได้ค่า Sig. = .009 มีความสัมพันธ์ $r = .254$ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทางบวกและมี ระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ระดับความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด ไม่มีความสัมพันธ์กับ บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ซึ่งได้ค่า Sig.= .160

ระดับความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านการสร้างหมู่บ้าน/ ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งได้ค่า Sig. = .037 โดยมีความสัมพันธ์ $r = .202$ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทางบวกและมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ

ระดับความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด มีความสัมพันธ์กับ บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านการพัฒนากลไกและระบบอำนวยการบริหารจัดการภาคชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งได้ค่า Sig. = .049 โดยมีความสัมพันธ์ $r = .191$ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทางบวกและมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ

ระดับความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านการค้นหาและนำผู้เสพเข้าบำบัด ฯ ในระบบสมัครใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งได้ค่า Sig. = 0.005 โดยมีความสัมพันธ์ $r = .269$ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทางบวกและมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ

ระดับความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านการจัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับผู้เสพยาเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งได้ค่า Sig. = 0.006 โดยมีความสัมพันธ์ $r = .266$ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทางบวกและมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ

ตารางที่ 22 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานของการวิจัย	ผลการวิจัย
1. กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีสถานภาพต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด แตกต่างกัน	ปฏิเสธสมมติฐาน
2. กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีจำนวนบุตรต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด แตกต่างกัน	ปฏิเสธสมมติฐาน
3. กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด แตกต่างกัน	ปฏิเสธสมมติฐาน
4. กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด แตกต่างกัน	ปฏิเสธสมมติฐาน
5. กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีขนาดของหมู่บ้านที่ปกครองต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด แตกต่างกัน	ปฏิเสธสมมติฐาน
6. กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีการเข้ารับการอบรมต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด แตกต่างกัน	ปฏิเสธสมมติฐาน
7. ระดับความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาเสพติดของกำนันผู้ใหญ่บ้าน มีความสัมพันธ์กับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด	ยอมรับสมมติฐาน

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่น ๆ ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด มีดังนี้

ตารางที่ 23 สิ่งที่กำนันและผู้ใหญ่บ้านเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1	จัดเวทีประชุม ประชาสัมพันธ์ ลงพื้นที่ อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับผลของยาเสพติด	10
2	ควรรณรงค์เกี่ยวผลกระทบจากยาเสพติด โดยการจัดป้าย แจกแผ่นพับ และประกาศเสียงตามให้มากกว่านี้	8

จากตารางที่ 23 พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่เสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ในประเด็นเรื่องจัดเวทีประชุม ประชาสัมพันธ์ ลงพื้นที่ อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับผลของยาเสพติดและควรรณรงค์เกี่ยวผลกระทบจากยาเสพติด โดยการจัดป้าย แจกแผ่นพับและประกาศเสียงตามให้มากกว่านี้

ตารางที่ 24 สิ่งที่กำนันและผู้ใหญ่บ้านเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านการสร้างหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1	จัดหาสถานที่เพื่อการออกกำลังกาย พบปะสังสรรค์ ในกรณีที่ชุมชนไม่มีที่สาธารณะ รวมถึงการจัดการแข่งขัน	6
2	ให้สถาบันครอบครัวช่วยกันสอดส่องดูแลลูกหลานของตนให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	5
3	ควรมีการจัดสายตรวจ ตำรวจ อาสาให้ออกตรวจสอดส่อง ผู้ขายผู้เสพยาเสพติด ตลอด 24 ชั่วโมง	4
4	จัดกลุ่มเยาวชนปลอดยาเสพติด โดยการเชิญชวนให้เล่นกีฬา	2

จากตารางที่ 24 พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต การสร้างหมู่บ้าน/ชุมชนให้มีความเข้มแข็งในประเด็นเรื่องจัดหาสถานที่เพื่อการออกกำลังกาย พบปะสังสรรค์ ในกรณีที่ชุมชนไม่มีที่สาธารณะ รวมถึงการจัดการแข่งขันขึ้นมากที่สุด รองลงมาคือ ให้สถาบันครอบครัวช่วยกันสอดส่องดูแลลูกหลานของตนให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ให้มีการจัดสายตรวจ ตำรวจ อาสาให้ออกตรวจสอดส่อง ผู้ขาย ผู้เสพยาเสพติด ตลอด 24 ชั่วโมง และจัดกลุ่มเยาวชนปลอดภัยสุขภาพจิต โดยการเชิญชวนให้เล่นกีฬาตามลำดับ

ตารางที่ 25 สิ่งที่กำนันและผู้ใหญ่บ้านเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต ด้านพัฒนากลไกและระบบอำนวยการบริหารจัดการภาคชุมชน

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1	ควรให้คำปรึกษาจัดตั้งคณะกรรมการเพื่ออำนวยการและบริหารจัดการแบบการมีส่วนร่วมและสร้างภาคีเครือข่าย	4
2	จัดตั้ง ชมรมกีฬาขึ้นในหมู่บ้าน เช่น การปั่นจักรยาน จัดการแข่งขันฟุตบอล เป็นต้น	3
3	ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชน	2

จากตารางที่ 25 พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต ด้านพัฒนากลไกและระบบอำนวยการบริหารจัดการภาคชุมชน ในประเด็นเรื่องควรให้คำปรึกษาจัดตั้งคณะกรรมการเพื่ออำนวยการและบริหารจัดการแบบการมีส่วนร่วมและสร้างภาคีเครือข่าย รองลงมาคือ จัดตั้ง ชมรมกีฬาขึ้นในหมู่บ้าน เช่น การปั่นจักรยาน จัดการแข่งขันฟุตบอล เป็นต้น และปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนตามลำดับ

ตารางที่ 26 สิ่งที่กำลังันและผู้ใหญ่บ้านเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและ
แก้ไขปัญหาสุขภาพจิต ด้านการค้นหาและนำผู้เสพเข้าบำบัด ฯ ในระบบสมัครใจ

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1	ทุกพื้นที่จะต้องใช้แนวร่วมหรือแกนนำของหมู่บ้าน เพื่อสร้าง การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือค้นหาผู้เสพเข้าสู่ระบบการ บำบัด	4

จากตารางที่ 26 พบว่า กำลังันและผู้ใหญ่บ้านเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการดำเนินงาน
ป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต ด้านการค้นหาและนำผู้เสพเข้าบำบัด ฯ ในระบบสมัครใจใน
ประเด็นเรื่องทุกพื้นที่จะต้องใช้แนวร่วมหรือแกนนำของหมู่บ้าน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนหรือค้นหาผู้เสพเข้าสู่ระบบการบำบัด

ตารางที่ 27 สิ่งที่กำลังันและผู้ใหญ่บ้านเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและ
แก้ไขปัญหาสุขภาพจิต ด้านการจัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับผู้เสพยาเสพติด

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1	ทุกพื้นที่ควรร่วมทำ ร่วมสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อทำงานด้านบูรณาการ และบันทึกผลการติดตามเนื่องจากผู้เสพยามีการเคลื่อนย้ายพื้นที่บ่อย ๆ	8
2	ควรให้ผู้ที่ผ่านการบำบัดการรักษาต้องมารายงานตัวทุกวันในระยะแรก หลังจาก 15 วันไปแล้วจึงลดลงตามลำดับ	6
3	ควรจัดทำเอกสารที่อยู่ของผู้ที่ผ่านการบำบัดในการตรวจสอบ ตรวจสอบเยี่ยม และเพื่อติดตามผลให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตแบบปกติร่วมกับผู้อื่นได้	5

จากตารางที่ 27 พบว่า กำลังันและผู้ใหญ่บ้านเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการดำเนินงาน
ป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต ด้านการจัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับผู้เสพยาเสพติด ใน
ประเด็นเรื่อง ทุกพื้นที่ควรร่วมทำ ร่วมสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อทำงานด้านบูรณาการ และบันทึกผล
การติดตามเนื่องจากผู้เสพยามีการเคลื่อนย้ายพื้นที่บ่อย ๆ รองลงมาคือ ควรให้ผู้ที่ผ่านการบำบัด
การรักษาต้องมารายงานตัวทุกวันในระยะแรก หลังจาก 15 วันไปแล้วจึงลดลงตามลำดับ และควร

จัดทำเอกสารที่อยู่ของผู้ที่ผ่านการบำบัดในการตรวจสอบ ตรวจเยี่ยม และเพื่อติดตามผลให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตแบบปกติร่วมกับผู้อื่นได้ ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง บทบาทกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดของกำนันผู้ใหญ่บ้าน กับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 107 คน ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งแบ่งออกเป็น 18 ตำบล 107 หมู่บ้าน การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการ วิจัยเชิงปริมาณ (Quatitative research) โดยการสำรวจความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถาม ที่ได้แบ่ง เนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถามส่วนที่ 2 ความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด ส่วนที่ 3 บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและตัวแปร เชิงอนุมาณ ประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยมี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ในการทดสอบสมมติฐาน ใช้ค่าสถิติ -test ในการทดสอบสมมติฐานหาความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 2 กลุ่ม กับตัวแปรตาม ใช้ค่าสถิติ One way analysis of variance (One-way ANOVA) หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวในการทดสอบสมมติฐานหาความแตกต่างระหว่างตัวแปรที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม และใช้ค่าสถิติการหาค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient) เพื่อหา ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ที่ตอบแบบสอบถามมีสถานภาพสมรส มากที่สุด ส่วนใหญ่มีจำนวนบุตร 1-2 คน โดยมีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมากที่สุด ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งน้อยกว่า 5 ปี และหมู่บ้านที่ปกครองนั้นมีขนาดใหญ่ มากที่สุด และส่วนมากเคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด

ความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นข้อที่ 1 การแพร่ระบาดอย่างรุนแรงของยาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติ ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างยิ่งเป็นประเด็นที่มีความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด มากที่สุด รองลงมา คือ การแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน เป็นเสมือนการทำลายประเทศโดยทางอ้อม

บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีประเด็นที่อยู่ในระดับมากทุกประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ประเด็นข้อที่ 4 การค้นหาและนำผู้เสพเข้าบำบัด ๑ ในระบบสมัครใจ รองลงมาคือ ประเด็นข้อที่ 2 การสร้างหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง ประเด็นข้อที่ 3 พัฒนากลไกและระบบอำนวยการบริหารจัดการภาคชุมชน ประเด็นข้อที่ 1 การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์และประเด็นข้อที่ 5 การจัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับผู้เสพยาเสพติด ตามลำดับ

จากผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

1. กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีสถานภาพ จำนวนบุตร ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง ขนาดของหมู่บ้านที่ปกครอง การเข้ารับการอบรมต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ไม่แตกต่างกัน
2. ระดับความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทางบวก และมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานในงานวิจัยเรื่องบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี สามารถอภิปรายผล และอ้างอิงจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติ

ลักษณะปกครองท้องถิ่น พระพุทธศักราช 2547 มาตรา 28 และพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2551 มาตรา 27 โดยระบุว่าอำนาจหน้าที่ในทางปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร ประการหนึ่งว่า ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบและความสุข สำราญ ช่วยป้องกันความทุกข์ภัย ของลูกบ้านตามสมควรและที่สามารถจะทำได้ การที่กล่าวนี้ ถ้าสมควรจะต้องปรึกษาหารือ และ ช่วยกันกับเพื่อนผู้ใหญ่บ้านที่ดี กับกำนันนายตำบลที่ดี ก็เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องปฏิบัติ ให้สมควรแก่การที่จะรักษาประโยชน์และความสุขของลูกบ้าน ซึ่งการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ก็เป็นส่วนหนึ่งในการรักษาความสงบภายในหมู่บ้าน

อีกทางหนึ่งด้วย โดยผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุชาติ พันธุ์จรีต (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า บทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการป้องกัน รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการบำบัดรักษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เช่นเดียวกับผลการศึกษาของประสิทธิ์ อินทโชติ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในจังหวัดชลบุรี ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การมีบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการป้องกันเสพติด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การมีบทบาทในเรื่องการเข้าร่วมประชุมเพื่อรับทราบนโยบายรัฐบาลในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดจากจังหวัด/ อำเภอ ส่วนด้านการแก้ไขปัญหาเสพติด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การมีบทบาทในเรื่องการให้ความร่วมมือกับส่วนราชการในการแก้ไขปัญหาเสพติด

อย่างไรก็ดียังพบว่าผลการศึกษาที่ได้มีความไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุริยามณี โชติ (2551) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในนโยบายแก้ไขปัญหาเสพติดภายใต้ยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน” ของผู้นำชุมชนในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย การมีส่วนร่วมในนโยบายแก้ไขปัญหาเสพติดภายใต้ยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน” โดยรวมผู้นำชุมชนในอำเภอ เวียงชัย จังหวัดเชียงราย มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยผู้นำชุมชน มีส่วนร่วมในด้านการจัดการดำเนินการให้ เป็นไปตามกฎระเบียบของหมู่บ้านมากที่สุด รองลงมาด้านกิจกรรมบำบัดผู้เสพด้วยวิธีชุมชนบำบัด และกิจกรรมการป้องกันไม่ให้มีผู้เสพเพิ่มมากขึ้น และกิจกรรมด้านการข่าว ส่วนกิจกรรมบำบัดผู้เสพด้วยวิธีชุมชนบำบัด ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วม ในนโยบายน้อยที่สุด เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ สุวรรณ มาลี (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามบทบาทหน้าที่ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การปฏิบัติงานของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามบทบาท

หน้าที่ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย การปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านเจ้าหน้าที่ และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา และด้านอำนาจหน้าที่อื่น ๆ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นเพราะ ความแตกต่างเกี่ยวกับช่วงเวลา และพื้นที่ที่ทำการศึกษามีความแตกต่างกันทำให้ผลการศึกษาที่พบ มีความไม่สอดคล้องกัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

จากผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีสถานภาพ จำนวนบุตร ระดับ การศึกษา ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง ขนาดของหมู่บ้านที่ปกครอง การเข้ารับการอบรม ต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ไม่แตกต่างกัน โดยผล การศึกษาที่พบมีความสอดคล้องกับประสิทธิ์ อินทโชติ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของ ผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดใน จังหวัดชลบุรี ผู้ใหญ่บ้านที่มี เพศ อายุ วาระการดำรงตำแหน่ง ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง และ ขนาดของหมู่บ้านที่ปกครองต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เช่นเดียวกับ ผลการศึกษาของสุวรรณ มาลี (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตาม บทบาทหน้าที่ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า กำนันและผู้ใหญ่ที่มีตำแหน่ง ระดับ การศึกษา และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งแตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ไม่ แตกต่างกัน นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุริยา มณี โชติ (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดภายใต้ยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน” ของผู้นำชุมชน ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย พบว่า อายุการศึกษา และตำแหน่งหน้าที่ของผู้นำชุมชน ไม่ทำให้ การมีส่วนร่วมในนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดภายใต้ยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน” แตกต่างกัน ซึ่งความสอดคล้องดังกล่าวนี้เป็นเพราะผู้ที่เป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่ทำงานด้วยจิตสาธารณะ เห็นประโยชน์ของลูกบ้านเป็นสำคัญ จึงทำให้ความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลไม่ได้ทำให้ การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดแตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความตระหนักเกี่ยวกับปัญหา ยาเสพติดของกำนันผู้ใหญ่บ้านกับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติด

จากผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ระดับความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทางบวก และมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ซึ่งมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดเป็นยุทธศาสตร์หลัก กำหนดกลยุทธ์สำคัญที่จะดำเนินการ คือ 7 แผน 4 ปรับ 3 หลัก 6 เร่ง เพื่อให้เป็นสิ่งที่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยึดเป็นหลักในการขับเคลื่อนงานยาเสพติด โดยในหลัก 4 ปรับ เป็นการปรับปรุงสิ่งที่มีความสำคัญในลำดับต้น ๆ 4 อย่าง เพื่อให้การเอาชนะยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีความสำคัญตอนหนึ่งว่า ปรับที่ 2 เป็นการปรับบทบาท พฤติกรรมเจ้าหน้าที่ของรัฐ การประกาศเรื่องยาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติ ต้องการแสดงให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหายาเสพติด ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยการปฏิบัติปกติจะต้องมีการมอบหมายปรับกำลัง ปรับบทบาทเจ้าหน้าที่ให้พร้อมทุ่มเทอย่างเต็มที่ โดยจะมีการมอบหมายหน้าที่หลัก-รองของการเป็นเจ้าภาพ มีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการในทุกระดับ มีเจ้าหน้าที่หน่วยต่างๆมาปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ มีการคัดเลือก คัดสรรเจ้าหน้าที่ที่มีคุณภาพมาปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการรวมศูนย์บูรณาการกำลังการปฏิบัติงานที่สำคัญ การควบคุมพฤติกรรมเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้แสวงประโยชน์ต่อยาเสพติด ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งจะมีการลงโทษอย่างเด็ดขาด ทำให้ประชาชนไว้วางใจและเชื่อมั่นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และ ปรับที่ 4 ปรับทัศนคติของสังคมและชุมชนมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหายาเสพติดให้ประชาชนทั้งประเทศรู้ว่ายาเสพติด ไม่ใช่เรื่องของฝ่ายรัฐแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องของประชาชนทั้งประเทศที่ต้องร่วมกันเป็นเจ้าของปัญหา ร่วมแก้ไข สังคมมีการปรับทัศนคติ ต่อผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่ยุติพฤติกรรมแล้ว ด้วยการให้อภัย ให้การยอมรับ เปิดโอกาสให้ปรับปรุงตัว มีอาชีพการงานรองรับ ในหน่วยงานต่าง ๆ สามารถกลับสู่สังคมได้อย่างปกติ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐจึงควรมีการฝึกอบรมพัฒนาให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านมีการสร้าง และพัฒนาความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะที่สำคัญดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กรมการปกครองควรมีการกำหนดบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านให้มีอำนาจหน้าที่อย่างเต็มที่ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในการการค้นหาและนำผู้เสพเข้าบำบัด ฯ ในระบบสมัครใจ สร้างหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง พัฒนากลไกและระบบอำนวยการบริหารจัดการภาคชุมชน การจัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับผู้เสพยาเสพติดเพื่อ

ความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น

2. ให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านทำการเสนอต่อหน่วยงานภาครัฐทางด้านงบประมาณ ในจังหวัดชลบุรี สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนอย่างจริงจังด้วยการรณรงค์ และประชาสัมพันธ์ให้เป็น ยุทธศาสตร์ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนให้ปลอดภัยจากยาเสพติด การสนับสนุนกิจกรรม ในวันสำคัญต่าง ๆ โดยการสนับสนุนงบประมาณที่เท่าเทียมและเป็นธรรม โปร่งใส

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ด้านการค้นหาและนำผู้เสพเข้าบำบัด ฯ ในระบบสมัครใจ พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด มากที่สุด อันดับแรกผู้วิจัยเสนอ ให้ควรมีการปรับปรุง และพัฒนาเกี่ยวกับการสอบถามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับยาเสพติดในภายใน ชุมชนหรือหมู่บ้าน ให้มากยิ่งขึ้น รวมถึงการหมั่นไปพบปะเยี่ยมเยียน และสอบถามปัญหา กับ ผู้ปกครองของผู้เสพ ผู้ติดยา หรือผู้ที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงเป็นประจำ ตลอดจนทุกพื้นที่ที่จะต้อง ใช้ แนวร่วมหรือแกนนำของหมู่บ้าน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือค้นหาผู้เสพเข้าสู่ระบบ การบำบัด

2. การสร้างหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาท ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด มากที่สุด อันดับที่สองผู้วิจัยยังเห็นว่ายังมีจุดที่ ควรมีการปรับปรุง และพัฒนาคือในเรื่องของการร่วมกับชาวบ้านปรับปรุง หรือแก้ไขแหล่งที่คาดว่า จะเป็นแหล่งขาย หรือแหล่งเสพยาเสพติดภายในหมู่บ้าน เพื่อปรับเปลี่ยนให้เป็นแหล่งสาธารณะ ประโยชน์ของหมู่บ้าน รวมทั้งการจัดเวรยามอาสาสมัครป้องกันภัยยาเสพติด เพื่อเฝ้าระวังไม่ให้ มีการค้า การเสพยาเสพติดขึ้นภายในหมู่บ้านอยู่เป็นประจำ มีการจัดหาสถานที่เพื่อการออกกำลังกาย พบปะสังสรรค์ ในกรณีที่ชุมชนไม่มีที่สาธารณะ รวมถึงการจัดการแข่งขันกีฬาขึ้น โดยเน้นให้ เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนให้สถาบันครอบครัวช่วยกันสอดส่องดูแลลูกหลานของตนให้ใช้ เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

3. พัฒนากลไกและระบบอำนวยการบริหารจัดการภาคชุมชน พบว่า กำนันและ ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมากที่สุด เป็นอันดับสาม ผู้วิจัยยังเห็นว่า ยังมีจุดที่ควรมีการปรับปรุง และพัฒนาคือ การสร้างความเป็นผู้นำในการจัดการร่วม ประชุมประชาคมเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และเป็นผู้นำในการกำหนดกฎ ระเบียบหมู่บ้านเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ควรมีการให้คำปรึกษาจัดตั้ง คณะกรรมการเพื่ออำนวยการและบริหารจัดการแบบการมีส่วนร่วมและสร้างภาคีเครือข่าย จัดตั้ง ชมรมกีฬาขึ้นในหมู่บ้าน เช่น การปั่นจักรยาน จัดการแข่งขันฟุตบอล เป็นต้น ตลอดจนปลูกจิตสำนึก ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชน

4. การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด มากที่สุดอันดับรองสุดท้ายผู้วิจัยยังเห็นว่ายังมีจุดที่ควร มีการปรับปรุง และพัฒนาคือรณรงค์เกี่ยวผลกระทบจากยาเสพติด โดยการจัดป้าย แจกแผ่นพับ และประกาศเสียงตามให้มากกว่านี้ รวมทั้งการจัดหาผู้ที่มีความรู้ด้านยาเสพติดมาเผยแพร่ความรู้ เรื่องโทษภัยของยาเสพติด นอกจากนั้นยังควรจัดเวทีประชุม ประชาสัมพันธ์ ลงพื้นที่ อบรมให้ ความรู้เกี่ยวกับผลของยาเสพติด

5. การจัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับผู้เสพยาเสพติด พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด มากที่สุดอันดับรองสุดท้ายผู้วิจัย ยังเห็นว่ายังมีจุดที่ควรปรับปรุง และพัฒนาคือการทำบัญชีข้อมูลของบุคคลในหมู่บ้านที่ผ่านการบำบัดรักษาเสพติด หรือบุคคลที่พ้นโทษเกี่ยวกับยาเสพติด โดยทุกพื้นที่ควรร่วมทำ ร่วมสร้าง ภาติเครือข่ายเพื่อทำงานด้านบูรณาการ ควรให้ผู้ผ่านการบำบัดการรักษาต้องมารายงานตัวทุกวัน ในระยะแรก หลังจาก 15 วัน ไปแล้วจึงลดลงตามลำดับ และบันทึกผลการติดตามเนื่องจากผู้เสพยา มีการเคลื่อนย้ายพื้นที่บ่อย ๆ และการส่งเสริมด้านคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจ ของบุคคลที่ผ่านการบำบัดรักษาแล้ว เช่น จัดให้มีการเทศนาของพระสงฆ์ การบรรยายของ นักจิตวิทยา ฯลฯ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัยเรื่องบทบาทกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยเห็นว่า

1. เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาบทบาท เฉพาะกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดซึ่งได้ผลการศึกษาเป็นที่น่าพอใจจึงเห็นว่า ควรมีการศึกษาต่อยอดกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี อาทิ ข้าราชการตำรวจ หน่วยงานเทศบาล เป็นต้น เพื่อให้สามารถนำเอาผลการศึกษาที่ได้นำมาปรับปรุงพัฒนาได้ในอนาคต

2. นอกจากบทบาทกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ที่มีความสำคัญต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อีกส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญไม่แพ้กันคือการมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่ ฉะนั้นในครั้งต่อไป ควรทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ในการดำเนินงาน ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

บรรณานุกรม

- กฤษ เสริมพานิช. (2538). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: การท่าเรือ.
- กนิษฐา ค้างอินทร์. (2549). *บทบาทของผู้นำชุมชนในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาผู้นำทางสังคมธุรกิจและการเมือง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรังสิต.
- กิตติ แสงศิริวุฒิ. (2546). *การมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหายาบ้าของผู้นำชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- กัลยา วานิชย์ปัญญา. (2544). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: ซี เค แอนด์ เอส โฟโต้ สตูดิโอ.
- กรกฎ วิสิทธิ์. (2551). *การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทผู้ใหญ่บ้านต่อการพัฒนาท้องถิ่นในตำบลป่าป้อง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กรมการปกครอง. (2547). *คู่มือปฏิบัติงานเกี่ยวกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน*. กรุงเทพฯ: อสารักยาดินแดง.
- กรมการปกครอง. (2554). *คู่มือการประเมินหมู่บ้าน/ชุมชน เข้มแข็ง เอาชนะยาเสพติด*. เข้าถึงได้จาก http://sod.dopa.go.th/ebook/Evaluation_of_the_drug_manual.pdf
- กรมการปกครอง. (2556). *กระทรวงมหาดไทยกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด*. เข้าถึงได้จาก http://www.dopa.go.th/hp/tasa/year_45/jan_45.htm
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2550). *คู่มือการจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. ม.ป.ท.
- เกรียงศักดิ์ คงทับทิม. (2546). *การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติด: ศึกษาเฉพาะกรณี เขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธร ตำบลกระต๊อบ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- จ่านอง อดิวัฒนสิทธิ์. (2545). *สังคมวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2544). *ภาวะผู้นำ*. กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

- ชุมพร แสงมณี. (2540). *บทบาทสตรีในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2541). *เทคนิคสถิติเพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.
- ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2540 ก). *การบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมสุขภาพ.
- ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2540 ข). *ศัพท์การบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: คอมแพคท์พรีนธ์.
- ทองอินทร์ วงศ์โสธร. (2540). *ทฤษฎีระบบ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นริมา อนุพันธ์. (2547). *การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเสพติดของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอ กระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2538). *วิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 6)*. กรุงเทพฯ: สุริยสาสน์การพิมพ์.
- ประสิทธิ์ ทองอุ่น. (2542). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาคน*. กรุงเทพฯ: คอมฟอร์ม.
- ประสิทธิ์ อินทโชติ. (2553). *บทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้าน การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในจังหวัดชลบุรี*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551. (2551). *ราชกิจจานุเบกษา*. หน้า 96.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธนรัชการพิมพ์.
- รุ่งทิวา แสงหิรัญ. (2541). *บทบาทของผู้นำสตรีทางการเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร*. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- เรณู ศรีอุบล. (2554). *ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ในเขตพื้นที่อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิจิต อุ่ออัน. (2550). *การวิจัยและการสืบค้นข้อมูลทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: พรินแอทมิ (ประเทศไทย).

- วุฒิชัย สอนประสาน. (2547). การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาบ้าของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศาสตร์ เพื่อการพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2542). การบริหาร หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- ศูนย์วิชาการด้านยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2556). สาเหตุของการติดสารเสพติด. เข้าถึงได้จาก http://nctc.oncb.go.th/new/index.php?option=com_content&view=article&id=1126:2555-02-21-02-m-s&catid=173:-2554&Itemid=229
- ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด. (2554). แนวทางการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด. กรุงเทพฯ: ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญกิตติ, สุดา สุวรรณภรณ์, ชวลิต ประภวานนท์ และ สมศักดิ์ วานิชยาภรณ์. (2545). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: ธรรมสารการพิมพ์.
- เสกสรรค์ สุขแสง. (2553). การรับรู้และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นสตรี: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลกุโจ้ง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ, คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เสาวนิต เสาธานนท์. (2542). ภาวะผู้นำ. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สงวนศรี วิรัชชัย. (2527). จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ: ศึกษาพร.
- สถิตย์ สังข์ประไพ. (2553). บทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบ การที่มีต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการประเภทที่พัก อาศัยเชิงพาณิชย์ในเขตอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สมนึก ประจงเศรษฐ์. (2552). ทักษะของกำนันและผู้ใหญ่บ้านต่อแนวทางการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดในหมู่บ้านและชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอ บ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2556). สรุปผลการประมาณการจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับสารเสพติด ปี 2554. เข้าถึงได้จาก <http://nctc.oncb.go.th/new/images/stories/conclusion/estimate2011>

- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค 2 และกองบังคับการตำรวจนคร
จังหวัดชลบุรี. (2556). *ชลบุรีเร่งขยายแนวร่วมป้องกันปัญหายาเสพติด*. เข้าถึงได้จาก
<http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=9540000023380>
- สุชาติ พันธุ์จรีต. (2555). *การศึกษาบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
ในจังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อ
การพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สุทธิรัตน์ ชื่นอารมย์. (2552). *ยุทธศาสตร์การป้องกันปัญหายาเสพติดของผู้นำชุมชนในเขตองค์การ
บริหารส่วนตำบลคู้งกระถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต, สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- สุริยา มณีโชติ. (2551). *การมีส่วนร่วมในนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดภายใต้ยุทธศาสตร์
“พลังแผ่นดิน” ของผู้นำชุมชนในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย*. การศึกษาอิสระ
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สุวรรณ มาลี. (2551). *การปฏิบัติงานของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามบทบาทหน้าที่ ในเขตอำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์,
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2521). *พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อุษา สุภาพ. (2550). *การมีส่วนร่วมป้องกันปัญหายาบ้าในสถานศึกษาของผู้นำชุมชนในจังหวัด
ราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา,
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏจอมบึง.
- อรุณ รักรธรรม. (2526). *พฤติกรรมองค์การ*. กรุงเทพฯ: โอเคียนสโตร์.
- Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance beyond expectation*. New York: Free Press.
- Plunkett, R. W. (1992). *Supervision* (6th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Sergiovanni, T. J., & Carver, F. D. (1980). *The school executive: A theory of administration*
(2nd ed.). New York: Harper Row.
- Sergiovanni, T. J. (1980). *Educational governance and administration*. New York: Prentice-Hall.
- Szilagyl, A. D., & Wallace, M. J. (1980). *Organization behavior and performance*. Santa Monica:
Goodyear.
- Yukl, G. A. (1998). *Leadership in organizations* (4th ed.) New Jersey: Prentice-Hall.

ภาคผนวก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง บทบาทกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข
ปัญหาเสพติดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาเสพติด

ส่วนที่ 3 บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ที่ตรงกับคำตอบ และความคิดเห็นของท่าน

มากที่สุด

1. สถานภาพ

- () 1. โสด
() 2. สมรส
() 3. หม้าย/หย่าร้าง

2. จำนวนบุตร

- () 1. ไม่มี
() 2. 1-2 คน
() 3. 3-4 คน
() 4. 5-6 คน
() 5. มากกว่า 6 คน

3. ระดับการศึกษาสูงสุด

- () 1. ต่ำกว่าปริญญาตรี
() 2. ปริญญาตรี
() 3. สูงกว่าปริญญาตรี

4. ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง

- () 1. น้อยกว่า 5 ปี
() 2. 5-10 ปี
() 3. มากกว่า 10 ปี

5. วาระการดำรงตำแหน่ง ปี

6. ขนาดของหมู่บ้าน

- () 1. หมู่บ้านขนาดเล็ก (จำนวนประชากรน้อยกว่า 500 คน)
- () 2. หมู่บ้านขนาดกลาง (ประชากร 501-1000 คน)
- () 3. หมู่บ้านขนาดใหญ่ (ประชากรมากกว่า 1,000 คน)

7. ท่านเคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต หรือไม่

- () 1. เคย
- () 2. ไม่เคย

ส่วนที่ 2 ความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในที่ตรงกับคำตอบและความคิดเห็นของท่าน

มากที่สุด

ความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด	ระดับความตระหนัก			
	มากที่สุด (4)	มาก (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
1. การแพร่ระบาดของอย่างรุนแรงของยาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติ ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างยิ่ง				
2. รัฐบาลต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก เพื่อป้องกันและปราบปราม ผู้ติดยาเสพติด				
3. การแพร่ระบาดของยาเสพติด ส่งผลกระทบต่อการทำงานของบริหารประเทศ				
4. การแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน เป็นเสมือนการทำลายประเทศโดยทางอ้อม				
5. การที่ผู้เสพยาเสพติดลักเล็กขโมยน้อยหรือทำร้ายร่างกายหรือปล้นฆ่าผู้อื่นเพื่อนำเงินมาซื้อยาเสพติด นับเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของสังคม				
6. การที่ผู้เสพยาเสพติดแล้วทำให้เกิด ครอบครัวแตกแยกถือเป็นปัญหาหนึ่งที่กระทบต่อสังคม				
7. การแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างรุนแรงเป็นเหตุให้ประเทศไทยเสียบงบประมาณมหาศาลทั้งในด้านการป้องกันปราบปราม และอื่น ๆ				
8. การเสพและ/ หรือค้ายาเสพติด เป็นต้นตอของการบ่อนทำลายประเทศชาติบ้านเมืองอย่างหนึ่ง				

ความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพจิต	ระดับความตระหนัก			
	มากที่สุด (4)	มาก (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
9. การที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด มีประโยชน์ในแง่ที่ช่วยป้องกันและหลีกเลี่ยงการเสพติด โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์				
10. การแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตที่ดีที่สุดคือ การที่ประชาชนเอง พยายามหลีกเลี่ยงไม่ข้องแวะกับยาเสพติด ทั้งทางตรงและทางอ้อม				

ส่วนที่ 3 บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติด	ระดับการปฏิบัติตามบทบาท			
	มาก ที่สุด (4)	มาก (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์				
1. ท่านได้ประชาสัมพันธ์ ข่าวสารเกี่ยวกับโทษของยาเสพติด แก่ประชาชนในหมู่บ้านผ่านทางหอกระจายข่าวเป็นประจำ				
2. ท่านได้เผยแพร่เอกสาร วารสาร หรือสิ่งตีพิมพ์ความรู้ เกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งมีการแจกจ่ายให้กับคนในหมู่บ้าน				
3. ท่านได้จัดหาผู้ที่มีความรู้ด้านยาเสพติดมาเผยแพร่ความรู้ เรื่องโทษภัยของยาเสพติด				
4. ท่านได้แนะนำ หรือชักชวนประชาชนในหมู่บ้านให้เข้ารับ การอบรม เมื่อเจ้าหน้าที่จัดอบรมเกี่ยวกับยาเสพติด				
การสร้างหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง				
1. ท่านได้ขอความร่วมมือจากคนในหมู่บ้านให้ช่วยติดตาม สอดส่อง พฤติกรรมของคนในหมู่บ้านที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงกับ ยาเสพติด				
2. ท่านได้จัดเวรยามอาสาสมัครป้องกันภัยยาเสพติด เพื่อเฝ้า ระวังไม่ให้มีการค้า การเสพยาเสพติดขึ้นภายในหมู่บ้าน อยู่เป็นประจำ				
3. การสร้างเครือข่ายเพิ่มความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้าน ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด				

บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ปัญหาสุขภาพจิต	ระดับการปฏิบัติตามบทบาท			
	มากที่สุด (4)	มาก (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
4. ท่านได้ร่วมกับชาวบ้านปรับปรุง หรือแก้ไขแหล่งที่คาดว่า จะเป็นแหล่งขาย หรือแหล่งเสพยาเสพติดภายในหมู่บ้าน เพื่อ ปรับเปลี่ยนให้เป็นแหล่งสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้าน				
5. ท่านได้ร่วมกับชาวบ้านปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายใน หมู่บ้าน โดยจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือออกกำลังกายขึ้น ในหมู่บ้าน เช่น สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น สนามกีฬา เป็นต้น				
6. ท่านร่วมกับชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริม การอยู่ร่วมกันในสังคม/ชุมชนเสมือน เป็นครอบครัวเดียวกัน อันจะสร้างความรัก ความผูกพัน ความหวังใจให้เกิดขึ้น นำไปสู่การรักตนเอง				
พัฒนากลไกและระบบอำนวยการบริหารจัดการภาคชุมชน				
1. ท่านร่วมมือกับชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการร่วมวางแผนเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต				
2. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการฝึกอบรมอาชีพ แก่ผู้เสพยาเสพติดและผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติด				
3. ท่านเป็นผู้นำในการจัดการร่วมประชุมประชาคมเกี่ยวกับ ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด				
4. ท่านเป็นผู้นำในการกำหนดกฎ ระเบียบหมู่บ้านเกี่ยวกับ ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด				
5. เมื่อมีผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดภายในชุมชน ท่านมีส่วนในการบังคับให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน หรือหมู่บ้าน				

<p>บทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ปัญหาสุขภาพจิต</p>	ระดับการปฏิบัติตามบทบาท			
	มากที่สุด (4)	มาก (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
<p>การค้นหาและนำผู้เสพเข้าบำบัดฯในระบบสมัครใจ</p> <p>1. ท่านมีการสอบถามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับยาเสพติด ในภายในชุมชนหรือหมู่บ้าน อยู่ตลอดเวลา</p>				
<p>2. ท่านได้แนะนำ ชักชวน และสนับสนุนให้ผู้เสพ ผู้ติด ยาเสพติดในหมู่บ้าน ให้เข้ารับการบำบัดรักษาอย่างถูกวิธี</p>				
<p>3. ท่านได้สร้างความเข้าใจให้คนในหมู่บ้าน ทราบว่า ผู้เสพ ผู้ติดยา คือ ผู้ป่วยที่จะต้องได้รับการบำบัดรักษาอย่างถูกวิธี</p>				
<p>4. ท่านได้พบปะเยี่ยมเยียน และสอบถามปัญหากับผู้ปกครอง ของผู้เสพ ผู้ติดยา หรือผู้ที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงเป็นประจำ</p>				
<p>การจัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับผู้เสพยาเสพติด</p> <p>1. ท่านได้ดำเนินการสำรวจ และจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ติด ยาเสพติด อย่างเป็นระบบแล้วประสานงานกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง</p>				
<p>2. ท่านได้ทำบัญชีข้อมูลของบุคคลในหมู่บ้านที่ผ่านการบำบัด รักษาเสพติด หรือบุคคลที่พัน โทษเกี่ยวกับยาเสพติด</p>				
<p>3. ท่านได้เฝ้าสังเกต และติดตามพฤติกรรมของกลุ่มผู้เสพ หรือผู้ที่ผ่านการบำบัดรักษาเสพติดของคนในหมู่บ้าน อยู่อย่างต่อเนื่อง</p>				
<p>4. ท่านได้ส่งเสริมด้านคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อฟื้นฟู สภาพจิตใจของบุคคลที่ผ่านการบำบัดรักษาแล้ว เช่น จัดให้ มีการเทศนาของพระสงฆ์ การบรรยายของนักจิตวิทยา ฯลฯ</p>				
<p>5. ท่านได้จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัยของกลุ่มเสี่ยง หรือบุคคลที่ผ่านการบำบัดรักษาแล้ว เช่น จัดกีฬาด้าน ยาเสพติดขึ้นในหมู่บ้าน เป็นต้น</p>				

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์

.....

.....

.....

.....

การสร้างหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง

.....

.....

.....

.....

พัฒนากลไกและระบบอำนวยการบริหารจัดการภาคชุมชน

.....

.....

.....

.....

การค้นหาและนำผู้เสียเข้าบำบัดฯในระบบสมัครใจ

.....

.....

.....

.....

การจัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับผู้เสียหายเสพติด

.....

.....

.....

.....

**ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่เสียสละเวลาอันมีค่าสำหรับความอนุเคราะห์
ในการกรอกแบบสอบถามฉบับนี้**

ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเนื้อหา

ด้านความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพจิต

Reliability Statistics

Cronbach's	
Alpha	N of Items
.779	10

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
z1	31.0667	9.168	.336	.774
z2	31.3667	8.999	.317	.778
z3	31.0667	8.823	.458	.760
z4	31.0667	8.271	.663	.735
z5	30.9667	9.344	.241	.786
z6	31.1667	8.971	.401	.766
z7	31.0667	8.271	.663	.735
z8	31.2333	8.875	.446	.761
z9	31.4333	8.185	.541	.748
z10	31.2667	7.789	.486	.759

ด้านบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

ภาพรวม

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Exclude d(1)	0	.0
	Total	30	100.0

1.00 Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's	
Alpha	N of Items
.926	24

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	67.2333	92.806	.438	.925
a2	67.0000	90.690	.552	.924
a3	67.3000	91.597	.518	.924
a4	66.9000	89.955	.644	.922
b1	66.9000	90.507	.658	.922
b2	66.9333	86.478	.697	.921
b3	66.9333	89.306	.725	.921
b4	66.9667	88.516	.652	.922
b5	67.2333	89.013	.465	.927
b6	66.9667	92.102	.509	.924
c1	66.7667	92.185	.624	.923
c2	67.2667	92.271	.524	.924
c3	67.3000	88.493	.781	.920
c4	67.3333	90.368	.461	.926
c5	67.2000	89.821	.653	.922
d1	66.9333	97.237	.056	.932
d2	66.7667	92.392	.528	.924
d3	66.7667	90.461	.641	.922
d4	67.0000	91.379	.680	.922
e1	67.3667	90.447	.655	.922
e2	67.4333	90.254	.659	.922
e3	66.9000	92.300	.498	.924
e4	67.4000	89.421	.624	.922
e5	67.2000	89.683	.570	.923

1. การรณรงค์ประชาสัมพันธ์

Reliability Statistics

Cronbach's	
Alpha	N of Items
.837	4

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	8.8000	2.855	.671	.793
a2	8.5667	2.530	.749	.756
a3	8.8667	2.740	.697	.781
a4	8.4667	2.947	.565	.839

2. การสร้างหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง

Reliability Statistics

Cronbach's	
Alpha	N of Items
.801	6

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
b1	14.9667	8.033	.563	.772
b2	15.0000	7.172	.519	.782
b3	15.0000	7.724	.621	.760
b4	15.0333	6.792	.743	.725
b5	15.3000	7.045	.456	.807
b6	15.0333	8.033	.553	.774

3. พัฒนากลไกและระบบอำนวยการบริหารจัดการภาคชุมชน

Reliability Statistics

Cronbach's	
Alpha	N of Items
.750	5

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
c1	10.9000	4.024	.570	.698
c2	11.4000	3.903	.515	.707
c3	11.4333	3.220	.764	.609
c4	11.4667	3.637	.336	.798
c5	11.3333	3.678	.514	.706

4. การค้นหาและนำผู้เสพเข้าบำบัดในระบบสมัครใจ

Reliability Statistics

Cronbach's	
Alpha	N of Items
.738	4

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
d1	9.4667	2.395	.195	.880
d2	9.3000	1.803	.764	.547
d3	9.3000	1.734	.707	.569
d4	9.5333	2.120	.586	.656

5. การจัดทำบันทึกผลการติดตามให้กับผู้เสพยาเสพติด

Reliability Statistics

Cronbach's	
Alpha	N of Items
.767	5

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
e1	11.0667	4.340	.423	.761
e2	11.1333	3.706	.708	.667
e3	10.6000	4.455	.382	.773
e4	11.1000	3.748	.546	.722
e5	10.9000	3.403	.648	.682